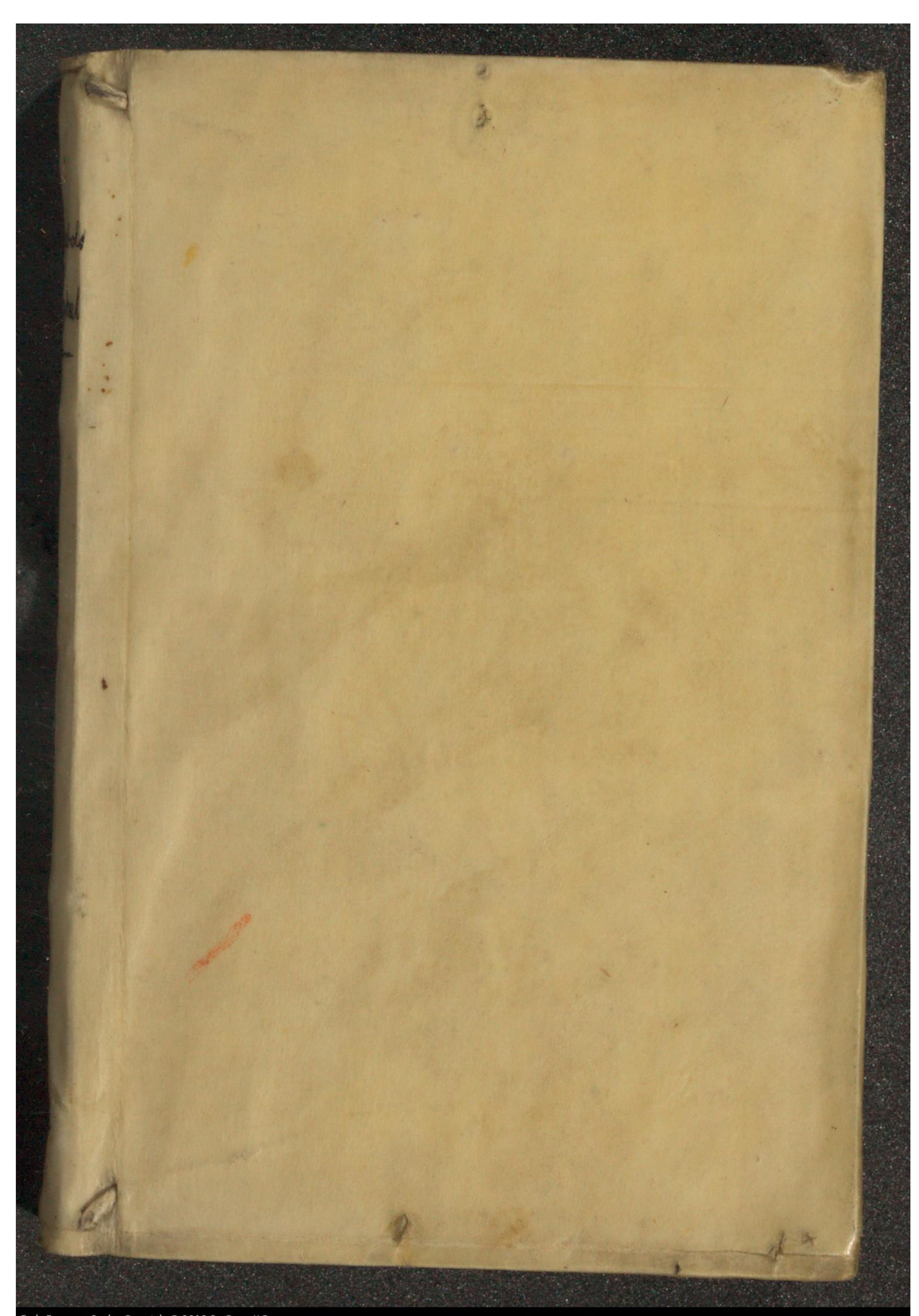
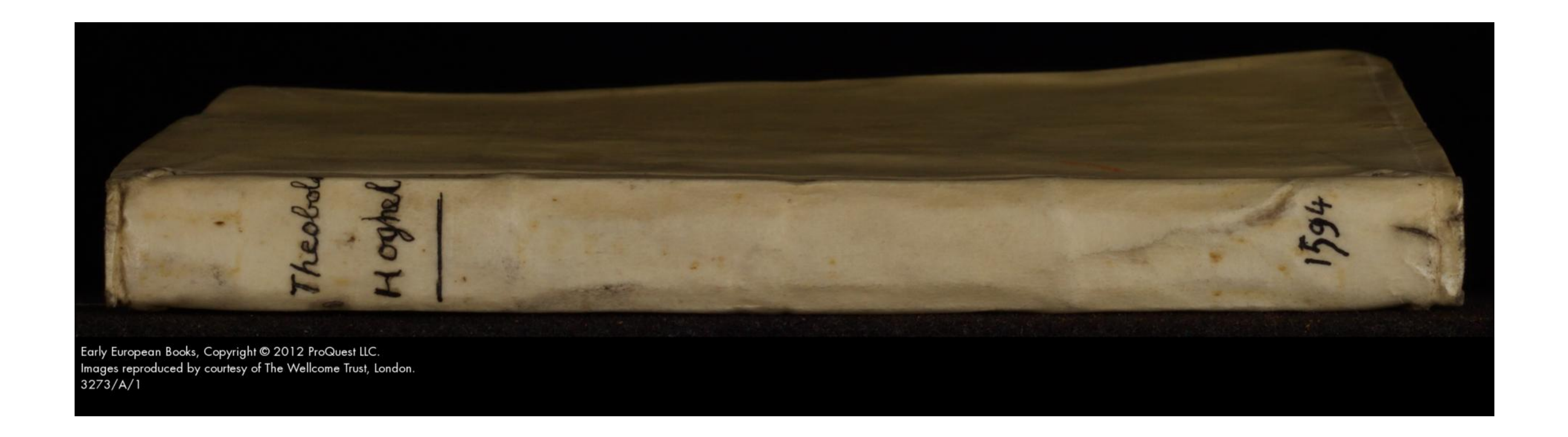
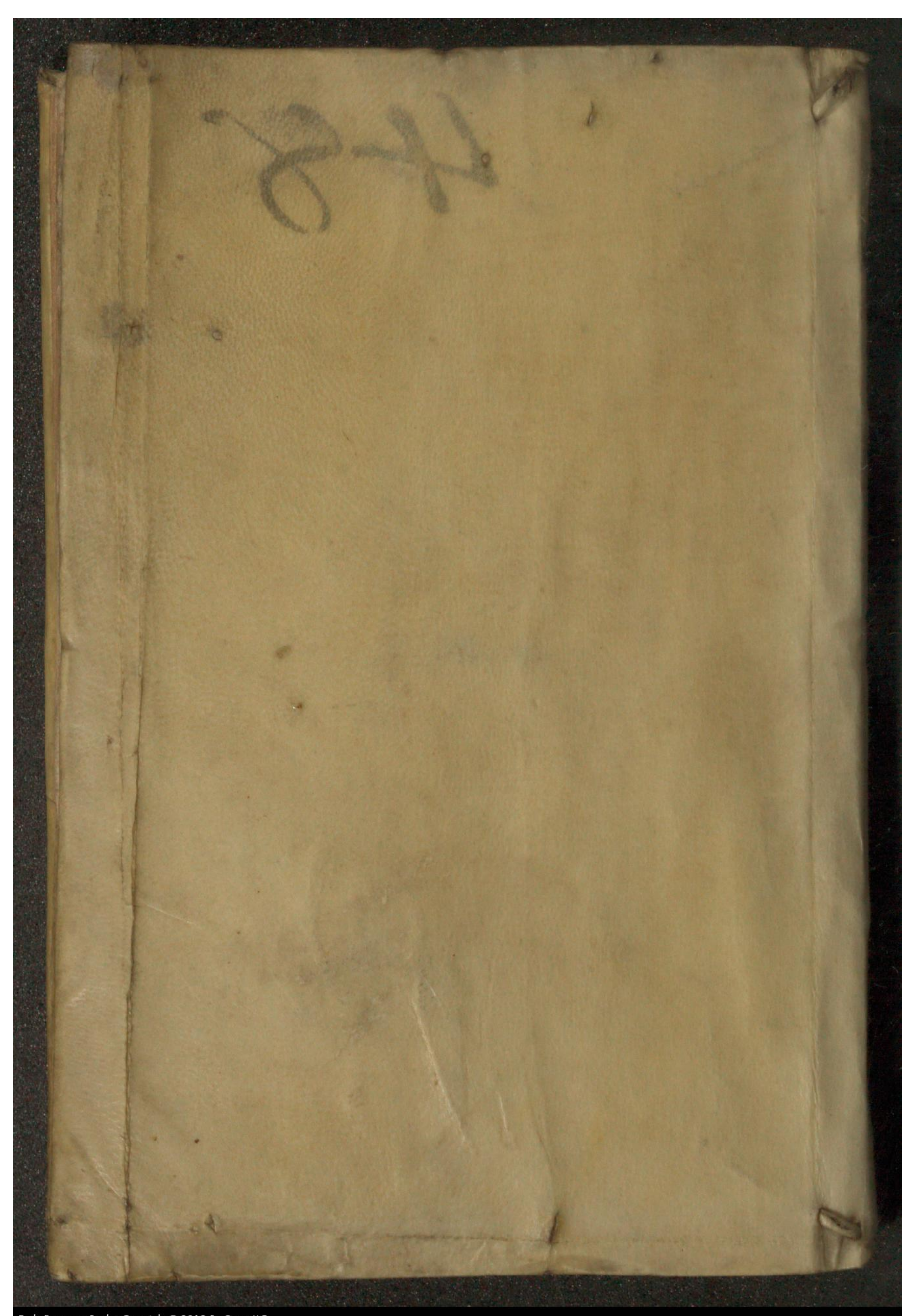

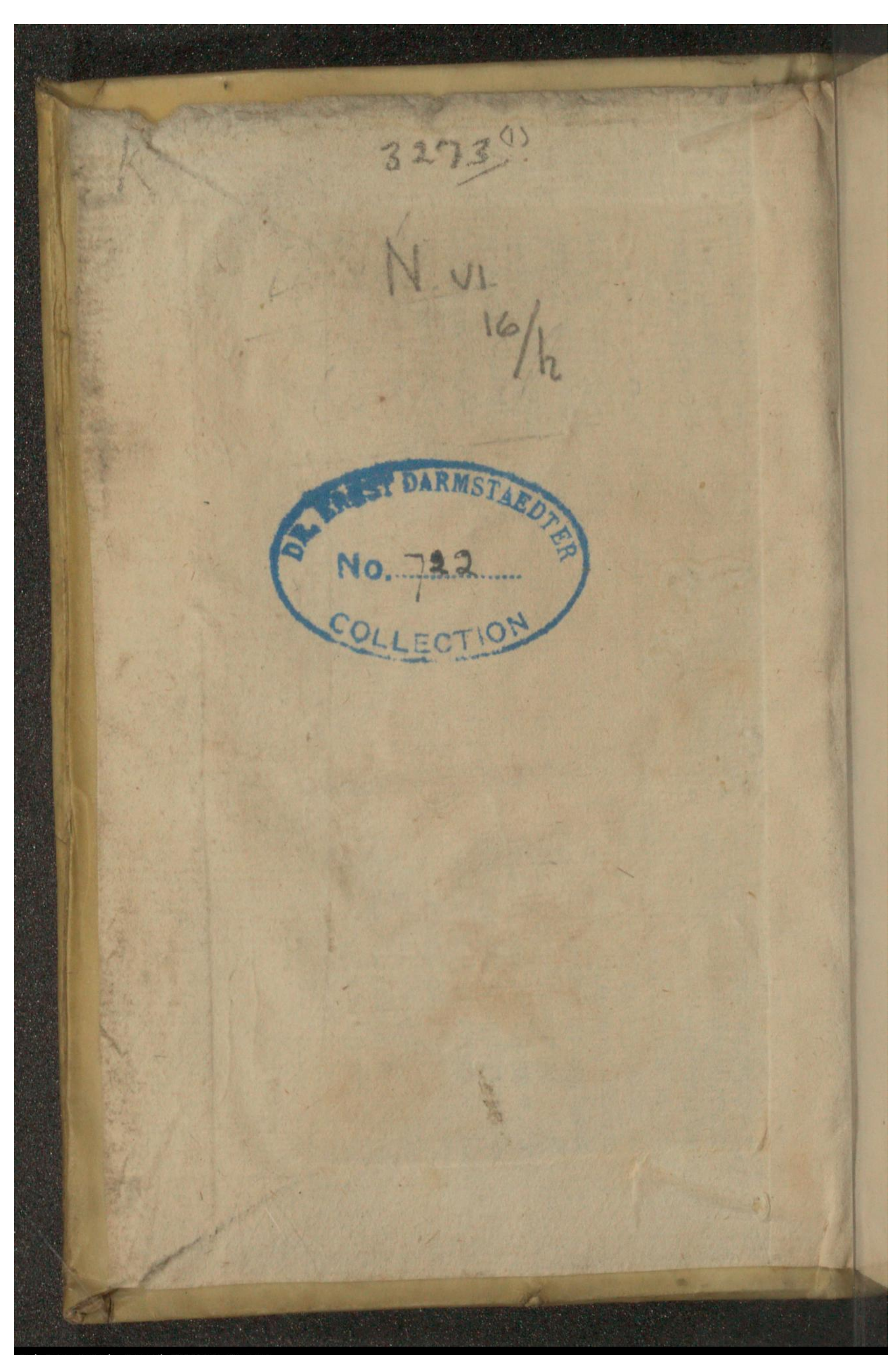

Theobol
Hoghel
1594

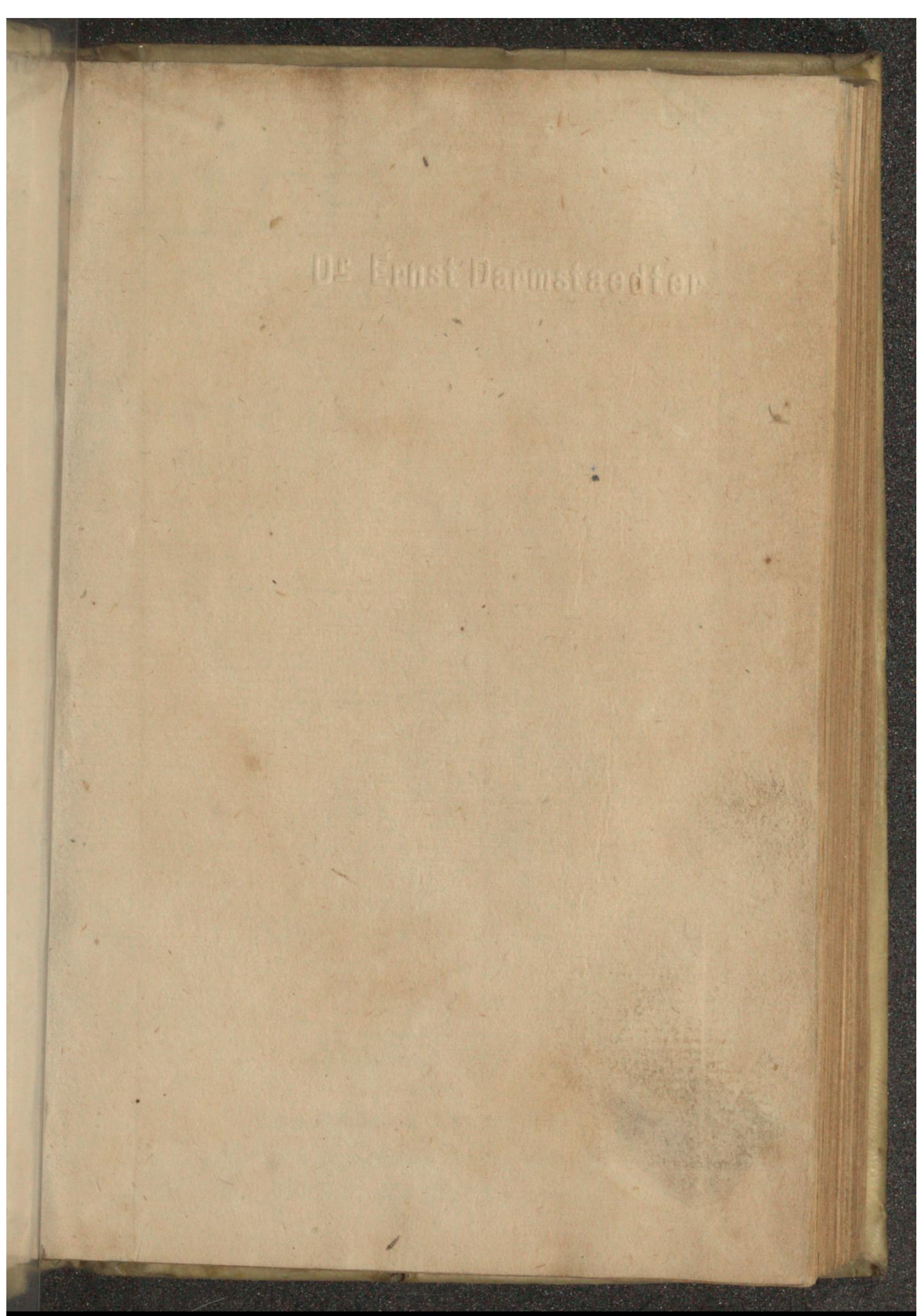

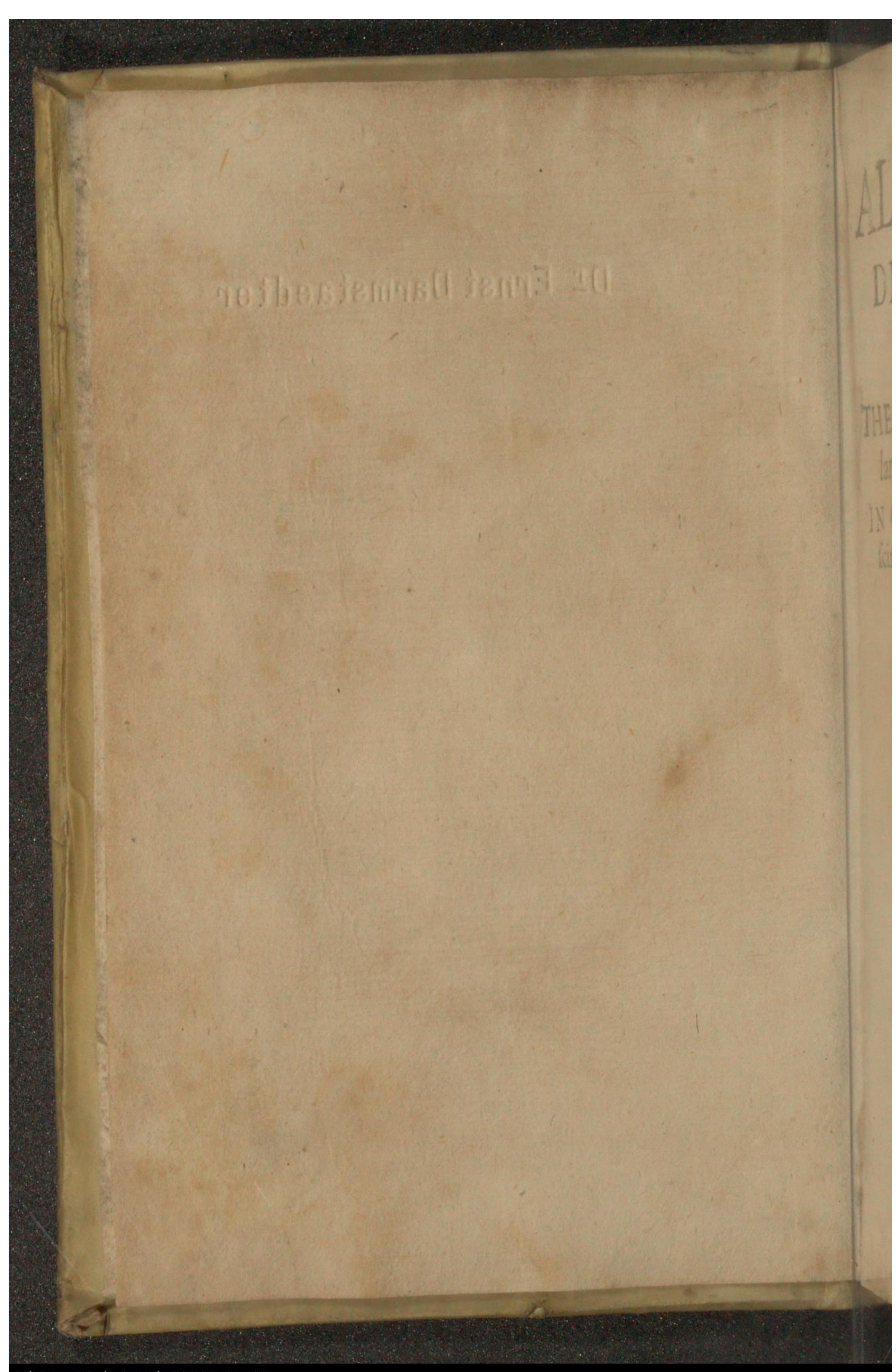

Dr. Ernst Darmstaedter

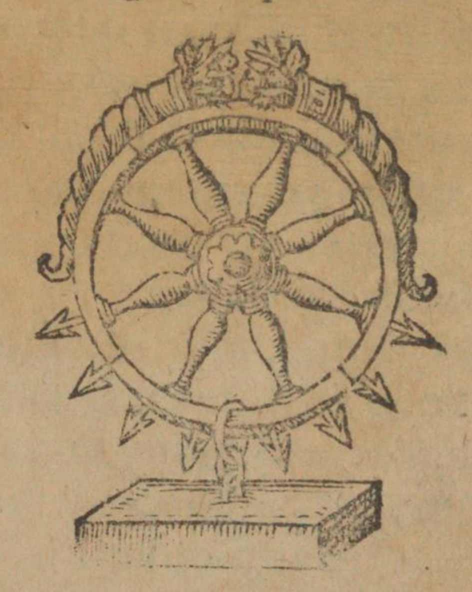

DE ALCHEMIAE DIFFICVLTATIBVS.

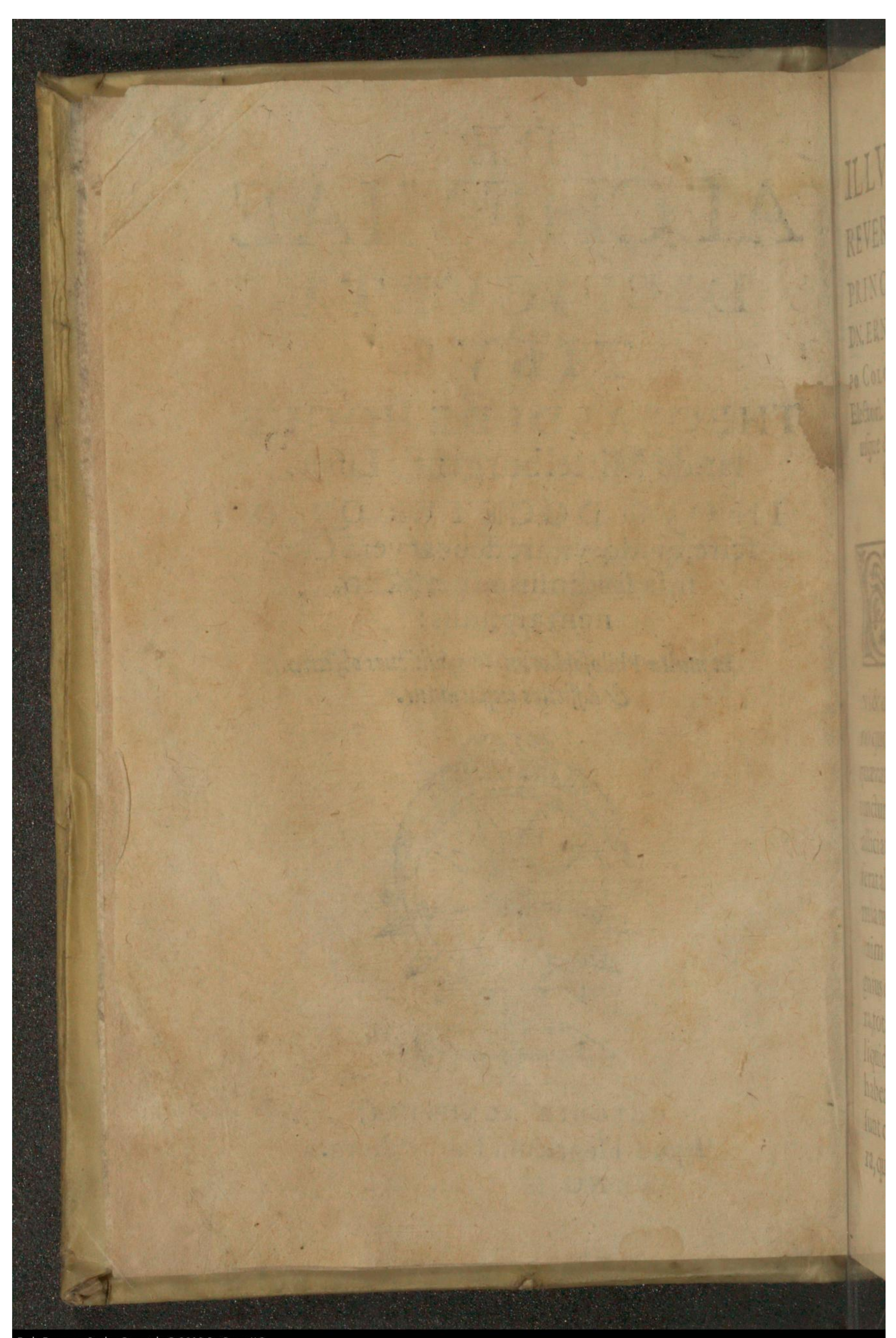
THEOBALDI DE HOGHElande Mittelburgensis Liber.

IN QVO DOCETVR QVID scire, quidq; vitare debeat veræ Chemiæ studiosus ad perfectionem aspirans:

Et multæ Philosophorum Propositiones obscuræ & difficiles explicantur.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Henricum Falckenburg.
ANNO M. D. XCIIII.

ILLVSTRISSIMO REVERENDISSIMOQVE PRINCIPI AC DOMINO, DN. ERNESTO ARCHIEPISCO-PO COLONIENSI, ET S. ROM. IMP. Electori. Episcopo Leodiensi, Bauariæ vtriusque & Bulioni Duci, &c. Domino suo clementissimo felicitatem P.

CVM teste Cicerone tria sint expetendarum rerum genera Illustriss. Princeps, & Præsul Reuerendiss. vnum, quod sua vi & dignitate nos ad se trahat: aliud vero quod propter fructum & vtilitatem quæratur: tertium ex horum partibus iunctum & sua vi & dignitate nos ad se alliciat, & quo magis expetatur præ se ferat aliquam etiam vtilitatem, Alchemia merito tertij generis censebitur. Si enim dignitatem respiciamus, quid dignius ea scientia in qua tota pene natura, totaq; rerum vniuersitas tanquam in liquido speculo conspicitur, quum se habeat instar mundi minoris, in quo sunt quatuor elementa, & quinta natura, quam cœlum vocant? Si illi qui ani-

mantium naturas,arborum,herbarum, metallorum & lapidum pretiosorum virtutes literarum monumentis prodidere, philosophorum nomen sibi vsurparunt, quid hi qui nō solum naturam, sed ipsius naturæ arcanum, eiusq; penitiora adyta sagacissime atque subtilissime penetrarunt, qui ipsos naturæ effectus, & eorum causas non tantum generales,sed etiam speciales.nec solum accidentarias, sed etiam essentiales conspexere, nonne veriori vocabulo Philosophi, imo Sapientes dicentur? Deinde cum omne quod est eximium & propter se,magis sit expetendum,quam quod est propter aliud,& per accidēs,vt vocant, hanc scientiam omnibus tam theoreticis quam practicis excepta vna Theologia, cuius est circa Dei diuinarumque rerum contemplationem versari,animæq; saluti prospicere,dicimus esse prestantiorem. Aliæ enim fere scientiæ vel artes non propter seipsas, scilicet propter inquisitionē veritatis quæ rei inhæret,sed propter extrarium scilicet propter aurum & argentum acquirendum addiscuntur: hæc autē propter seipsam cognoscitur, quia in ea est res interna aurum & argentum, & non externa,

terna, & ſimul veritatis inquiſitio. Inſuper excellentiſſima eſt ratione ſubiecti, cui obediũt omnia, & quod omnia ſuppeditat. Præterea ſi modos eam tradendi figuratos & metaphoricos inſpiciamus, ſcientiam hanc diuinam potius quam humanã aſſeremus, cum ad eam niſi ſola Dei intellectum illuminantis gratia perueniri non poſſit. Adde quod in hac reluceant Chriſtianæ fidei myſteria; ſi enim artis materiam conſideremus, videbimus ſimilitudinem quandam Sanctiſſimæ & indiuiduæ Triadis, (pace eiuſdem ſic loquar, neq; enim res creatas Creatori comparare fas eſt) vnica enim eſt & trina, vna fuit, vnica eſt quamuis tripartita, & ad vnitatem redit. Hac ſcientia illuſtrati Sapientes, diem iudicij, & reſurrectionis mortuorũ præuiderunt, in qua vnaquæque anima ſuo proprio corpori coniungetur, & de cœtero à ſeſe non ſeparabuntur. In hac imago quædam deprehẽditur incarnanationis filij Dei Saluatoris noſtri, qui cœlo delapſus in vterum B. Mariæ Virginis carnẽ aſſumpſit, & pro nobis paſſus & mortuus, poſt reſurrectionẽ cum corpore in terris aſſumpto in cœlum remeauit. Tranſeo alia arcana, quæ non

nisi filijs & hęredibus scientię repręsentantur, cum incredibilia sint Philosophorum scripta non intelligentibus. Quis igitur satis admiretur hæc tāta Naturæ miracula? quis eam contemnat scientiā, quæ totius Philosophiæ naturalis fons quodammodo dici potest & origo & à qua omnium pene rerū notitia dependeat? Porro si vtilitatē artis & emolumenta spectemus, cum ipsa iuxta Philosophos ingenium humanum acuat & nobilitet, memoriam, prudentiam, honestamque audaciam conciliet; corpus vero à morbis & à paupertate vindicet, quis eam non expetendam, & totis viribus inuestigandam iudicaret? Et merito quidem, nisi ob difficultates maximas quib. vndiq; circumuallata est, & finem incertissimum, prorsus, abdicanda & reliquis scientijs postponenda videretur. At quis vnquam sine labore & periculo claritatē nominis consequutus est? quis mercator insigniter diues euasit, qui nihil fortunę commisit? Sane vt viris doctis & philosophis, ijsq; otiosis & vtcunque diuitibus artem hanc commendandam iudico, ita indoctis & negotiorum curarumq; mole oppressis, & mediocris fortunę hominibus omnibus modis fugien-

gien-

giendam censeo: imo alijs quibuscunq; qui lucri faciendi potius quam cognoscendi desiderio ad eam feruntur, Nisi enim natura ad hanc sciẽtiam assequendam apti sint, spe sua frustrabũtur. Quod affirmare videtur non ex inferioribus huius scientię professoribus Alphidius, his verbis. Fili scripturus sum tibi librũ, cuius verba si intellexeris, hanc artem inuenies, si tamen fueris de ijs qui illam inuenient. Quapropter Illustriss. & Reuerendiss. Antistes cum Celsit. T. naturali animi propensione (quod fere Amplissimæ familiæ Illustriss. Bauariæ Ducum proprium est) hanc scientiam semper excoluerit, amauerit, & summo studio inuestigandam curauerit, quinimo alios etiã iuuare, aliorumq; studia promouere conata sit, prout testãtur Theophrasti Paracelsi opera sumptibus Cels. T. edita, & collegia & gymnasia in ditionis suæ Vrbibus in pauperũ gratiam constituta, fundata, & reditibus annuis dotata, primum Deum Opt. Max. precor, vt votis Celsit. T. annuere dignetur, & eam tribuere fortunam quæ ad Dei sit gloriam, & subiectorum sibi populorum consolationem. Deinde Cels. T. supplex oro & obtestor, vt has clien-

tis

tis ſui primitias, & hoc qualecunq; opuſculum quod ipſius Nomini dico dedicoque, hilari ſerenoq; vultu ſuſcipiat, & aduerſus obtrectatorū calumnias tueatur: quod fortaſſe paruum & exile quibuſdam videbitur, ſed ſi penitius introſpiciant plus in receſſu habere videbūt, quam fronte promittat. ſi cogitent pręſertim, quanto magis arduum ſit & difficile de abſtruſiſſimis Naturę myſterijs oppido quam paucis intellectis, quam de vulgatis verba facere. Dicente etiam Philoſopho Decimo de Animalibus magis nos teneri deſiderio ſciendi parum de rebus excellentibus & ſublimibus. licet tropice illud ſciamus, quam multum certo cognoſcendi de reb. minus præſtantibus. Deus Celſit. T. plurimos in annos ſoſpitem & incolumem conſeruet. Datum Coloniæ Agrippinę. X. Kalen. Ianuar. Anno Salutis humanæ cIↃ. IↃ. XCIIII.

Illuſtriſ. Reuerendiſ. q; Celſit. T.
Deditiſ. Cliens

Theob. de Hoghelande.

Auto-

Autoris de Alchemia Carmen.

NON tibi Lector opes Crœsi, non vellera Ponti
Aurea promitto nec verbis fallere quenquam
Fucatis quæro, potius sed vera profari,
Chemiam vita, si mentis cura quietæ
Est tibi, namq; parum lucri, sed damna, reique
Proluuiem, morbosque adfert, nimiumque senectam
Accelerat tristem, nec famæ parcit honestæ.
Cultoresque suos sub inani nomine gazæ
Quærendæ ludit miseros, sanabile nunquam
Infligens vulnus, quo læsus pectoris imo
Suspirans, fluxas deplorat temporis horas.
Artis at hæc minime, qua non præstantior vlla,
Culpa sed artificum est, hæc qui misteria tentant
Prædari, & clausas Naturæ irrumpere portas.
Qualis sacrilegus, iuris contemptor & æqui
Periurus, latro, moechus, fraudator, auarus,
Stultus, & imprudens, & quos Ecclesia telo
Sancta petit crimen propter, scelus atque nefandum,
Fur, rapiens res alterius, quem cœca fatigat
Ambitio, cogitque insomnes ducere noctes,
Et sua profundens nimium, vulgusque profanum,
Hostes Naturæ cuncti, quos odit & arcet
Hæc ars non facilis, quamuis per vota vocetur.
Quin etiam blandè seductos ridet, & auro
Priuat, quo poterant felicem ducere vitam,
Contenti tantum propria si sorte fuissent.
Fœdos substituens fumos, tetrosque vapores
Argenti viui, carbonum, & sulphuris vsti,
Queis inimica luant condignas corpora pœnas

 Illorum,

Illorum, temerare manu qui Sacra parentis
Audent Naturæ turpi, digitisque nefandis.
Nec tamen his contenta malis: sed & insuper addit
Pauperiem cunctis vitatam, animique dolores
Perpetuos, stultæ nec non ludibria plebis.
Doctos atq; pios hæc contra amplectitur vltro,
Prudentesq; fouet gremio, portasq; patentes
Ostendit, ducitq; manu, penetralibus imis
Sepositum monstrans thesaurum, & sumere mandans
Quantumcunq; velint, ceu præmia grata laborum,
Et fructus studijs meritos, si fata Deusque
Annuerint: si non saluos permittit abire
Corpore nec rebus læsos, animique potentes,
Gaudentes Christo grates persoluere dignas,
Qui bonus auertit, poterant quæ forte nocere.

Studio, Labore, & patientia.

Beneuo-

Beneuolo Lectori Autor S.

CVM mecum perpenderem Candide Lector quã breui momento vertantur res mortalium, vt qui iam ad inuidiam vsq; felix sit, statim aduersa fortuna conflictetur, & qui hodie bene valet altera die efferatur, omittere non potui, quin hunc fœtum quamuis omnibus partibus suis nondum absolutum sed præproperum & abortiuo similem ederem, metuens ne vel negotijs impedito, vel morbis grauato, vel morte prærepto id postea nequaquam liceret. Qui enim mihi hactenus non profui scientiæ Chemicæ studio addictus, in qua meliorem ętatis partem absumpsisse me fateor, primo Autorum quorundam & præsertim Comitis Bernardi verbis inductus, deinde experientiæ falsis illecebris confirmatus, nunc vt alijs quam maxime vtilis sim laboro, optoque vt omnes ad quorum manus hic noster tractatus perueniet in deligendo vitę genere prudentiores sint, nec eo se scientes dimittant, vnde exitum videant nullum esse. Quanquam ego nunquam diuitiarum amore, aut ambitione, quod vere de me testari possum, sed tantum artis dignitate & miris virtutibus illectus eam prosequutus sim, & vt haberem vnde Naturæ arcana ad quæ totus naturali inclinatione ferebar, indagare posiem. Nec erat studium à morib. meis alienum, qui natura quietus forensia negotia & turbas oderam, tranquillitatem & solitudinem amabam, cum præsertim res mihi satis lautæ essent, vt non multo plus optandum foret priuatam vitam agenti, nisi fato quodam & peccatis nostris ita merentib. publica Belgij quies cum mea aliorumque multorum calamitate turbata fuisset. Si quis vero miretur cur in principio statim libri artis veritatẽ asserere studeam, cum potius eam in dubium reuocare debuissem, vt alios absterrerem, quando id propositum meum fuisse videatur, sciat veritatis amorem majorem esse, quam vt eam occultare aut silentio inuoluere potuerim aut debuerim. Et fortasse idem mihi accidit, licet in re dispari, quod Censori illi Romano, qui cum oratione pro rostris habita Populum hortaretur

retur

retur, vt vxores ſinguli ducerent, fateri non erubuit in nuptijs aliquid eſſe moleſtiæ. Deinde animus fuit artis difficultatem oſtendere, non ἀδύνατον: abſit enim vt Dei opera & miras Naturæ vires offuſcare nitar, aut quod peius eſt calumniari, veluti multi faciunt, qui melius ſibi & conſcientiæ ſuæ tacendo conſulerent, nec inſcitiæ ſuæ teſtes aduocando. Quãuis enim apud rerum imperitos aliquid dicere videantur, tamen prudentioribus produnt iudicij ſui imbecillitatem: illiſque euenit, quod Phormioni græco rhetori, qui cum preſente Hannibale magno illo Carthaginenſium duce declamaret de Imperatoris officio deq; re militari, reliquis Antiochi Regis Satrapis applaudentibus, & laudantibus interrogatus quid de eo ſentiret Hannibal, reſpondit, multos ſe deliros ſenes vidiſſe, ſed qui magis quam Phormio deliraret vidiſſe neminem. Porro ſi quis queratur me verbis interdum non auditis & inuſitatis vti, is ſciat vnamquamque artem & ſcientiam formulas ac modos loquendi ſibi congruentes habere: cum itaq; de Alchemia arcanorum naturæ indagatrice agam, neceſſarium fuit verbis etiam talibus vti, qualia ipſa exigere videtur materia. Elegantiam vero ſtyli, & Ciceronianos lepôres qui requirit, rhetorum & oratorum ſcholas ſectetur, neq; à me exigat de quo non magnopere ſollicitus fui, cum mihi magis curæ fuerit rem quam verba inquirere, quæ ſub humili ſermone ſæpe auguſtior eſt, quam ſub exquiſito & pereleganti. Neque in hoc à ſcientiæ huius ſcriptoribus degenerare omnino poſſum, quorum lectioni aſſuefactus, cogor quandoque eorum dicendi modos & phraſim non ſatis latinam imitari. Proinde Lector quicquid iſtud eſt quod damus boni conſule, fruere, & vale, donec per otium hæc eadem forte accuratius aliquando elucubrauerimus.

THEO.

THEOB. DE HOGHELANDE MITTELBVRGENSIS IN LIbrum de Alchemię difficultatibus.

Proœmium.

Naturalis philosophiæ partem nobilißimam esse, qua metallorum tractantur principia, causæ, proprietates, paßiones, & transmutationes, nemo nisi iniuria in dubium reuocabit. Addidi transmutationes, vt non videar de illa parte Physices peruulgata loqui tantum, quæ de metallorum materia & forma, generationis loco, ductibilitate, colore, sapore, odore & similibus determinat: sed de ea potißimum, quæ metallum vnum in aliud conuertere docet. Hoc autem poßibile esse demonstratione non indiget, cum experientia fidem faciat, oculati testes vbiq; fere terrarum confirment, & grauißimi auctores asseuerent. Ferrum enim aquis sponte è terra scaturientibus, & facili etiam artificio in æs transit, & hydrargirum cum sulphure excoctum in argentum mutatur, quanquam absq; lucro, nisi maior artificis solertia accedat. Supersunt in Gallia, Anglia, Germania, Bohemia, & Belgio, qui suis manibus puluere quodam minimæ quantitatis, quem tamen ab alijs præparatum accepissent, in argentum viuum igne excalefactum coniecto, argentum inde vel aurum omni examini subijciendum retulere. Narrat Cardanus coram Principe

Alchemia naturalis philosophiæ pars.

Transmutationem metallorũ possibilẽ esse docetur.

Experiẽtia

Georg. Agric. libr. 9. de nat. fossilium.

Testibus.

Auctoritate.

& am-

Libr.6.de subtilitate.

& amplisß. Senatu Vrbis venetæ argentum viuum in aurum conuersum fuisse à pharmacopola Taruisino.

Lib.1.de occulta philos.cap.14.

Corn. Agrippa dicit spiritu auri, aut potius eiusdem forma aut parte puriore imperfecta metalla & arg. viuum in aurum verti posse, seque id vidisse & nouisse.

In addit.ad Specul Rubrica de crimine falsi.

Testatur Ioannes Andreas I. C. suo tempore fuisse in curia Romana Arnaldum de villa noua, & fecisse virgas quasdam aureas, quas permisit submitti omni probationi.

Metalla omnia eiusdem esse essentiæ, sed accidentaliter differre.

Sed quid mirum, si metalla inter se permutari posse, quisquam credat, quæ materia & essentia eadem, solummodo ex accidenti, generationis videlicet loco, & decoctione maiori vel minori distinguuntur, cum idem in arboribus, frugibus & plantis euenire videamus?

Transmut. met. possibilem esse, probatur à simili.

& certum sit terras, ligna, virgulta, conchylia, animalium pelles & ossa in saxa & lapides conuerti aquarum naturalium & sponte profluentium vi, & lapidificandi virtute. At quid lapide & lignis aut animalium corijs ossibusque diuersius, cum toto genere & substantia discrepent.

In similia faciliorem esse transitum quam in dissimilia.

De terra notius est quam vt probare necesse sit: Adferam solum quædam relatu dignissima ex Alberto Magno, qui narrat suo tempore in Mari Danico iuxta ciuitatem Lubecensem inuentum fuisse ramum magnum arboris, & in eo nidum cum pullis auium qui vna cum arboris ramo & nido in lapidem versi fuerant.

Li.1.de mineral.ca.7.

Mirabilis metamorphosis.

Et Fredericum Imperatorem cum audisset fontem esse cui omnia immersa in lapidem verterentur, misisse illuc explorandæ veritatis gratia chÿrothecam sigillatam, cuius medietas quum aliquot diebus in fonte mersa fuisset cum parte sigilli, reliqua parte nihil mutata, medietatem aquis immersam

Georg. Agric. videtur innuere hūc fontem in Islandia esse, prope montem Heclam lib. 2. De Natura eorum quæ sponte profluunt è terra, vbi plura horum exempla. Et ib.sept. deNatura fossilium.

sam in lapidem versam fuisse. Sed trãnsmutationem metallorum quidam fortasse admittent, testimonio & consensu Clarißimorum virorum conuicti; sed eandem cum lucro fieri, & augmentatione in infinitum negabunt. Iis ego hoc modo occurrendum puto. Si in iudicijs vbi de censu & capite, aut fama siue existimatione reorum agitur, duobus aut tribus testibus tam lege diuina quam iure ciuili credendum sit, id multo magis in arte Chemica vsu venire æquum erit, quæ rationibus, similitudinibus, exemplis ac testibus non tribus aut quatuor, sed propemodum innumeris vera esse conuincitur. Habemus enim doctißimorum & integerrimorum virorum scripta. D. Thomæ Aquin. Hermetis Trismegisti Raimundi Lullij, Io. de Rupescissa, Marsilij ficini, Arnaldi de villa noua, quem I.C. Io. Andreas vocat Theologum, summum Medicum, & Alchimistum, Rhasis præterea & Auicennæ, & aliorum multorum, qui omni exceptione maiores artem verißimam testantur, & Naturæ genitricis suæ æmulam. Cur viris tam præclaris fidem detrahendam, & sciolis quibusdam potius credendum iudicabimus, qui peruerso iudicio artem cauillantur vanam esse & adulteram, nec alia de causa ænigmatice & obscure traditã, nisi vt exercerentur ociosorum hominum ingenia. Absit vt existimemus antiquos illos venerandæ auctoritatis Philosophos consulto aliquid falsitatis memoriæ commendare voluisse, qui summam operam veritati inquirendæ semper nauarunt, famamque in posteros non ex nugis & inanibus sed arduis & sublimibus, & vero stabiliq; fundamento innixis quæsiuerunt. Huc accedit etiam diuersarum gentium consensus: nec enim Latinorum solum, sed & Græcorum, Aegyptiorum, Arabum, Chaldæorum, Gal-

Testib. inculpatis credẽdum.

Loco supe. allegato.

Philosophum non scienter mentiri.

Alchimiã veram esse ex consensu gentinm probatur,

lorum, Germanorum, Hispanorum & Anglorum de metallorum metamorphosi monumenta, quotidie curiosorum hominum manibus teruntur: qui omnes vno quasi ore (quanquam linguis dissonis) clamant, artem esse verissimam, nihilque, post legem diuinam, in qua est salus animæ à summo Deo in hoc mundo, homini, collatum fuisse magnificentius aut sublimius: & propterea summo studio inuestigandam, vigilique, labore quærendam prædicant. Forte in hoc falluntur qui artem negant, quod cum infiniti Chymicis vacent, neminem videant qui se scientiam adeptum esse glorietur: sed sapientibus & causas euentuum perscrutantibus nihil admiratione dignum contingit. Quotusquisque enim in debita materia operatur? vnus vix è millibus. Quid igitur mirum si debito frustrentur fine? Quare non insulse Auicenna. Qui accipit quod debet, & miscet & operatur sicut debet, procedet inde quod debet procedere. Et plerique indocti plane sunt & ἄμουσοι, qui ne communem quidem latinum sermonem intelligunt, quanto minus metaphoras & sapientum analogias? Alij quamuis docti sint & ingenio perspicaci, tamen libros non habent, aut quia expendere & illorum pretia soluere non velint ob auaritiam, aut non possint ob paupertatem, aut quod exemplaria inuenire nequeant ijs in locis quibus commorantur, & à peregrinatione abhorreant. Illi vero qui libros & artem per Dei gratiam consequuti sunt, meminerunt dicti Salomonis. Sapiens abscondit scientiam, os autem stulti confusioni proximum est: neque enim desunt causæ quare scientes sese non manifestent. Sed si neganda sunt quæ rarissime aut nunquam videre contigit, Historiæ omnis tam sacræ quam prophanæ fides imminuetur. Quis enim

Nihil Alchimia sublimius exceptis sacris literis.

Cur arti cõtra dicatur.

Abusus aut operantium error aut ignorantia artẽ nõ tollunt.

Libr. de Anima.

Quare rarissime artẽ quis adipiscatur.

Auaritiã & paupertatem multis obesse.

Secreta nõ vulganda. Prouer. 10.

pluui-

pluuiam de cœlo sulphuream & igneam cum Sodomæ & Gomorrhæ excidio, quis robur Sāpsonis & alia quāplurima credat, quorum exempla similia nusquam nisi inter fabulas narrantur. Quis P. Cornel. Taciti annales percurrens non in risum prorumpat, cum legit incendium Coloniæ Iubonum non aqua, sed fustibus & detractis corpore tegminibus fuisse restinctum? Nonne fabulam narrare videtur? & tamen nos id tum accidere potuisse credimus, & etiamnum hodie sæpius euenire in Leodiensi agro certo scimus, dum fossores subterra carbones bituminosos, saxis similes colore nigro ad focum & ferrariorum fabrorum vsum exscindunt. Quis non mera mendacia proferri credat à Georg. Agricola cum dicit in Hecla Islandiæ monte, ignem esse qui aquam consumat, stupam vero non comburat? At causarum naturalium inquisitores sciunt bitumen vnde ignis ille excitatur, siccis extingui, aquis ali. Frustra sane Philosophi quam plurima de naturæ miraculis, frustra Medici de morbis rarißime aut nisi certis locis contingentibus, & eorundem curationibus scripsere, si cuiuscunque qui nihil eorum vidit nec nouit calumnia locum habeat. Quin tales non absurde à M. Petro Bono ferrariensi, pueris conferuntur à principio natiuitatis in domo quadam inclusis, qui non putant mundi latitudinem extendi vltra domum in qua conclusi sunt, vel vltra quam oculis suis poßint conspicere. Quare non potius cum D. Augustino fatentur, rebus corporeis inesse quasdam occultas seminarias rationes, quæ cum data ijs fuerit oportunitas, prorumpant in causas debitas & species, suis modis & finibus. Cur non credunt D. Thomæ dicenti, nihil prohibere artem vbi naturalibus causis ad producendum naturales & veros effectus.

Lib.13.in fine.

Non falsitatis arguenda, quorum causæ ignorātur aut raro cō tingentia.

De ortu & causis subterraneorū, lib.2. & li.4. De nat. eorum quę sponte effluunt è terra.

Quibus similes negantes raro contingentia, aut ipsis captu difficilia.

Super Genesim. & in lib. de Ciuitat Dei. c.31

In 2.2. q 77. artic.2.

Cap.4.lib. de Alchimia, & lib. de vita cœlitus cōp. cap.3.

Quamobrem pedibus in sententiam Marsilij ficini non eunt, qui viuentia omnia tam plantas quam animalia spiritu quodam suo se multiplicare affirmat: spiritum autem in metallis craßiori cohiberi materia, qui si aliquando rite secernatur, secretusq; in sua sede connaturali conseruetur præter omne falsum poßit sibi simile generare. Qui tantorum virorum & tot gentium consensui non cedit, rationibus imo ne ipsa quidem experientia victum se fatebitur, sed potius Diabolo & futilium Magorum nugamentis, quam Deo, & Naturæ potestati transmutationis effectum adscribet. Interrogaui aliquando virum nobilem & non illiteratum cum familiari sermone ille artem Chemicam vt vanam rideret, num poßibilem crediturus esset si coram ipso quispiam artis experimentum daret? Negabat. At quid agas cum huiuscemodi hominibus præposteris, qui tantum vulgaria admirantur, nec admittunt nisi ea quæ suo palato maxime sapiunt; quibus Naturæ maiestas ludibrio est, rerum proprietates explorare, aut metallorum occultas operationes deprahendere tanquam deliramenta quædam risu excipiuntur. Sed à quibus arti potißimum contradicitur? Ab ijs nempe qui nihil vnquam in ea olfecerint, aut nunquam libros chemicos nisi raptim perlegerint, eo plane modo quo canes è Nilo aquam lambunt & fugiunt, qui cum non intelligant intima naturæ penetralia scrutantes philosophos, ingenij tarditate aut eorum quæ legunt neglectu, culpam philosophis & arti imponunt. At quid iniquius quam, vt oderint homines quod ignorant? quid magis temerarium, quam vt iudicium ferat rei imperitus? Vt dudum non frustra exclamauerit Comicus.

Obstinatus veritati nō cedit.

A quibus arti contradicatur.

Scientia non habet inimicum nisi ignorantem.

Homine imperito nunquam quicquam iniustius,

Qui

Qui nisi quod ipse fecit, nil rectum putat.

His accedit aliud hominum genus, eorum videlicet qui aureo vno, aut altero summas diuitias subito consequi vellent, qui cum semel ab aliquo elusi fuerint, artem potius quam impostorem damnant, canum in eo naturam imitati, qui cum iudicio careant in lapidem quo percussi sunt, sæuiunt, eo qui illum iecit omisso. Calumniandi vero causam si quis penitius introspiciat in cœteris, nō satis demirari poterit multorum arrogantiam & tyrannidem, qui eo solum nomine artem vanam esse, & non nisi mera figmenta à Chemicis auctoribus tradi arbitrantur, quod ipsi tantorum mysteriorum quæ non nisi paucissimis, & statutis à Deo temporibus reuelantur, capaces non sint, cum alioqui obscurissima quæq; ingenij sui acumine penetrare se posse confidant: quasi eisdē omnia dedisset Deus, & nihil insuper sit in rerum natura, quod eos lateat, aut nihil sciri possit, præter ea quæ ipsi norint. Sunt & qui vana cuiusdam gloriolæ cupiditate inducti artem vituperant, & apertis contumelijs lacerant, vt alijs paulo plus sapere, & non cum multis insanire videantur, eo enim morbi genere Naturæ arcana perquirentes laborare stulte & stolide nimium affirmant; sperantes placita sua experientia redargui non posse. Sed falluntur plurimum sua opinione, cum multi è plebe passim, sciant illos delirare, qui naturæ & artis testes fuere, reiectis & posthabitis ijs qui scientiam hanc vilipendunt, tanquam indignis: cum enim Naturæ & artis vires aspernentur, & ipsi merito ab artis Naturæq; operibus excluduntur, & contrarium plane quam sperabant illis euenit, dum pro sapientibus & doctis, stulti & insipientes, qui artem rident, ab huius scientiæ Doctoribus appellentur; affirmante

Multi ingenio suo plus tribuunt, quam par est.

Gloria ex aliorū contēptu quæsita, stulta & inanis.

Nemo sapiens artē negauit.

etiam ipso Auicenna, neminem magisterium lapidis vnquam negasse, qui esset sapiens. Saltem sileant, & quæ ipsi ignorant non condamnent, & cum eodem Auicenna meditentur, hæc ars si sit, quomodo sit; & si non sit, quomodo non sit; aut tempus expectent, quo Deus ad Turcarum tyrannidem coërcendam aut aliam ob causam aliquem fortasse excitet aliquando, qui artem verissimam esse palam comprobabit, quamuis etiam absque ea potens sit Deus nominis sui hostes profligare, & euertere. Aut si tacere nolint, philosophico disputandi more & sine maledictis agant, & primum rationes Petri Boni Ferrariensis & aliorum conuellant. quanquam ars ista neq; rationibus satis probari, neq; etiam disputationibus labefactari possit. Ideo Raymundus Lullius, qui exquisitissime alioquin omnium, quæ in arte fiunt, rationem reddidit, non curauit ipsius veritatem verbis aut argumentis asserere, sed tantum ait, Id quod experimento oculari videtur, probatione non indigere. Et Beatus Thomas de Aq. ad fratrem Reinaldum. Non cures, inquit, de verbis philosophorum modernorum & antiquorum de hac scientia differentium, cum in capacitate intellectus & in demonstratione experimentali Alchimia sedem sibi constituerit. Imo neque expedit sciri artem hanc esse veram & omnino certam, vt illud Plotini de dubijs Animæ differentis, hic maxime locum habeat, qui dicit: operæpretium esse considerare, vtrum omnes de anima dubitationes soluendæ sint, an potius in dubitationibus ipsis lucrum sit collocandum. Nemini itaque mirum esse debet, si D. Thomas, Lullius, & alij doctrina & ingenio præstantes, neglexerint artem verbis tueri, cum hominum dubitatio lucro potius quam damno illis & posteris omnibus cesserit. Ea enim ratione le-

Lib. de Anima cap. 2.

In ptetiosa Margarita nouella.

Ars neque rationibus sufficiēter probari, neque argumentis cōuelli potest.

In testamēto.

Alchimiæ veritas in capacitate intellectus & experiētia cōsistit.

Lib. 1. ca. 1.

Non expedit sciri artem esse omnio verā & certā & quare.

ne legitime operantium securitati Deus prospicit, & eos ex inimicis suis vtilitatem non mediocrem capere docet. Nec putandum est quod verba ipsis aut rationes defuerint, sed forte non potuerunt nisi publicatis Naturæ arcanis, quæ si vulgarentur, non tam certum esset vllum mathematicum axioma, quam huius scientiæ demonstratio. Neque enim argumenta fere omnia quæ contra artem adducuntur aliunde procedunt, quam ex ignorantia eorum, quæ in arte fiunt. Sic de formis substantialibus, de miscibilium proportione, de vase Naturæ & artis, multi loquuntur, & de ignotis disputantes ignota concludunt. Quare omissis illis ad propositionis meæ scopum progredior.

De incognitis disputātes nō posse rectè cōcludere.

Philosophorum huius artis intentio est, virtutē quandam mineralem è purissimo auri argentique semine artificialiter, naturæ tamen beneficio & iuuamine, in forma subtilissimi pulueris albi vel rubei producere, qui propagari possit in infinitum, & potestatem habeat argentum viuum, & reliqua metalla vilia & impura in momento penetrandi, & ab omnibus impuritatibus mundandi, nec non ad perfectiorum statum auri videlicet & argenti perducendi: & corpus humanum infirmum restituendi, & ad verum temperamentum reuocandi, aut sanum ad terminum à Deo præfixum in sanitate conseruandi. Hunc puluerem tali tantaque virtute præditum Elixir Arabes, Medicinam, & Lapidem suum Latini nominant Philosophi. Iuniores tamen monitos velim Lapidis nomen late patere, & diuersimode vsurpari. Quandoq; enim materia artis rudis, quam Natura nobis subministrauit Lapis dicitur. Vnde Arnaldus & Lilium. Quamuis lapis noster tincturam in se naturaliter contineat. quoniam in corpore terræ perfe-

Quid sit philosophorum lapis.

Lapidis virtutes.

Lapis philosophorū Elixir & Medicina, eadem.

Lapidis nomen late patens.

Cap. 10. rosarij part. 1.

ate creatus est, per se tamen motum non habet, vt fiat Elixir perfectum, nisi moueatur arte & operatione. Item Alphidius. Ex lapide procedit argentum viuum, nam aqua ex eo extrahitur, quæ arg. viuum nominatur. Principia item Elixir constituentia lapides vocantur, quæ sunt tria numero, videlicet Argentum viuum, Sulphur & Tinctura. Siue, Corpus, spiritus & Anima, vel, Terra, Aqua & Ignis, & ex prioribus duobus resultans quartum, quod est Aër. His enim nominibus illa donarũt huius artis Sapientes. De Argento viuo intelligẽdum est illud Auicennæ: Tertius gradus operis est reductio lapidis in terram naturalem. Quod exponens Arnaldus, Tertiũ regimen est, inquit, reducere aquam humidã supra terrã siccam. De Sulphure hoc Arnaldi; Ignis comminuit grossitudinem lapidis per calcinationẽ. De Tinctura, id Marsilij Ficini. Quem philosophi lapidem quærunt, est spiritus inuisibilis & impalpabilis, est tinctura, & spiritus tingens, quem alter spiritus visibilis atq; palpabilis penitissimis visceribus abdidit. Lapis etiam dicitur materia philosophorum perfecte ab omnibus superfluitatibus mundata, & à fæcibus terrestribus in sublime elata, tincturæ recipiendæ iam idonea. Auicenna. Lapidem exaltatum oportet terere super marmor. Lapis quoq; dicitur prima operis totius pars, quæ circa elementorum diuisionem & eorundem depurationem versatur. Vnde Lullius: Generatio tam lapidis, quã Medecinæ fit & completur ratione similitudinis & subtilitatis partium ad inuicem. Denique vt vnico verbo absoluam, quocunq; gradu Operis materia & materiæ partes iunctæ siue disiunctæ, Lapis & lapides dicuntur. imo ad alia, operi philosophico omnino extranea, lapidis appellatio etiã transfertur. Quæ in hunc locum conferre

In Claui philosophorum.

Lapidis principia tria.

In tract. impresso. Ca.14. ros. part.2.

Cap.6. ros. part.2.

Cap. 10. Alch.

In tractatulo Basileæ impresso.

In Codicillo suo.

ferre placuit quia erunt dicendorum fundamenta, sine quorum cognitione vix sequentia intelligi possint, cum & mihi indistincte lapidis voce sæpius vtendum sit.

Quare autem puluis perfectus siue Elixir, aut eiusdem materia lapis vocetur, has inuenio potissimum rationes apud philosophos, quorum monumenta ad manus meas peruenerunt. Auctor via vniuersalis.

Cur Elixir lapis vocetur. cap. 15. Ratio 1.

Philosophi vocant lapidem omne illud, à quo per artificium elementa possunt separari; quia separatione facta ex ipsis, per eorundem coniunctionem in hoc magisterio suscitatur quædam substantia ad modum lapidum, qui per admistionem humidi cum sicco generātur. Idem. Compositum philosophorum vocatur lapis, ex eo, quod res ex quibus componitur habent similitudinem ad lapides, & ex eis creatur lapis benedictus. Et Arnal. Est lapis in similitudine & tactu, non autem in natura, & vocatur lapis siue compositum quoddam. Auctor Noui luminis. Materiam hanc voco lapidem, quia quamdiu durat albedo, & etiam assumpta rubedine per longum tempus stat durus, & in massæ fortis speciem residet, quousque decoctionis continuatione per se ipsam incipit dirui. Et in Turba philos. Aes nostrū cum primo coquitur. fit aqua, deinde quāto magis coquitur tanto magis spissatur, quousque fiat lapis. Haly. Sunt lapides, & nō sunt lapides, sed nominamus eos per similitudinē quam habent ad eos. Michaël Scotus aliam tradit rationem, quia videlicet hominum vias labiles reddit, Et Auctor operis aurei. Eo quod vias ignarorum lubricas facit, ad offensam animæ, corporis, & rerum. similitudine ducta ab eo, quod sicut impingens in lapidem læditur, ita qui inconsulte sese chemicis immiscet, iacturam facit bonorum suorum, & corpus & animum affligit.

Cap. 12. In epist. ad Reg. Neapolit. Cap. 4. Ratio. 2. Lib. secre. Alch. c. 10. In libr. de natura Solis & Lunę.

Artem

Ratio. 3. In spe. nat.

Artem vero negantibus & impoßibilem credentibus est lapis offensionis. Tertiam aßignat Vincentius dicens. Alchimistæ docent facere rem, quæ corpora, super quibus proijcitur transmutat. Hæc vocatur Elixir, & dicitur lapis & non lapis, Lapis quia teritur, non lapis quia funditur & currit absq; euaporatione.

Ratio 4.

Quartam reddit Lacinius ex Rhasi si bene memini, quod philosophis lapis vocetur omne id quod ab igne non euaporat.

5.

Quinta fortasse etiam dari posset propter calcē quam philosophi in opere suo requirunt, eo quod calx plerumque ex lapide fiat. Vnde in Allegorijs Sap. Calx est lapis igni incommiscibilis, ideoq; calx eorum est corpus spiritui mixtum.

Distinct. S.

6.

Aut quia metalla omnia in lapidibus fere generantur, & Elixir necessario ex metallis fieri debeat, si metalla conuertenda sint. Aut propter Salem mineralem vnde quidam, Sal metallorum est lapis philosophorum.

7. Cap. 17. prax. Testamenti.

Salem autem lapidem vocat Lullius, quia nimirum aßimilatur lapidi in sede sua existenti. Sed potest alia occultior subesse ratio, cur medecina hæc lapis vocetur, quam philosophi cœlarint: quamuis prima plurimorum consensu verisimilior sit. Hunc itaque Philosophorum lapidem siue Elixir, aut puluerem spiritualem, non quod natura sua inuisibilis sit & impalpabilis, sed quod tanquam spiritus corpora cum metallica tum humana vi sua spirituali celerrime peruadat ac penetret:

Quid auctorem mouerit cur hūc librum scriberet.

Quoniam omnis generis & cuiuscunque conditionis homines, nobiles ignobiles, docti indocti, diuites & pauperes tanquam metam aliquam sibi proponunt, & ad illam anhelantes festinant, nec laboribus aut impensis quantumuis magnis deterrentur quominus id quod ardentibus votis concupiuerunt, totis viribus prosequantur, putantes se tum demum summam in

hac

hac vita beatitudinem consequuturos, si expectatione sua frustrati non fuerint: operæpretium facturum me existimaui, si proposita rei quæsitæ difficultate, maiorem laborantium partē conatus fuero à proposito reuocare. Vesana quædam opinio multorum animos inuasit, lapidem philosophorum factu esse omnino facilem, leuiq; opera parari, & fortuna & casu quopiam contingere, si modo inquirendi voluntas non desit, est enim, inquiunt, Donum Dei, is largitur cui vult, itaq; & mihi & mihi simili æque artis beneficium conferre potest atque alijs doctioribus. Vnde quod pudet referre, rustici etiamnum & imperitæ mulierculæ de arcano philosophorum garriunt, & experimenta captant, audentq; sibi polliceri eam fortunam quam ne doctissimi quidem viri & vigilantissimi poßint sperare, nisi ex sola Dei misericordia. Error hic maxime detestandus partim ex philosophorum quorundam scriptis originem ducit, partim etiam ex meris maleferiatorū hominum fabulis. Nam in Turba philosophorum dicitur opus mulierum, & ludus puerorum. Et Rosinus citans Democritum, opus nostrum leue est, inquit, modicoq; eget subsidio. Auctor Tract. qui incipit omnis sapientia à Deo, Alberto Magno adscripti. Intendo scribere artem veram, leuem & infallibilem. Et versus vulgaris.

Falso sibi plurimi psuadent Elixir esse paratu facile.

Erroris causa.

Lib. ad Euchiam.

Hæc ars est cara, breuis, atq; leuis, quoque rara:

Et Comes Bernard. Treuerensis, qui paßim omnium manibus hodie teritur, & qui videri posset zelo quodam charitatis libellum suum de metallorum metamorphosi scripsisse, nisi constaret peritioribus ipsum diminute nimium scientiam tradidisse, artem ita facilem affirmat, vt si actu vel ipsa praxi ostenderetur, vix fidem inueniat. Cum Parisijs agerem adhuc iuuenis memini

Fabula.

me au-

me audiuisse hortulanum quendam in vnum aceruum congestis herbis inutilibus, & sponte prouenientibus ignem iniecisse, vt illis in cinerem redactis lixiuium pararet: sed cum forte tubus plumbeus ad aquas corriuandas eo in loco fuisset vetustate oblitus aut non animaduersus, vi ignis plumbũ defluxisse, & in aurum conuersum fuisse, virtute non dubia herbæ cuiusdam inter alias confusæ, quod postea ablatis cineribus inuenerit, & eo diuendito pretium retulerit. Profecto isti qui tam otiose fabulabantur si naturæ arcana aliqua ex parte degustassent, aut iudicio vsi fuissent, non ita facile mendacijs & imposturis falsissimorum hominum credidissent. Cogitassent vtiq; ex homine hominem, ex leone

Simile à suo simili generatur.

leonem, ex planta plantam generari, nec quærendam esse in natura quod in ea non est: quomodo enim planta tinget aut figet & ab adustione defendet, cum ipsamet neq; tincturã neq; fixionem in se contineat, & igne absumatur? Non defuerunt tamen neq; hodie desunt, qui

Error operantium.

summum Philosophorum arcanum tam in animalibus quam in vegetabilibus inquirant, & experiantur quælibet obuia, quæ vel in schedis, aut in libris male intellectis, aut impostorum fraude & auaritia compositis reperiunt, sperantes se fortuito inuenturos quod Philosophi labore summo & studio continuo quærendum, & precibus à Deo impetrandum censent.

Periculosum experimentum.

Sic non sine immenso periculo Salamandras viuas in ollam diligentissime obstructam conijciendas & vrendas asserunt nonnulli, sperantq; se aurũ inde relaturos, vnde potius mortem timere deberent, cum id feliciter alijs cessisse ex solo auditu credant,

Cur lapis quãdoque Salamãdra vocetur, ratio duplex.

aut forte quia Philosophi lapidem suum qui igne perficitur Salamandræ nomine quãdoq; vocarint, similitudine ducta à Salamandra quam ve-

teres

teres in igne viuere & eo nutriri credebant: aut quod varijs colorum maculis corpus insignitũ habeat, instar Lapidis qui de colore in colorem mutatur, & quandoq; etiam plures vno tempore colores demonstrat. Sed vt respondeam aliqua ex parte ad supra allegata, dico in Turba philosophorum non simpliciter dici artem esse opus mulierum & ludum puerorum, sed post absolutam lapidis mundationem, & ipsius dealbationem quia deinde sola coctione ad finem deducitur. Sic enim Socrates ibidem. Iam albi plumbi dispositionem vobis demonstraui, quo noto, nihil aliud sequitur quam opus mulierum, & ludus puerorum. Sed quantum difficultatis sit in lapidis elementis secernendis, depurandis & coniungendis, philosophorum libri & experientium frustrati labores testantur. Vnde Lilij auctor qui multa dicta Turbæ fidelissime interpretatur, hoc modo scribit. Lapide noto & eius operatione, nihil aliud est quam irrisio mulierum, & ludus puerorum. Et certe scientibus & expertis lapidem paratu leuem concedimus, inexpertis non item. Quod Comes Bernardus artem adeo facilem asserat, possumus præsumere illum de posteriore operis parte sentire, prout superius Socrates in Turba, præsertim cum toto suo tractatu de priore parte omnium difficillima ne mentionem quidem vllam faciat aut admodum parce, sed parabola sua finem tantum decoctionis complectatur. Aut possumus dicere ipsi visam facilem, cum post tot expensas male collocatas & quadraginta annorum labores, duorum postea annorum spacio ex lectione librorum diuina adiuuante gratia scientiam consequutus sit, quam tot annorum curriculo frustra antea tentauerat. Experientiam autem ipsi non adeo facilem fuisse vel ex eo

Responsio ad allegata philosophorum dicta.

Cur Bernardus artẽ facilem dicat.

con-

conijcere possumus, quod scribat se biennio ante artem scivisse, quam manum operi serio admoueret. Ab alijs leuis dici potuit respectu aliarum artium operatiuarũ, quæ multis & varijs egent instrumentis, & corporali exercitio & labore plurimo; cum hæc vnam materiam solam, vnum vas, vnamq; fornacem cum igne conuenienti requirat: deinde aliæ per totam vitam fere exercentur, hæc autem semel perfecte inuenta & exercita repetitione non indiget, cum operans ditatus sit, & voti sui compos factus. Quis etiam negare audeat philosophos talia protulisse, vt alia multa, ad fallendum imprudentes? Sed optarem, vt ij qui hanc artem ita leuem existimant, tritum illud adagium mente recolerent, difficilia esse quæ pulchra. Item illud Rocherij Bachonis. In quibus Deus magnam virtutem posuit, in ijsdem etiam magnam difficultatem collocauit. Vtinam meminissent Lapidem philosophorum dici, non rusticorum aut imperitorum, quo vel solo nomine quilibet non plane imprudens merito posset absterreri. Quin consulant Petrum Bonum Ferrariensem, & respondebit huius artis inquisitionem, veritatem & experientiam alıarum rerum omnium inquisitione fortiorem, difficiliorem, & occultiorem, & longioris temporis videri. Quod cum verissimum sit, seipsum quisque examinet, acremq; se & vitiorum & bonorum suorum iudicem præbeat, priusquam huius scientiæ adyta intrare conetur, & diligenter perpendat num ea quæ in Discipulis suis requirunt Philosophi, in semet ipso depræhendat, quæ multa sane sunt, & opinione vulgi maiora: quæ tãquam in tabula oculis omnium exponere pro viribus conabor. Sed vt dicendorum ordinem aliquẽ proponam, libellum istum in quatuor partes distinguam. In prima impe-

Quare alijs ars leuis dicatur.

Philosophos multa dixisse ad fallendũ imprudentes.

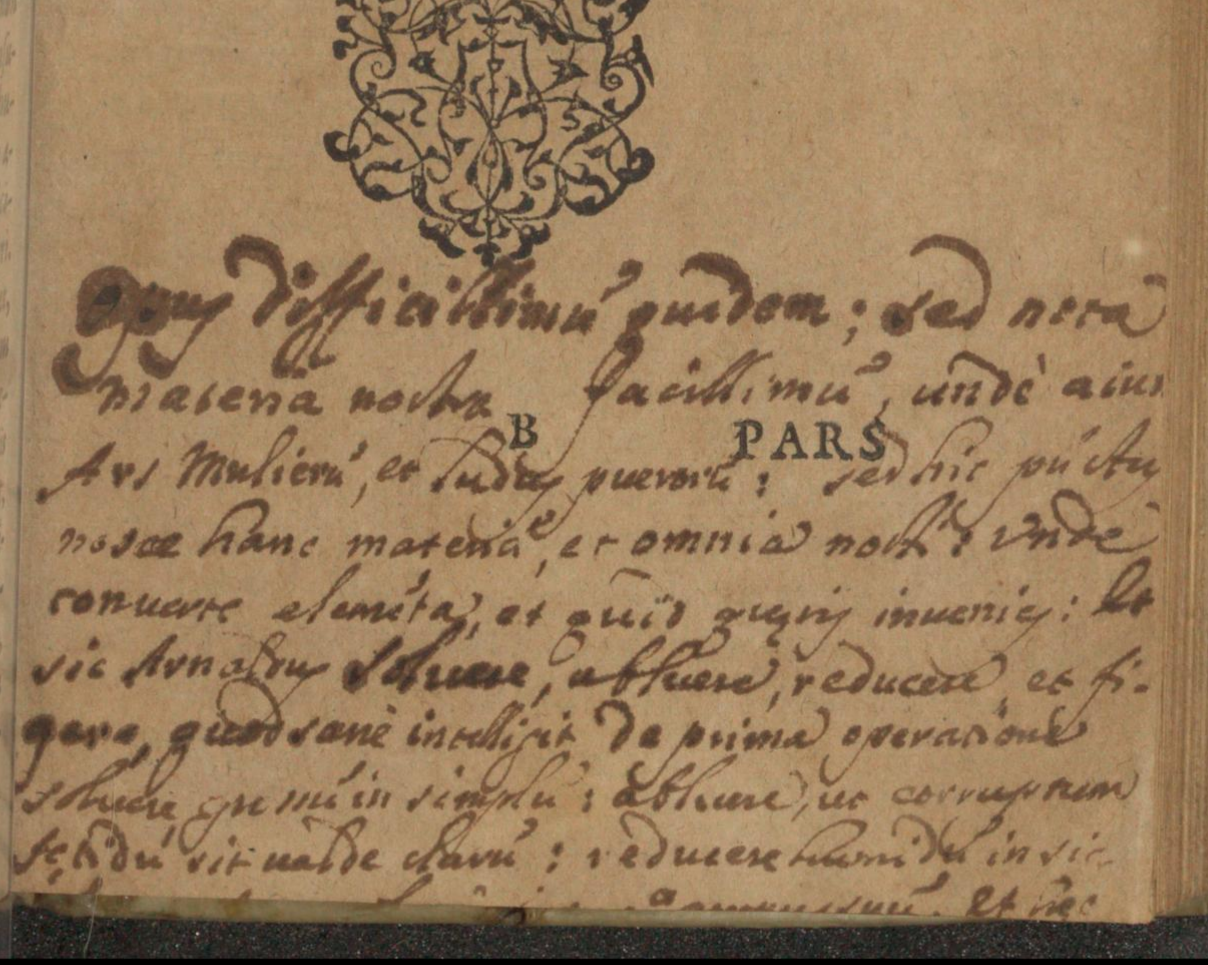
Lapidis preparationem [illegible] facilem esse.

[illegible] In Marg. Nouell.

Qemlibet decet seipsum nosse.

Dicendorũ ordo.

impedimenta circa artificis personam occurrentia narrabo, & nonnullos euentus meos. In Secunda quam difficulter veritas ex Philosophorum scriptis eruatur ostendam. In tertia, quæ circa praxim difficultates oboriantur patefaciam, interiectis vbique quantum memoria patietur Sapientum in hac arte auctoritatibus, ne me quisquam difficultatis in maius quam par est augendæ studio quippiam dicere arbitretur, vel vt proposito meo inseruiam, & non magis legentium vtilitati. In quarta rationibus quibusdam & exemplis artem hanc cuiq; vitandam, quibus si minus profecero, vt saltem quam minimo dispendio exerceatur, commonstrabo.

DE IMPEDIMENTIS ARTIFICEM REmorantibus, quominus ad pretiosæ huius scientiæ notitiam & finem peruenire possit.

In Timeo.

IN omnibus siue maximis siue minimis diuinum implorari debere auxilium pręcipit Plato. Cum itaq; hæc scientia teste Gebro, Seniore, & alijs philosophis non sit nisi perfecta inspiratio diuina, & arcanum Dei gloriosi, qui eam largitur & subtrahit cui vult, decet imprimis eum qui huic initiari cupit Deum Trinum & vnum supplici mente rogare, vt intellectum ipsius illuminare & sapientiam ipsi conferre dignetur: neq; enim est sapientia nisi à Deo, qui eam sincero corde & bona intentione quærenti & petenti non negat. Sed quoniam peccatores non exaudit Dominus, necesse est si exaudiri cupiat, vt Deũ à quo omne bonum expectat amet, reuereatur & timeat, Timor enim Domini principium

A Deo scientiam petendã esse.

Alchimia qualem artificem desideret.

pium est sapiētiæ vt ait Regius propheta. Quare rectissime Alphidius. Fili prædico tibi timorem Domini pariter & amorem cum obedientia nō ficta. Et Senior. Tu qui in timore Dei studiosus fueris, lapidis huius secretum & apparentem virtutem videbis, & inuenies spiritu altissimi instructꝰ, vt cognoscas quoniam omnis sapientia à Deo est. Et Hermes. fili moneo ante omnia te Deum timere, in quo dispositionis tuæ nisus est. Animum præterea contritum habeat & à peccatis abhorrentem, quoniam vt inquit Sapiens in maleuolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Vnde Alphidius. Hanc scientiam habere non potes, quousque mentem tuam Deo purifices, & sciat te Deus mentem habere contritam. Et D. Thomas. Cum Deo tuo pacem habendo finem ordinatum in opere tuo semper præfige. Et Geber. Filij nequitiæ & maliuolæ prauitatis ab hac scientia fugite, quoniam est vobis inimica & aduersa, & vos in miseriam paupertatis constituet. Humilis sit, nec hanc scientiam quærat, vt alios excedat, aut de possessionibus & diuitijs se iactet. Sic enim Hermes. Oportet tyronem scientiæ

In cla. philosophorū.

Timentem Deum.

Tract. 2.

A peccatis abhorrentem.

Lib. Sap. c. 1

In cl. philos.

Ad fratrem Reinald.

Sum. perfect. ca. 86.

Humilem.

Tract. 2.

3 arrogantiæ vitium à se repellere, pium ac probum esse. Et Alphidius. Si humilis fueris eius Sophia & sapientia perficietur; sin autem, eius dispositio penitus te latebit. Et Auctor dialogi Naturę & filij philsophię. Arrogantes & ambitiosi non solum à Deo, sed ab ipsa scientia & omni Dei dono reprobati, & indigni inuenti sunt.

In cl. phil.

Sed posset quispiam supradicta in dubium reuocare, & hoc modo inferre. Tu Christianum requiris huius artis studiosum, & pium, neq; enim aliter tres in Deitate personas, & vnū in Trinitate Deū cognoscet & adorabit, neq; illū poterit amare & timere. Desideras præterea animum contritū & conscientiam à peccatis puram, & humilitatem, quæ virtutes propriè in Christianis requiruntur. Cōstat autem Gebrum, Rasim, Auicennam & alios Arabes qui de hac arte scripserunt, Sarracenos & Mahometistas fuisse, nec veri Dei notitiam habuisse, & tamen libri eorum attestantur eos huius scientiæ peritissimos fuisse, quam etiam ab ijs potissimum ad Latinos dimanasse fatemur. Itaq; neque pietas, aut Dei timor quicquam ad rem facere videntur, modo ingenium, libri & diuitiæ non desint. Respondeo Illis

Obiectio.

Solutio.

pieta-

pietatem, quamnis præposteram non defuisse, virtutibus maximis eos floruisse, & à sceleribns abhorruisse, prout ex Gebri libris, & loco supra allegato satis conspicuum est: cum sciamus etiam Turcas hodie plus deuotionis habere, & maiori cum reuerentia templa & ipsa sacra loca adire, plus etiam fraternæ charitatis egenis & miseris exhibere, quam multo maximã Christianorum partem. Itaq; mirandum nõ est, si Deus qui intentiones hominum non secus atque opera ipsa inspicit, illos victorijs speciosissimis, & hac scientia omnium pretiosissima & alijs deniq; beneficijs & donis temporalibus remuneratus sit, quanquam verum Dei cultum ignorauerint; quæ omnia parua tamen sunt respectu æternæ felicitatis quam Christianæ fidei professores expectant, illis repudiatis. Deinde præstat falsum Deum habere quem vereatur quis, & colat, & cuius timore prauæ hominum voluntates & maleficia coërceantur, quam nullum, prout plurimum Sophistæ, neque enim Alchimistarum nomine digni sunt, qui hanc scientiam eo solum animo quærunt, vt cupiditates suas expleant, & non ad Dei gloriam, aut ad proximi solatium, aut inopiam subleuan-

 dam.

5 dam. Sed ad propositum reuertor.

Prudẽtem. Artifex præter iam dicta prudens sit & ingenium habeat naturaliter subtile & profundum, & iudicio egregio polleat, vt vera à falsis, naturæ potentiam ab operibus cõtra naturam distinguere sciat, cum sæpius vt incautos fallant philosophi rationes quasdam, dictorum suorum adducant, quæ specie & apparentia veræ videntur, & tamen sunt falsæ. Vnde Geber. Solum prudentes ad artem allicimus. Idem. Trademus artem tali sermone, quem prudentes latere non accidet, hic autem mediocribus profundissimus erit, fatuos autem irreserabiliter excludet. Et Haly. Non feci hunc librum ignoranti & nescienti, sed composui ipsum prudentibus & Sapientiam habentibus. Morienes, Prouidẽtia & ratio & firma expectatio ab artifice adhibeantur.

Philosophorum techna in occultanda scientia.

Cap. 13. De Inuestig. perfect. ca. 12 sum. perfect.

Lib. Secret. cap. 2.

Doctum. Doctus sit, vt quod per ingenium naturale non adipiscitur huic defectui per doctrinam subueniatur. Hinc via vniuersalis. Abscondimus hanc rem absconditione forti, vt appræhendi non valeat ab indoctis. Latinæ linguæ imprimis peritus sit, quo enim pacto aliter intelligat quæ maxima ex parte latino sermone, conscripta & vulgata

Latini sermonis peritum.

sunt:

sunt: nec enim putet quis libros chemicos ea facilitate aut veritate in aliam linguam transferri atque aliarum scientiarum libros. In philosophia naturali & alijs scientijs versatus sit. Vnde Arnaldus. Quicunque vult ad hanc scientiam peruenire & non est philosophus, fatuus est, quia hæc scientia non est nisi de occultis philosophorum. Et Morienes. Quicunque hanc scientiam sectatur, cæteras & præcipue Dialecticam scire conuenit, quoniam Philosophi huius non nisi sub inuolucro & figura loquuti sunt. Et Alphidius. Nulli hunc librum composui nisi philosopho.

Philosoph.

Artifex prçterea Naturæ & artis principia non ignoret, quia qui principium ignorat, finem non inueniet. Vnde Geber. Qui principia naturalia in seipso ignorauerit, hic multum remotus est ab arte nostra, quoniam nō habet radicem veram, supra quā intentionē suam fundet. Et D. Thomas, hortor ne aliqs prçsumat incipere op⁹, nisi sit multum peritus & expertus in principijs naturalibus. Auicenna. Cognosce radices mineralium vt ex ipsis facias opus tuum. Insuper industrius sit & laboriosus, vt quod per ingenium naturale

Incl. philo. Naturæ principia scientem. Sum. perfect. in principio. In Secret. Alch. Industrium & laboriosum.

 & doctrinã assequutus fuerit, industria sua & labore iuuare sciat, & si errare cõtingat, corrigere. Haly. Non est tibi datum hoc magisterium solum pro tua audacia & fortitudine & calliditate, sine omni labore; nam & laborant homines, & Deus tribuit fortunam hominibus. Geber. Et tu quidem exerciteris cum laboris instantia maxima, & cum diuturnitate meditationis immensæ, cum illa enim inuenies, & sine illa non.

Sum. perfect. ca. 26.

Requirunt etiam Philosophi artificem constantis voluntatis, qui non modo hoc, modo illud attentare præsumat, quia in rerum multitudine ars non consistit, sed vt incœpto semel operi ad cõsummationem insistat, nec opus imperfectum relinquat. Vnde Rosinus ex Rhasi. In hoc negotio si agendi difficultas & tædiosa fatigatio opificem negligentem efficiat, ipsum expectato gaudio priuat, spem suffocat, efficaciam interimit. Et Auctor Scalæ philos. Cum in opere fueris, adsit assiduitas cum patientia & expectatione congrua, cuius finis damnum & tristitia.

Cõstãtem.

Ne prçceps sit in iram, ne si libros primo intuitu non intelligat, illos abijciat, aut si incœpta minus feliciter successerint, vasa, fornaces, & reliqua operi necessa-

Non iracundum.

necessaria impetu furoris dissipet & disturbet. Sed è contra, patiens sit & longanimis, naturæq; actionem quæ lentissima est æquo animo expectans. Vnde Arnald. Esto longanimis, nec festinanter aut velociter quæras perficere, quia primus error in hac arte est festinatio. Et Geber. Festinatio à parte Diaboli est, ideo qui patientiam non habet, manum ab opere suspendat. Ibidem huius operis fundamentum est patientia & mora. Artifex sit sui arbitrij & liber. Arnald. In magisterio tria sunt inquirenda, Ingenium subtile artificis, operatio manuum, & arbitrium liberæ potestatis. Otiosus sit nec vllis alijs curis aut negotijs occupatus, sed operi tãtum & philosophorum libris insistens, hæc enim ars totum requirit hominem. Vnde Geber. Sunt multi curiosi, varijs huius mundi curis & sollicitudinibus detenti, se omni negotio immiscentes, à quibus hæc sciẽtia refugit. Secreti item tenax sit, ne sibi periculum accersat, & alijs maleficij ansam præbeat. Vnde in Alleg. Sap. Cela hoc opus ab omnibus, velut verbum in lingua, siue ignis in oculo tuo, Noli loqui tibi ipsi, ne ventus verba tua ad alium deferat, & ad tuum fiant detrimentum. Ecce te cauere feci.

Patientem.

Rosſ. cap. 3. part. 2.

Cap. 12. de Inuest. perfect.

Liberum.

Rosſ. par. 2. cap. 5.

Otiosum.

Sum. perfect. cap. 6.

Secretum.

Distinct. 1.

Cap. 1. Et via vniuers. Oportet artificem hanc scientiam subtili ingenio indagare, & caute & prudenter loco ac tempore in suis necessitatibus ea vti: quia qui Thesaurum publice portat cupit deprędari. Et Aristot. Diuina prouidentia iuuet te ad cœlandum propositum. Abstineat ab operibus Sophisticis & in vera artis indagatione tantum persistat. Geber. Nemo adinuenire nitatur Sophisticā operis metam, sed soli complemento Elixeris sit intētus. Forte enim Deus ex Sophistici operis vindicta tibi artē denegaret, & in deuium erroris te crudeliter detruderet, & ex errore in infelicitatem & miseriā perpetuam. Non prodigus sit, nec pecuniam suam præsumpta spe futurorum vane distribuat; ne si forte artem non inuenerit, relinquatur in miseria, vel ne forte cum iam ad finem huius magisterij per suā indagationem approximauerit, consumpta sint ipsius impendia, & verum finem ob paupertatem relinquere cogatur. Nec sit auarus, nihil enim studijs suis & laboribus proficiet, si dispendia interponere timeat, & pecuniæ seruiat. Cautus sit in diaboli illusionibus dignoscendis & præcauendis, qui se chemisticis operationibus sæpius immiscet, vt operantes circa vana

In Secret. secret. ad Alexand.

Abstinētem à Sophisticis.

Sum. perfect. cap. 7.

Non prodigum.

Non auarum.

Cautum in diaboli illusionibus dignoscendis.

& inutilia detineat prætermissis naturæ operibus, prout mihi & cuidam amico meo accidisse infra narrabo. Sufficienter locuples sit, nec enim sufficit ingeniosum esse, doctum, industrium, & opera naturę non ignorare, si paupertate premente hanc sciẽtiam cogatur postponere alijs minus nobilibus sectandis, vt inopem vitam sustẽtet, & de victu & amictu securus sit. Vnde Lullius. Hæc ars diuitias requirit, sapientiam & libros. Et Philosoph⁹. Impossibile est indigẽtem philosophari. Quamuis enim vili pretio testantibus Philosophis ad artis cõplementum possit perueniri, dicit enim Arnald. pretium ipsarum medicinarũ huius artis non excedere quinquaginta argenteos. Et Alius. Expensæ nostræ artis non excedunt pretium duorum aureorũ in prima sui emptione, tamen cum necessario contingat operantem sæpius errare (rectũ enim non nisi errore discernitur vt ait Baccen in Turba, Et Alphi. Qui nõ errat nõ peruenit, & qui nõ corrũpit non emendat, & qui non tristatur nõ lętatur) pauper iterato incipere & op⁹ sæpe repetere nõ potest, prout necesse est. Sic enim Auctor lib. de perfecto magist. Cum de huius rei experientia nemo possit esse securus, tibi

Locupletẽ.

Test. ca. 31.

Politic. 2.

Ros. par. 2. cap. 7.

Lapidis materiam vilem esse.

Cum multis errorib. ad artem perueniri.

suadeo, vt actione incœpta ab ipsa non cesses. Si prima vice non recte fueris operatus, secundo, tertio, & etiam amplius si opus fuerit reitera, quousque quod appetis perfectissime deprehendas. Neque te ab hac re labor manuum, rerumve impensa dimoueat, quia cum instantia vinces, & de manuum labore mercedem, & lucrum de rerum sumptibus rehabebis. Et Auctor viæ vniuers. oportet artificem cum multis laboribus & erroribus ad perfectionem peruenire. vix enim hoc opus excellentissimum ad finem sine impedimento perducitur. Librorum magnam habeat copiam; neque enim persuadeat sibi quisquam librum aliquem vnum inueniri, qui continuata orationis serie totam artem veraciter describat, vt multi stolide opinantur. Id enim esset derogare naturæ maiestati, meritoque vt proditor sigilli cœlestis talia ausus ab omnibus condamnaretur, illique aqua & igni interdicendum, scriptaq; eius tanquã orbi pestifera & publicæ quieti aduersa igne abolenda forent. Ideo non frustra ab vno eodemq; auctore plures vna de re libri sunt compositi, vt videlicet quod in vno diminutum tradiderit, in alio compleat. Sic enim Geber. Non propo-

Librorum copiam habeat artifex.

Opinio stolida.

philosophos sparsim & per partes scientiam tradere.

proposuimus cuncta in vno monstrare 12
volumine, cum liber librum aperiat &
exponat. Idem alio loco. Sapiens arti-
fex in nostris studeat voluminibus, col-
ligendo nostrã dispersam opinionem,
quam in diuersis locis proposuimus, ne
malignis seu ignaris publicetur. Ea ra-
tione permotus Lullius supra sexagin-
ta in hac arte volumina conscripsit, a-
lij sex, octo, aut pauciora. Aut si auctor
quispiam vnum aliquem librũ solum
composuit, is vnam, quoque operis par
tem tantummodo cõplexus est, quod
Philosophi nonnulli in tres, plures in
quatuor, quidam etiam in quinq; & sex
regimina distinxerunt, multi etiam in
duo, eaq; inter se confuderunt, vt quod
primum, quodue mediũ aut vltimum
sit ignoretur. Vel si plures partes operis
simul comprehenderit, breuiter & plu-
rima falsa paucissimis veris interpo-
nendo, id exequutus est. Sicut Arnald.
de villa noua, cum volumen satis ma-
gnum de hac arte composuisset sub Ro
sarij nomine, tamen in fine ita conclu-
dit. Modos Elixeris completo sermo-
ne vobis superius dedi, non sub ęnigma
te, sed sub plana sermonis serie discre-
tionem vestram dilucide alloquendo,
quoniam teste Deo nihil in hac arte
conti-

Auctores opus distinxisse pro libito.

Cap. vlt.

 continetur melius nec perfectius quâm ista antedicta, breuitate tamen truncata, quamuis intelligẽtibus sint satis prolixa. Idem alibi. Sapientes denunciauerunt opus sub breuibus verbis, licet plura alia verba adiunxerint, vt non intelligeretur nisi per sapientes.* Quocirca pluribus libris & diuersis auctoribus artifex opus habet, ad aperiendum, vt ait Lullius intellectum diuersum qui est in multis gentibus, quoniam comprӕhenditur per doctrinam vnius quod nunquam potuit comprӕhendi per doctrinam alterius fortassis datam per figuram, &c. Et Arnal. Liber librum aperit & sermo sermonem. Et profecto hoc vel solo impedimento multi viri docti maxime retardantur, ne votorum suorum compotes fiant. Libri enim de hac arte conscripti inuentu sunt difficiles, sed maiori aliquanto difficultate à dominis impetrantur: qui enim eos possident, tanquam Sibillina oracula custodiunt, quo nihil fieri potest absurdius aut intempestiuius, nec facile prece vel pretio nisi admodum magno alijs communicant. Impressi vero quos Doctori Medicinӕ Guilielmo Gratarolo, & Petro Pernӕ Typographo Basileensi maxima ex parte ferimus accep-

In libr. qui flosflorum.

Cap. 31. Test.

Ros. cap. 1.

Libri chemici inuentu difficiles & rari.

ptos (quorum hæredibus mea quidem sententia gratiam referri ęquum esset, si quis artē adipisceretur) paucissimi sunt, respectu eorū qui adhuc latent. Quinimo sępenumero cōtingit vt huius artis tyrones libros falsos & adulteros omni ratione & doctrina vacuos pro veris & bonis coëmāt, cū ij plærunq; qui praxim præ se ferant inchoantibus magis placeant. Noui ego duos pręclaros alio qui viros & prudentes in cœteris, quorum alter cum magno pretio emisset Practicam Philippi de Rouillasto Pedemontani manuscriptam, ipso tamen ignorante typis excusam, alter vero cuiusdam Io. Salinarij siue de Saulmur libellum Gallicum de Salis præparatione, existimabat vterq; veram artis doctrinam & praxim suo libello contineri: nec aliud optabant quam artistam aliquem sibi dari, cuius opera vti possent ad tantum thesaurum è libris eruendum, cum ipsi alijs negotijs occupati manus operi applicare non possent aut nescirent. Qui quantumuis amice moniti à me essent nihil veritatis ijs libris contineri, proinde pecunię suæ parcerent, nec sumptus vllos facerent, audiui nihilominus postea falsa spe lucri irretitos meo consilio non paruisse, sed

Cautio in libris chemicis emendis.

Exemplum.

alijs

Artificem studiosum esse debere.

alijs se deludendos & fallendos exposuisse. Non autem satis est libros habere plurimos, & magno comparatos, nisi illis lector diligens, assiduus, & diuturnus euenerit, neque enim mensium aliquot sed annorum spatijs opus est intelligendis auctorum parabolis, ænigmatibus, æquiuocationibus, tropis, figuris & transpositionibus. Idcirco rectissime Agadimon in Turba. Qui cito putat se ex libris nostris fructum capere posse, fallitur, satius enim fuerat non inspicere quidem, quam temere contigisse: Libri enim nostri magnam iniuriam inferunt his, qui solummodo semel, bis, vel ter scripta nostra perlegũt, cum intellectu omnique studio priuati, etiam quod pessimũ est, opes, labores, & tempus amittunt. Veruntamen qui curuat dorsum suum, ad libros nostros legendos, ijsque studiose vacat, memoriam animumque adhibet, nec est vanis implicitus cogitationibus, Deumque precatur, vt Salomon pro sapiẽtia nõ, pro opibus, is in regno regnabit indeficienter, quousque moriatur. Et Auctor perfecti magist. Rogo te fili, vt incessabili lectione philosophorum libros scruteris: qui enim in legendis libris deses extiterit, in præparandis rebus promptus

esse

esse non poterit, quia non potest de leui eius in practica manus assuescere, cuius mens in Theorica renuit desudare. Ille namque ad operationem securius accedet, in cuius mente plures operationum imagines varieque resultant.

Et Richard. Angl. Studium amouet ignorantiam, & reducit humanum intellectum ad veram scientiam, & cognitionem cuiuslibet rei. Ideo omnes huius artis beneficium diligentes, studijs insistere tenentur, & ex libris veritatem haurire, non ex fabulis fictis & operibus mendosis; cum hæc ars veraciter non inueniatur, nisi post terminum studij, & philosophorum dictorum cognitionem. Idem prorsus affirmant omnes passim huius artis sapientes, quorum auctoritatibus adducendis supersedeo. Post aliquot annorũ studia quantumuis felicia, desideratur etiamnum longa experientia, fundamẽtum enim artis experimentum est. Vnde Geber. Oportet operando, perscrutando & experiendo ad intẽtum peruenire. Idem. Exerceat se artifex, donec studendo & experimentando cum laboris instantia ad cognitionem peruenerit. Et Lilium. Heu vobis doctrinæ filij quilibet vestrum arbores inserens, non sperat

Correct. cap. 2.

Experiendum esse artifici.

De Inuestig. perf. cap. 2.

Ibid. c. vlt.

fructus habere nisi post tempus, & semina seminans nõ sperat metere nisi post messes, qualiter ergo vultis vos hãc oblationem habere lecto semel libro, vel primo regimine experto. Non ergo vos tædeat procedere, ad secundam & tertiam partem regiminis, donec Rex diademate rubeo sit coronatus. Nõ autem falli velim quenquam Comitis Bernardi auctoritate, qui mensibus nouem cum dimidio opus absoluit, cum is tantũmodo vt supra dixi posteriorẽ operis partem intelligat: Minus adhuc alijs credẽdũ moneo, qui breuiori temporis spacio opus perfici asseuerãt. Audiant potius Lullium dicentem. cursum naturæ completæ durare per spatium duorum annorum, Vnde lapis est vnius anni, & Elixir alterius omnino Artistæ, qui nunquam fecerit: sed omni bono artiste, & experto qui est subtilis, sufficit vnus annus & tres menses. Vt autem hic Lullij locus melius intelligatur, non pigebit in gratiam iuniorum explicare quid vocet lapidẽ, quid Elixir. Lapidis, Elixiris, & Medicine nominibus Lullium & alios auctores promiscue vti pro opere omnimodo perfecto exempla passim occurrũt. Sic enim de Lapide & Elixire Lullius. Iste lapis

Quanto tẽpore lapis compleri poßit. Cap. 42. Test.

Lapidis, Elixeris & Medicinæ nomina varie vsurpari.

conuer-

conuertit omne corpus diminutum & imperfectũ in infinitum Solificũ & Lunificum, secundũ quod Elixir erit subtiliatum & præparatum. De Elixere solo Rog. Bacho. Elixir rubeũ citrinat in infinitum. De Medicina Arnal. Si metallum quod conuertere debes per medicinam non fuerit sufficientis coloris, addatur plus de medicina. Possem infinitas philosophorũ allegare hac de re auctoritates, si opus esset. Quib⁹ tamen nõ obstantib. Lapidis. Elixeris & Medecinę nominib. opus imperfectũ significari nonnunq̃, adductis exemplis demonstrabo. Sed quoniã de Lapidis appellatione supra abunde dixi, cũ ostẽdi magisteriũ in omni gradu operis lapidẽ vocari, de Elixire tantũ & medicina mentionem faciam. & primo quidẽ de Elixire. Arn. in Ros. Caue tibi in commistione elixiris, & operare ibi sapienter. Ibidẽ. Calx q̃ mittitur in elixir erit sublimãda vt sit omnino simplex & vna. De Medicina idẽ Arn. Medicinã calcinam⁹ vt citius soluatur, & eam soluim⁹, vt melius mundetur & fundatur. Sed loco præallegato cũ Lullius dicit lapidẽ esse vnius anni, & elixir alterius, nomine lapidis intelligit priorem operis partem in qua materia lapidis soluitur diuiditur,

In pract. test. cap. 2.

In Speculo Alch cap. 2

Ros. par. 2 cap. 23.

In proœmio

Cap. 24. part. 2

Cap. 21.

Ros. cap. 23

mundatur, & denuo in vnum coniungitur, ac tandem à fœcibus corporalibus sursum in quintam essentiam euehitur, Elixeris vero voce posteriorem, quæ mundati fixionem & tincturã complectitur, non in hoc solum loco, sed alijs passim. Sic enim in Codicillo, opus informare nihil aliud est quam debitam & naturalem formam sulphuri vel lapidi, & postea elixeri & medicinę tribuere. Idem in Testamento. Magisterium nostrum in duas partes est diuisum, scilicet in creando lapidem, & componendo medicinam. Alijs nonnullis auctoribus è contrario Elixir prior, lapidis posterior operis pars nuncupatur, prout Auctori vię vniuersalis. Elixir est primum & principale fundamentum & radicale lapidis pretiosi, quod postea per operationem secundam conuertitur in ipsum lapidem, vel medicinam. Bernardus etiam & Rich. Angl. & quidam alij opus distinguunt in tres partes. In Rebis videlicet, elixir, & tincturam, siue medicinã. Vt Rebis sit prima pars dicta à re bina seu duplici, dissoluente videlicet & dissoluendo, elixir vero secunda, in qua à corpore dissoluto anima extrahitur diuturna coctione (putabant enim elixir ab elixãdo nomen habere,

In pract. cap. 22.

Cap. 5.

bere, aut propter vocis affinitatem videri ita volebant. Vnde D. Thomas. Oportet in principio nostrę operationis, vt res in Elixir conuertendę primum elixentur antequam ad compositionem lapidis sit procedendum) Tinctura vero tertia pars, quam Lullius etiam medicinam vocat, priores vero duas in vnam contractas lapidem maluit nominare. Quibusdam etiã opus in quatuor partes diuiditur, qui inter tincturam & medicinam distinguũt, vt tinctura medicinam præcedat, quemadmodum etiam Auctor Consilij coniugij massæ Solis & Lunę, in Ir, Xir, Ixir, & Elixir. Quare attente & considerate admodum legendi sunt auctores chemici, cum sæpenumero voces has & alias multas confundant. Quod non ignorauit Auctor vię vniuers. dicens. Philosophi in libris suis elixir lapidem, & lapidem Elixir vocauerunt, nõ facientes differentiam nominum inter vtrumq;, vt fatuos excœcarent. Sed vt sermonem vnde digressus sum repetam. Experimenta tentantem artificem sanum esse oportet & firmis viribus, vt labori possit sufficere, qui non est exiguus, teste D. Thoma, qui tantũ se laborem & fœtorem, & corporis detrimẽtum perpessum adfirmat, vt

In cõment. super. tab. Herm.

Cap. 5.

Artificem experientiæ deditũ sanum esse oportere.

opus nullo modo nisi cogente necessi-
tate iterum vellet attentare. Non cœ-
cum, aut manibus mutilatū. Si enim o-
culis captꝰ fuerit, materiam vt oportet
disponere & cōmiscere nō poterit, neq;
colores considerare in opere apparen-
tes, ꝓinde neq; ignem regere, cum ex co
lorū apparitione ignis regimen depen-
deat, dicente Rosario, colores te doce-
bunt, quomodo ignē administrare de-
beas. Si manibus caruerit, iam non iuua
bitur à mēbris, quibus mediantibus hęc
ars perficitur tanquā naturæ ministran-
tibus. Dixi supra sufficiēter locupletem
esse debere artificē, vt videlicet libros
necessarios huius artis emere, & relictis
alijs negotijs illos euoluere, deinde vt
experimētum doctrinæ suæ capere pos-
sit: experiri aūt nihil poterit, nisi domū
aptam, aut saltem tria quatuórve cubi-
cula habeat, opus est ēt vt sumptū faciat
in vasis, fornacibus, & igne noctu dieq;
continuando, qui nunc carbonibꝰ nunc
oleo, aliaue materia prout feret necessi
tas nutriendus erit. Seruus insuper quæ-
rendus aut socius, qui artifice dormien-
te, occupato aut ægrotante, ignē conti-
nuum & iugiter perseuerantē submini-
stret, nec semen iam diu enutritū emo-
ri aut refrigerari patiatur. Hæc omnia si

Quibus artifex indigeat.

in

in vnũ conferantur, videbit artifex non modica sibi pecuniæ summa opus esse. Propterea non sine ratione à philosophis hæc ars pauperib. inimica dicitur, quia vult expẽsas multorum annorum; deinde omnio præcauendum est artifici, ne redigatur ad egestatem, & alijs ridiculo sit, si forte contingat in opere errare, vel tẽpus prolongari, vt in plurib. euenit. Cũ itaq; ex prenarratis iã pateat, qualẽ oporteat esse artificem, & difficillimum sit reperire aliquem, in quẽ tanta animi, corporis & fortunę bona Deus congesserit, merito tota ars difficilis & periculosa iudicabitur, & qlibet nõ imprudẽs tanq̃ maxime dãnosam vitabit.

Alchimia pauperibus inimica. Geb. Sum. perf. c. 7. & Alber. Magnus.

Sed insurget fortasse quispiam, & dicet. Tu cum in alijs timorem Domini, vitæ integritatem, ingenium subtile & & profundum, eruditionẽ, industriam, patientiam cõstantiam, otium, libros, diuitias & alia non pauca desideras, & te hoc ipso tractatu fatearis Alchimię studiosum, nũ tibi ea arrogas, q̃ in alijs tantopere requiris? Respondeo multa mihi deesse, ꝓfiteorq; ingenue, si ęque impedimẽta omnia & difficultates quę nunc oculis obseruantur quondã adolescens animo cõcipere & ruminare potuissem, aut si tã fortunat⁹ fuissem cui fi-

Digressio aucteris ad historiam euentuum suorum.

 dus

dus cõsiliator euenisset, q propositis omnibus huius artis remoris me ab incœpto reuocasset, prout, me facturũ spero hoc libello, nunq̃ me palęstram hãc ingressurũ fuisse, doluiq; sæpius dum temporis deperditi memoria subit, me libros chemicos vnquam vel per transennam aspexisse. Sed idem mihi euenit, quod alijs non paucis: cum iuueni mihi ad naturæ secreta inuestiganda natura prono & mediocriter fortunæ bonis dotato Comitis Bernardi libellus gallicus fortuito Parisijs oblatus fuisset, miratus sum primo magnificum operis titulum, deinde curiositate motus inspexi, legi, relegi, in quo cum pauca ambigua, obscuritatis parum animaduerterem; quinimo auctor vltro exhortaretur ad studium eius scientię cui nulla alia esset comparãda, descriptis eius virtutibus, cum præter diuitias immensas, memoriam etiam & sanitatem polliceretur serio illam inquirentibus, & adderet esse adeo facilem, vt vix credi possit, victus fui fateor, manus dedi. Maximo itaq; studio confestim libros huius artis impressos aut manuscriptos quotquot inuenire potui comparaui, & per aliquot menses diligenter euolui. Sed cũ inter reliquos auctores Turbam Philo-

Magnific librorum tituli multis imponunt.

Philoſophorũ maxime citaret, quam ſępius benedictam appellat, egoq; duos libellos Turbæ philoſophorum nomine inſcriptos haberem, vnum quidem gallico idiomate, alterum latino, qui poſtea opera Petri Pernæ Baſileæ impreſſus fuit, poſtpoſitis tandem cœteris vni præcipue Turbæ Gallicæ operã dedi, quam ab eodẽ Bernardo collectam ignorabam. Primum conſenſum vtriuſque libri cœpi admirari, deinde cum Pythagoram de materia lapidis loquẽtem introduceret hoc modo. Opus noſtrum nõ indiget in principio niſi duabus naturis vnius eſſentiæ, quarum vna vilis eſt, altera cara, vna dura altera aquatica, vna rubea altera alba, vna fixa altera volatilis, vna corporalis altera ſpiritualis, vna frigida & humida, altera calida & ſicca. Cum amplius legerẽ Bernardũ libellum ſuum de metallorum tranſmutatione cõcludentem in hanc ſententiam, opus noſtrum fit ex duabus ſubſtantijs mercurialibus vnius radicis, ſiue eſſentiæ, acceptis omnibus crudis, è minera tractis, mundis & depuratis, iunctis per ignem conuenientem, prout requirit materia, coctis continue donec duo vnum fiant: Et in hoc vno poſt illorum miſtionem corpus fit ſpiritua-

 le, &

Alkaest

25 le, & spiritus corporis, &c. Insuper cum legerem in eodem libello, aurū merum esse sulphur in mercurio. Item in epistola eiusdem ad Thomā de Bononia Caroli octaui Medicum. Philosophi aurū in quo actiuiora sunt elementa tanquā semen masculinum cum Mercurio in quo passiua existunt elementa vt debite dissoluatur coniungi præceperunt, omni re extranea semota, præter calorem extrinsecum adhibitum, qui adiuuando excitat intrinsecum naturalem auri, ad digerendum & actiue maturandum mercurium. Cum item affirmaret Lullius non operandum esse ad aurum, nisi cum auro & mercurio, & ad Lunam nisi cum Luna & mercurio, & adderet rationem aurum nō esse resolubile nisi cum natura suā. Et Arn. diceret Mercurium de natura sua cōuersiuū fieri vnūquodq; cum singulis quos amplectitur ex planetis, si ergo cū duobus iungatur radijs fieri Elixir perfectum. Et cū idem in rosario suo iuberet lapidem grossum dissolui in argento viuo, eo quod ipsum solum haberet Solem & Lunā ad suam naturam vel materiam primā reducere: non potui aliter ratiocinari quā aurum & arg. viuum vulgaria constituere lapidis materiam. Quamuis autem le-

Test. ca. 62

Ros. part. 1. cap. 10.

Part, 2. c. 2.

gerem

gerem apud eosdem auctores aut similes Mercurium philosophorũ non esse mercurium vulgi, tamen eodẽ Bernardo duce hęc sic interpretabar, verum esse, argentum viuum per se nõ posse prębere materiã lapidis philosophorum, nec etiam aurum solum, quamdiu singula seorsim remanẽt, sed si aurum per argentum viuum solutum sit, & in primam materiam redactũ hoc est in mercuriũ tunc merito posse & debere vocari mercuriũ philosophorũ, qui in se cõtineret vim sulphuris sui intrinseci, quo in argentum & aurũ & postea in Elixir conuerteretur. Exemplo ducto à maris & fœminæ spermatibus, quæ quamdiu seorsim locis suis asseruantur, non possent dici aut esse materia animalis, sed tum demum, si in matrice coniuncta fuerint, de potentia videlicet in actum iam deducta.

Error auctoris in delectu materia lapidis.

Argẽtũ viuum nostrũ seu philosoph.

Cum prætерea legerem in Turba, Miscẽ, coque, tere igne, non manibus. Et affirmarunt philosophi vno vase, vna fornace vnica dispositione seu decoctione opus totum perfici, & tantũ materiam semel in vas poni debere, ad instar fœtus qui in vtero foueretur vsq; ad suam perfectionẽ, & postea in lucẽ aditꝰ nutriretur primum lacte & pauco cibo,

Rosarius & alij.

deinde

27 deinde auctis viribus maiore & ſolidio
re. Dicente inſuper Morieno opus hoc
creationi hominis aſſimilari, non po-
tui non credere opus eſſe facillimum.
Securus itaque lapidis, non quærebam
niſi tempus & commoditatem vt ope-
ri poſſem vacare, iamque ſecretum pe-
tebam & ſolitudinem, fugiens amico-
rum & ſodalium conſortia: quod cum
diu ferre non poſſem, tandem iuuenili
feruore abreptus, & curioſus videndi &
audiendi extera, peregrinationem in-
ſtitui, & in Italiam profectus ſum. Vbi
cum licuiſſet multorum familiaritate
& conuerſatione vti, qui chemica tra-
ctarent, omnes tamen ſedulo vitandos
putabam, cum cẽſerem me nihil à quo-
quam, alios è contra à me plurima di-
ſcere poſſe. Cum Italiam fere totam
quàm longe lateq; extenditur peragraſ
ſem, poſt biennium in patriam redij. v-
bi noua impedimenta aliquamdiu me
retardarunt, quominus praxi incumbe-
re poſſem. Tandem tamen incœpi, &

Expermẽta auctoris fruſtranea.

primo quidem quoniam materialium
purgationem deſiderari cogitabam, au
ri vnciam per antimonium probe te-
purgati in folia iuſſi deduci, Argentum
vero viuum initio à ſale cõmuni, mox
cum nihil proficere me viderem, à ſale
& vi-

& vitriolo ſublimare, ſublimatum reuiuificare conatus ſum; ſed cum ne ſic quidem mercurius mundior efficeretur, cogitaui tandem nō poſſe eum melius purgari aut ſublimari quam ab auro cum quo maximam habere affinitatem dignoſcitur, Dicente Gebro, Eligendam eſſe materiam cum qua maxime conueniunt ſpiritus ſublimandi, & cui permiſceantur profundius, quoniam illa materia cui magis vniuntur potentior eſt in retentione fœcum, quam cui non. Huc accedebat teſtimonium ipſius Bernardi cui plurimum deferebam. Is enim dicit quaſdam eſſe ſublimationes Mercurij ab eius proprijs corporib⁹, quæ ſibi per intima amalgamando coniuguntur, & commiſcentur, à quibus pluries eleuatus & coniunctus ſuperfluitates amittit, & non confunditur in narura, poſtea autem operi philoſophico conuenit, & potens eſt in ſpeciebus metallicis ſoluendis. Propria ipſius corpora interpretabar aurum & argentum, quia maxime inter metalla arg. viuo abundant. Putabam etiam Lullium id velle, cum dicit nullā humiditatem conuerti magis proprie & prompte in ſubſtantiam ſulphuris quam illam, in qua qualitates ſuimet ſulphuris ſufficienter

Sum. perfect. ca. 41.

In epiſt. ad th. de bononia.

In teſt. & codicil.

enter

 enter sunt introductæ per ingenium naturale quod fit per artificium. Cum itaque ab auri puluere lima quæsito aliquoties argẽtum viuum sublimassem, nec tamen id splendidius aut pulchrius, quinimo magis immundũ inuenirem, tum primum cœpi nonnihil diffidere, & securitatem in sollicitudinem conuertere. Tãdem resumpto animo cum Turba philosoph. præciperet, non accipiendam materiam nisi crudam, amœnam, sinceram, Item dicente Bernardo opus fieri ex duabus substantijs mercurialibus crudis & tractis è minera, cœpi meditari, Si cruda materia accipienda sit, nihil opus esse tempus terere & animum fatigare in sublimationibus nihil omnino profuturis. Aurum itaq; in tenuissimas bracteolas diductum argẽto viuo per coriũ linteumq; expresso paulatim imposui, proportionẽ præscribẽte Treuerẽsi, recordatus versus vulgati.

In parabola sua.

Mercurius Solem foliatum destruit omnem,
Hunc soluit, mollit, animam de corpore tollit.

Putabam autem maxime ad rem facere, si non excalefacta sed frigida omnia miscerentur, nam cogitabam nihil stultius posse fieri quam vehementi igne in principio operis materiam adurere quam lentissimo igne regendã & ad instar

ſtar nutritionis ouorum fouendam docent Sapientes. iiſdem dicētibus, cauendum eſſe ne flores eius comburantur in initio; credebamq; in eo maxime ceſpitare huius çui artiſtas, qui ſumptib⁹ parcentes aut alijs non fidentes aurū vulgato aurifabrorū more amalgamant. Cōiunctis omnibus in vitro oblongo hermeticè ſigillato, & athanori impoſito incœpi lentum ſubminiſtrare ignem multis modis antea à me tentatū. Quid referam? omnia pro votis ſuccedūt. Primum admiratus ſum vim mercurij attractiuam non vulgarem, recolebamq; dictum illud Pythagoræ in Turba. Res quam multifariam narrāt philoſophi ſuum abſque igne ſocium conſequitur quemadmodū magnes ferrum: deinde in decoctione colores paulatim emergentes in ſuperficie mercurij apparere cœperunt, ita vt duas materias agere & pati inter ſe manifeſte conſpicere viderer. Tertio die maiorem ſuperficiei partem occupari vidi tribus coloribus, viridi imprimis, rubro & cinereo, nō confuſis quidem ſed terminis ſuis diſtinctis & iridis alioqui coloribus non abſimilibus. Quoties eius diei recordor Virgilij verſus in mentem venit.

Ludibrium auctori oblatum à dæmone.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.

Idq;

Idq; non sine causa, cum error ille siue ludibriũ oculis oblatũ multorũ postea laborũ & sumptuũ mihi causa fuerit. Si gaudio tunc tẽporis exultarẽ cuiusmodi adspectu nemo dubitet. cũ paulatim per medios istos colores ad nigredinẽ me peruenturum sperarẽ, & vlterius decoquendo albedinẽ & postremo rubedinem consequuturum. Sed gaudium istud non fuit mihi diuturnum, paucis enim post diebus igne fortuito casu noctu extincto, & vase refrigerato, nullam amplius alterationem videre contigit. Atque tum occurrebat illud Augurelli

Lib. 3. Chrysopop.

cum primum desinet ignis,
Cuncta ruent, quæ non vlla reparaueris arte.

Auctor prohibetur à reiteratione operis.

Nihil tamen hoc damno commotus, quod id facile resarciri posse sperarem, cum multis premerer difficultatibus, præcipue vero rei nummariæ, propter bellum non expectatum in Belgio exortum, & præter opinionem diuturnum, & quod auri folia deessent, quæ præclusis itineribus Antuerpia adferri non poterant, tum quidem cessandum mihi, & meliora tempora expectanda existimabam. Sed varijs districto mihi curis & negotijs septẽnium elapsum est, quo nihil tentare licuit. Tum vero valetudine prospera, in aduersam commutata,

ta,cum nullum ex vulgari medicina auxilium ſentirem, me multa experto & peiora timente, celebrem illam & tantopere decantatam & omnium morborum profligatricem & vniuerſalem deſiderare cœpi, quam ſi modo adniti vellem mihi non incognitam & facilem credebam. Itaq; procuratione negotiorum meorum alijs demandata, ſecedens ab amicis, dum via ſuperius deſcripta procedo, primum attractiuam illam vim quam ante ſeptennium in argento viuo admiratus fueram deeſſe cōſpicor, nullamque decoctione alterationē inuenio; repeto ter, quater, imo ſæpius, nunc aurum culpando, nunc aliud, ſed fruſtra. Tādem ſuſpicatus ſum argentū viuum quo prius vſus fuiſſem diuerſæ fuiſſe mineræ ab eo quod tunc haberem, dicente Morieno, huius operis radicem eſſe in inquiſitione ſpecierum, quę ſunt meliores ad hoc magiſterium, nam vnamquamque mineram multorum eſſe generum. Putabam itaque hydrargirum ab Hiſpaniæ mineris petitum cœteris præferendum, quod ſciebam aliquando in Belgium deportatum fuiſſe: præcipiente etiam D. Thoma recipere mercurium mineralem ſiue terram Hiſpanicam quæ nullo prius

Auctoris errores noui.

Ad frat. Reimal. c. 3.

 in ope-

in opere posita fuisset. Sed cum me imparem sumptibus futurum timerem, fortunis meis in hac publica calamitate afflictis, rem ad amicum quendam meum quem sciebam clam chemicis operationibus vacantem defero, acceptaque fide narro quæ mihi euenerint, dicoque rem nullius esse difficultatis, modo argentum viuum minerale Hispanicum haberi possit. Ille negotium suscipit se suis impensis id procuraturũ; & post aliquot menses quatuor libræ illi transmittuntur, pro duobus aureis cum dimidio singulæ, ita vt quatuor illæ libræ decem aureis Hispanicis illi cõstarent, sed nihilo meliore euentu. Nõ tamen animo frangimur, nautis pluribus in diuersas orbis partes tendẽtibus negotium damus, vt vndecunque nobis libram vnam aut alteram adferant, dato pretio. Sed frustra tentatis omnibus per biennium, cum nihil proficeremus, eadem semper reperta arg. viui natura, ego ipse Germaniç mineras adire, earumq; differentias præsens agnoscere, & si quid peculiare vna ab altera haberet inuestigare decreui. Sed cum Idriæ mineram in cõfinibus Carniæ vnius diei itinere à Goritia distantem à fertilitate & abundantia maxime commen-

Impensa male collocata.

Auctoris peregrinationes.

men-

mendaret Mathiolus, illam mihi ante alias adeundam iudicaui. Facto itaque per Lotharingiam, Elſatiam, Heluetiam & Lombardiam itinere Venetias vſque inde Aquilegiam & Goritiam profectus in Idriæ montana perueni, vbi fortuito tunc temporis argentum viuum quod ſponte è minera profluxerat ex præterlabentis riuuli aquis colligebatur. Cuius quindecim libras Sereniſſimi Archiducis Caroli Piæ M. liberalitate gratis conſequutus, lætus per Carniam Carinthiam & Bauariam domum repetebam, exiſtimabam enim in eo ſi alio vllo inuenturum me quod deſiderabam, ob cruditatem quę nullo igne labefactata fuiſſet. Sed cum ex itinere Sconbach Miſniæ ſeu Voitlandiæ oppidum adire propoſuiſſem, ob cinnabaris naturalis & rubicundiſſimi mineram illic celebrem, ac Norimbergam diuertiſſem, reperto ibidem eiuſdem mineræ fruſto cinnabarino duarum fere librarum, non proceſſi vlterius, ſed ad aliam mineram non procul à Cruiſnach palatinatus oppido diſtantem iter meum conuerti, vnde ſuperioribus annis maxima argenti viui quantitas in belgium delata fuerat, Atque cum ex ſingulis

In Coment. ſuper Dioſcoridem.

locis quæ adire contigerat, argentum viuum aut cinnabarim mineralem retulissem, Coloniæ Agrippinæ de omnibus experimentũ capere cõstitui transmissa ad amicum omnium mineralium parte. Ibi igitur fixa pro temporis ratione sede multa tentaui, sed vt breuibus absoluam, nihil profeci. Amicus tamen meus simili arte dæmonum, vt credi par est, ludificatus, prout ex literis ad me datis & in perpetuam rei memoriam reseruatis cuilibet non incurioso patere poterit, cum compositum suum multis diebus alterari, & de colore in colorem verti vidisset, non tamen eodem modo, neq; tam celeriter, aut tam manifeste atque ego quondam, & sperasset aurum iam ex parte magna solutum, post vigesimum primũ diem nulla amplius colorum varietate animaduersa, frigore vrgente opus dimisit, aurumq; suum liquefecit, sed nihil ponderediminutum inuenit. Ne autẽ quis existimet colores imaginarios fuisse, & ex repercussu luminis aut vitri in Athanore conclusi repræsentatos, sciat vitrum tam amici quam meum fornaci exemptum & luci expositum eosdem colores retinuisse, nec disparuisse, nisi post vehementẽ materialium motum.

Socius auctoris pari arte dæmonum luditur.

Id

Id mirum, quod poſtea opus iterato repetere volenti nihil ſimile contigerit, aut alteratio vlla conſpecta ſit. Tamen cum adhuc toties facto periculo non ſaperemus, atque ille identidem Hungariam & Tranſiluaniam prædicaret, ego vt ſemel animum meum tam graui cura exoluerē, & certi aliquid ſtatuerem, num artem vlterius proſequi vellem, an in totum abdicare, illuc proficiſci conſtitui. Sed vix animi propoſitum amico perſcripſeram, cum is vita concedit. Nihilominus pergo, & per Auſtriam Hungariam peto, inde Tranſiluaniam, vbi benigne atque perhumane acceptus à Clariſſ. viro D. Simone Genga vrbinate quondam Inuictiſſ. Poloniæ Regis Stephani Bathorei, tunc vero Illuſtriſs. Tranſiluaniæ Principis Sigiſmundi eiuſdem ex fratre nepotis architecto, eiuſq; opera adiutus in Tranſiluaniæ mineris perluſtrādis aliquamdiu hæſi; demum per Poloniam & Bohemiam Coloniam redij. conſumpto in poſteriori peregrinatione triennio, & ex eo tempore quo Belgio diſceſſi fere ſexennio. Tandem cum viderem argentum viuum vbiq; fere idem, incœpi ea quæ mihi euenerant attentius perpendere, & diaboli illuſiones timere,

Auctoris alia peregrinatio.

Reſipiſcentia.

qui circa friuola & mendacia homines bonæ alioqui voluntatis detineri cupit vt relicta semita rectiori tempus inutiliter terant, nec aliter veritatem peruestigare curent, & tandē in desperationis barathrum præcipitati opus Sophisticum meditentur. Itaque cum ad libros meos recurrissem quos à multis retro annis non videram aucto nonnihil tot experimentorum euentibus iudicio, & praxim qualemcunq; lectioni coniungerem, tandem diuina fauente gratia, sulphur philosophorum agnoscere incœpi, & eorundē scripta de die in diem melius intelligere, vidique frustra me per tam longinqua & difficilia itinera quæsiuisse iamdudū, quod domi haberem. cum auri appellatione non aurum crudum & vulgare sed suum intelligāt Philosophi; est enim aurum vulgare, corpus mortuū & nihil operatur nisi quod industria hominis illi administratur: nihil etiam opus intrat quod digestum non sit & cœlum aëris petierit. Quare Lullius. Quidam cum mercurio volunt soluere aurum & argentum, quæ res est inutilis, nisi eorum corpora sint ex subtiliatione facta spiritualia sicut est mercurius; & post coniungere & tenere super ignem graduatum. Item Arnald.

De Intent. Al. cap 1.

Nullum

Nullum corpus in natura sua manens mercurium coagulat, nec etiam ipse mercurius medetur corporibus, quoniam in examinatione ab illis recedit, nã grossa simplicibus, & simplicia grossis minus conueniunt. Hæc etsi fortasse diffusius quam instituti operis labor breuitatis me admonens postulare videatur, non absurde tamen neque absque multorum commodo factum iudicaui, qui alieno edocti exemplo post hac cautiores erunt, cum non me solũ & amicum, sed etiam alios eiusmodi technis diabolicis illusos fuisse compertum habeam. qui quamuis circa inutilia operam impenderent, & experimenta tractarent etiam naturæ contraria, tamen principia aliquando felicia habuere, quæ fortuito intermissa nunquam restaurari aut ad eundem statum reduci potuerũt. Proinde consulo vt artem quisque dæmonis illusionibus adeo obnoxiam vitet vel saltem ne primis progressibus quos sibi animo proposuit nimium fidat, nisi ratio euidens appareat, & opus reiteratum feliciter succedat: Imo hunc casum inter difficultates artis primarias enumeret.

Ros. part. 1. cap. 6.

IN QVA DE DIFFICILI librorum intellectu agitur.

ABſoluta priori operis parte, quam de impedimentis artificem retardantibus inſcripſi, ad ſecundam deuenio, quam difficultatis paulo plus habere cuilibet notum eſt. Si enim artificem quippiā remoretur, id forte perpetuum non eſt, aut aliqua ratione & modo cōpenſari poteſt. At hic nihil ſimile; vna quæpiam porta aut ianua pateat neceſſe eſt, ſi quis in domum vndique muratam & clauſam intrare cupiat, quæ niſi patuerit, fruſtra ſibi ad interiora cōclauia aditum aut progreſſum pollicetur. Ita omnis luditur opera chemiſtis, qui niſi per philoſophorum ſcripta bene examinata & intellecta ex hac arte fructum aliquem percipere ſperant, niſi tam felici ſydere nati ſint, vt per vocē viuētis, aut per reuelationem diuinam eius ſcientiam adipiſcantur. Qui aliter lapidem tentat, & caſu ſe inuenturum cōfidit, eum inſanire, & in Anticyram deportandum cenſeo. Quam autem arduum ſit & operoſum libros philoſophorum de hac arte conſcriptos intelligere, quis aptius declaret, quam ipſimet

Materia una

Alchimiam non niſi per libros addiſci aut vocem docentis.

Libri intellectu difficiles.

met Sapientes? qui illius difficultatem experti ad posteros more antiquorum recepto eandem transmiserunt. Audiamus quid dicant. Rosinus. Philosophi nil posteris suis de hac arte palam facere voluerunt, ita quod ea quæ in libris suis figuratiue posuerũt sciri nequeunt, nisi à Deo vel à docente ostẽdãtur. Geber. Artem inuentam non nisi solis nobis scripsimus, & non alijs, verissimam tamen & omnino certam. Lilium. Nostros libros non composuimus nisi nobis & filijs nostris: & qui ad intelligendum eos venerit, è nostris est; qui autem non intellexerit, nobis contrarius est. In eandem sententiam loquitur Morienes. Sunt libri sub figura de hac arte compositi, quorum pars maior multum obscura videtur nec nisi à suis compositoribus potest intelligi. Hortulanus dicit solum illum qui scit operationem lapidis, intelligere verba philosophorum. Sic enim ille. O lector charissime, si scis operationem lapidis, tibi dixi veritatem, si vero tu nescis eam, nihil tibi dixi. Sed si interroget quis, quare igitur scripserint, audiat auctorẽ viæ vniuersalis & Gebrum. Per hæc quæ dicemus, alliciemus te fili doctrinæ ad ipsam indagandã, & veraciter inueniẽdã.

Ad Eutichiam.

Sum. perfect. c. vlt.

In exposit. tab hermetis.

Cap. vltim. Sum. perf.

Sed inquiramus occultandi modos, & causam difficilis intellectus librorum chemicorum inuestigemus. Ea magis innotescet, si rationem ob quam cœteræ scientiæ faciliores sint perpēdamus: cōtraria enim iuxta se posita magis elucescunt. Omnis igitur alia ars & scientia Rhetoricè & ordine quodam in scriptis suis ꝓcedit per capitula, principia & terminos cū definitione & expositione nominū & instrumentorū qb. peruenitur in cognitionē & notitiā conclusionū ipsi⁹ & sui operis, docet & explanat, quibuscūnq; potest modis. At hęc contrario plane modo absque vlla notitia principiorū artis, terminorū & instrumentorū, tradit opus suū, immiscendo falsa veris & vera falsis, nunc diminute nimiū, nūc super abundanter, & sine ordine, & sæpius præpostero ordine, & nititur omnia obscure tradere, & occultare quantū potest. Nec id ipsum diffitentur Philosophi. Sic enim Auctor viæ vniuers. Libri istius scientię non sunt scripti ad doctrinā ipsius, sicut libri aliarū scientiarū, sed sunt tantū quantum figuræ ipsius scientię. Rosinus. Scitote quod Philosophi nunq̃ verū verbum posuerunt, quin plurima cū eo falsa commiscerent, totūq; hoc secretū fictis nominibus

Artem occultandi varij modi.

Ad Eutichiam.

nibus appellauerunt. Geber. Non tradidimus scientiam nostram sermonis cōtinuatione, sed eam sparsimus in diuersis capitulis & eam similiter occultauimus, vbi magis aperte loquuti sumꝰ nō tamen sub ænigmate, sed sub plana sermonis serie. Et Pion in Turba. Mirū est, cur inuidi finē ante principiū posuere. Et Auctor Cons. coniug. Solis & Lunæ. Philosophi finē ante principiū in suis tractatib. sæpius posuerūt, principiū in fine interserentes. Vnde quandoq; suppresserunt, primū opus, & locuti sunt de secundo, quandoq; primū opus pertractauerūt demittentes secundū: Quandoq; cū radicibꝰ sciētię, quādoq; sine numeris. Propter ꝙ Hermes in lib. radicū qui est secundus de septē dicit, quod sapientia auctoris est maior suo libro; potest n. auferre principiū vel finē cum radice vel sine radice, sicut primus inuentor. hæc ille. Nō est itaq; mirādum si in hac sciētia studentes & operantes errēt valde. quia nemo asserere audet certam & determinatam fuisse intentionē philosophorum hanc vel illam, nisi cum actu iam illam habet, aut iuxta est.

Sum. perf. cap. vlt.

Quid autem mouerit philosophos, vt hanc artem per similitudines & allegorias obscuras describerent, vna traditur

Quare obscure scripserint philosophi rationes 12.

paſſim ratio vniuerſalis, ne inſipientibus, indoctis, & impijs pateſieret, & ne indigni in contemptu naturæ tanto theſauro potirentur. Particulatim vero inuenio cauſas duodecim. Primam adducit auctor viæ vniuerſ. Ne cognoſcatur & ſciatur quod hęc ſcientia ſit vera & omnino certa. Et profecto niſi ea incertitudine & dubitatione hominum animi coërcerentur, multo plures ſeſe nexibus indiſſolubilibus huius artis intricarent, auari præſertim & arrogantes, quique dominandi libidine æſtuant. Secundam allegat Hamuel in Seniore. Vt attribuerent illam Deo glorioſo, vt reuelaret illam cui vellet, & prohiberet à quo vellet. Hinc Geber. Ars noſtra in potentia diuina ſeruatur & cui vult elargitur, & ſubtrahit. Et Morienes. Scire te conuenit, quod magiſterium nihil aliud eſt, niſi ſecretum & arcanum Dei glorioſ. Tertia deſcribitur ab Hermete, ne mali potentes fiant ad peccata perpetranda. Et à Roſino, ne quis malefactor hoc lapide habito illicita ageret, & ad ſuum eſſet detrimentum. Quarta inuenitur apud eundem hermetē, ne videlicet philoſophi cogerentur reddere rationem illorum, quæ mali iniquè agerent huius artis fiducia. Quintam tradit Pytha-

Ratio 1.

2.

Sum. perf. cap. 7.

3.

Tract. 1.

4.

5.

Pythagoras in Turba. hoc Deus à populo cælauit, ne mundus deuaſtaretur. Et Alphidius. Quidam philoſophorum Deum timentes, non tam ſublime & pretioſum hoc arcanum habuerũt, imo opus ſuũ manifeſte ſcribere voluerunt, ſed expaueſcebant hoc agere, eo quod mundum deleret, & plantandi, ſerendi & arandi opus periret. Petierunt ergo à Deo, vt ex hoc mundo ſe extraheret impunitos, quos Deus docuit librum velatum componere & ſapientum tractatus in eo ſcribere. Sextam reddit Rhaſis. Si omnia inquit prout ſe habent vellem enodare, nullus vltra prudentiæ locus eſſet, cum inſipiens ſapienti ęquaretur, & pauper diuiti, nec ſub circulo lunari quiſpiam mortalium inediarum defleret anguſtias. Septima dari poteſt, vt vnuſquiſq; ſapiens cum ſumma diligentia & maximo ſtudio ſcientiam inuenerit, magis eam diligat, & caram habeat, & abſcondat, & immortales gratias agat Deo creatori. Sic enim Auctor Dialogi Naturæ & fil. phil. Multum obligamur philoſophis qui hanc ſcientiam taliter nobis tradiderunt, vt eam acquirendo cautos atque ſubtiles, imo & Deo magis deuotos redderent. Octaua, quod timerent maledictio-

6.

In lum. luminum.

7.

8.

dictiones & anathemata veterum. Sic
n. Mireris: Philosophi hoc cœlauerũt,
& nullo modo narrare præsumpserunt,
qui præceptis, maledictionibus, & ana-
themati rationibus id prohibuere, hoc
itaq; patentissima demonstratione ex-
Lib. Lucis. ponere prout creatura timeo. Et Io. Ru-
pescissa. Philosophi quibus magisteriũ
fuit reuelatum coniurati sunt horribili
maledictione Dei, ne vlli hominũ hoc
diuinũ opus apertis verbis declararent,
ne ad manus prauorum deueniret. Et
In Apertorio. Lullius. Illud secretum nulli hominum
carnali reuelare expedit, quia maledi-
ctus eris per tanti secreti manifestatio-
nem, quia nemini reuelare licet nisi so-
li deo. Ipse enim cui vult, & quibus in-
terest reuelari, illis reuelabit. Nona in-
9. uenitur in fine Turbæ. Vbi sic ait. Nisi
nomina multiplicarentur in hac arte,
sapientiam nostram pueri deriderent.
10. Decima traditur ibidẽ. si Reges & prin-
cipes eam scirent, non permitterent ad
11. pauperes deuenire. Vndecimam docet
Mundus in eadem Turba. Si vendito-
res hanc mineram agnoscerent, nõ ven
derent eam tam vili pretio. Duodeci-
12. *Ad Eutichiam.* ma est inuidia. Vnde Rosinus. Dei iu-
dicium est hoc secretum inuenientes
inuidiam inuenire. Idem. Nemo inue-
niens

niens hoc arcanum caret inuidia, nam factum vellet, quod nemo alius sciret. Non quod inuideant bonis & sapientibus, verum ignaris & vitiosis vt inquit Hermes. Et Geber. Si hanc scientiam palliauimus non miretur doctrinæ filius, non enim illi palliauimus, sed malis & improbis, eam tali sermone tradidimus, quem latere insipientem necessario accidet, & eodem ad illius inuentionis perquisitionem prudentes allicio. Alioquin nisi rationibus & iustis de causis philosophi deterrerentur, libẽter & aperte opus lapidis describerent, cũ sapientis propriũ sit docere posse & velle. prout ex Alphidio supra allegato patet, Teste etiam Hebnebes Hamech in fine quarti 2. Platonis. Non est aliquid, inquit, ex voluptatibus huius mundi mihi dulcius, quam iuuare inquisitorem in qualibet specie huius scientię, in hoc quod q̃rit. Et Hamuel in Seniore. Si sim magnæ rationis in sciẽtia, & aperti mihi fuerint tropi eorũ occulti & manifestũ est mihi q͛ occultauerunt, & hoc appręhẽdi per sciẽtiã, debeo hoc recte appropinquare intellectui successorum meorũ sermonib⁹ in aperto velatis, significãtib⁹ intellectum occultum, &c. Et alio loco. Deus sit testis super nos,

Tract. 1. Sum. perf. cap. 86.

Philosophi proprium docere.

&non

Philoſophorum non eſſe decipere alios.

& non prohibeatis eos qui ſunt digni
ex fratribus noſtris, & non expandatis
eos indignis. Non eſt itaq; mirandum,
ſi libros ſuos de hac arte obſcure ſcripſe
rint, aut multis ambagibus velatos, cũ
non niſi magna ratione id factum ab il-
lis fuiſſe conſtet, & non euentu, aut vt
multi opinantur, vt ipſi nimium credu-
li & decepti, alios viciſſim deciperent,
quod nõ cadit in virum probum & phi-
loſophum, qui ſui memoriam nullá la-
be cõtaminatam ad poſteros tranſmit-
tere conatur. Neque vero hic ſcribendi
modus nouus videri, aut improbari de-
bet, niſi eadem ratione veterum omni-
um in philoſophando conſuetudinem
damnamus. Ariſtoteles enim in qua-
dam epiſt. ad Alexand. ita à ſe quædam
ædita eſſe ait, vt quaſi non ędita videan-
tur. Et Plato in epiſt. ad Dioniſium. Ca-
ue inquit ne excidant hæc vnquam in
aures hominum diſciplinæ eruditio-
niſque expertium. Extat etiam Lyſidis
ad Hipparchum epiſtola, ex qua paucu-
la in hunc locum transferam. Meminiſ
ſe inquit diuinorum præceptorum illi-
us (Pythagorã intelligit) pium eſt, nec
bona philoſophiæ cum illis commu-
nia facere qui ne ſomniare quidem ani-
mi purificationem potuere: nec fas eſt

Philoſophi antiquiores cauerunt ne ſcientia in vulgus dimanaret.

ea

ea omnibus porrigere, quę nos cum tot laboribus adepti sumus, quemadmodū nec prophanis hominib⁹ Eleusinarum dearum licet arcana patefacere. æque enim vtrique ista facientes iniusti atq; impij habebuntur. Et infra. Multi te publice philosophari nobis retulerūt, quod Pythagoras vetuit. Porphyrius quoque cum omnibus scripta sua communicari vetat. Tu caue inquit ne aut lucri aut inanis gloriæ gratia scelestis & indignis hominibus hæc tradas, non enim paruum tam tibi qui ædes, quam mihi qui tibi credidi periculum imminet. His autem solummodo hæc communicanda sunt qui vitam ad animæ salutem duxerunt. nam & ipsi Dij non aperte sed ænigmatice hominibus ista tradiderunt. Meminisse etiam verborum, Saluatoris nostri æquū est, margaritas ante porcos non proiiciendas, & sanctum non esse dandum canibus. Sed vt vnde digressus sum reuertar. Cum philosophi consulto nunc ordinem interuertendo, nunc falsa veris commiscendo, nunc addendo, nūc minuendo obscuritatem affectarint, illā per ænigmata, tropos seu figuras, allegorias & similitudines sic auxerunt, vt Thesei filo opus habeat, qui se inextricabilibus

Initio lib de responsis philos.

Matth. 7.

Aenigmata an obscuritatem augent.

huius labirinthi ambagibus educi desideret. De ænigmatib⁹ quidem hoc Aristotelis chemici exemplum esto. Fac de masculo & fœmina circulum rotundũ, & de eo extrahe quadrangulum, & de quadrangulo triangulum, & de triangulo fac circulum rotundum, & habebis magisterium. Item illud Lullij. Res cuius caput est rubeum, oculi nigri, & pedes albi est magisterium: & mille alia vbiq; occurrentia. Tropũ licet animaduertere in hoc Senioris. Accipite res à mineris suis, & exaltate eas ad cacumina montium suorum, & reducite ad radices suas. Allegoriæ passim apud auctores sunt obuiæ, qualis est Arislæi visio, Comitis Bernardi de rege & fonte, Senioris de venatione leonis. Merlini de Rege expediente se ad bellum contra hostes suos, & Anthonij de Viuapetra de virgine dominandi cupida, & aliorum multorũ figmenta, quæ in hunc locum cõferre longum esset, & cum legentium tædio potius quam aliqua vtilitate. In similitudinibus & cõparationibus vt diutius paulo immorer ratio suadet, cum ex earum infœlici intellectu tot errores, & tot imposturæ originem ducant, tantorumq; sumptuum & quod maximum est tam pretiosi temporis

Test. cap. 5.

Tropi.

Allegoriæ.

Similitudines.

poris

poris iactura fiat. Philoſophi itaq; vt ab arte excluderent indignos, candẽq; manifeſte traderẽt doctis & prudentib. lapidẽ ſuum cõparauerunt omnib. reb. elementatis ſiue eæ ſint corporales ſiue incorporales viſibiles aut inuiſibiles, cœleſtes & terreſtres. Vnde Mireris. Si ſpirituale nuncupes probabile q d agis, ſi corporale verum dicis, ſi cœleſte non mentiris, ſi terrenum verum refers: in ipſo etiam ſunt cœli, terræ, æſtatis, autumni, hyemis & veris figuræ, & maſculinitas & fœmininitas. Item Alph. Scito fili quod in ſapientum libris ſunt quatuor elementa, & cuiuſlibet vegetabilis figura, & cuiuſlibet animalis, & cuiuſlibet lapidis; in quo etiam maris, montium, fluminum, cœlorum terrarumq́;, & omniũ ſegetum, corporũ & ſpirituum, ſubſtantiarum & colorum ſimilitudo. Si quis autem à me expectet omniũ quę dixerunt philoſophi rationes, is fallitur, neq; n. huius id eſt inſtituti neq; laboris, cũ ſingulari volumine indigeat, & difficile admodũ ſit mentẽ cuiuſq; ſapientis ſemper aſſequi, cũ non ſolũ formas manifeſtas & proprietates rerũ extrinſecas quæ ſenſibus ſubiectę ſunt, ſed etiã intrinſecas & occultas, donec arte manifeſtentur, ſępenumero intelligãt.

Philoſophi lapidem cõparant omnibus rebus elementatis.

Omne manifeſtũ ſuo occulto contrarium.

Dicunt enim omne extrinſecum ſuo intrinſeco contrarium eſſe: vnde quod in manifeſto frigidum & humidum eſt, in occulto calidum eſſe & ſiccum. Eodem modo de rerum coloribus iudicãdum, ſicut videre eſt in plumbo quod extrinſecus liuidum & nigrum, intrinſecus eſt rubeum, quod patet ex calcinatione eiuſdem, dum in minium tranſit. Idem quoque conſpicitur in vitriolo, quod in manifeſto cæruleum, vel viride aut ad viriditatem declinans per aſſationẽ in colchotar rubeum tranſmutatur atque ita eius profundum & intrinſecum viſui patefit antea occultum, & è cõtra, quod antea manifeſtum erat, occultatur. Quare cum à formis & rerum proprietatibus tam manifeſtis quam occultis, & ſimiliter à coloribus, & ſæpius, à ſtatu & conditione operis aut à loco vbi generatur lapis, imo ab omnibus rebus elemẽtatis, nomina mutuarint philoſophi, mirum non eſt ſi varient valde, & diuerſis nominibus eandem rem vocent: nec enim curant de verbis, ait Roſarius, ſed de natura & proprietatibus rerum deſcriptarum, & nomine vnius ſepe intelligunt aliud, nam res non ſunt verbis ſubiectæ, ſed è contra verba rebus. Et ſic ſemper de virtute intentionis

Sapientes ſemper verum dicere vt cunq; lapidem nominent.

nis

nis verum dixerunt, ſed de virtute ſermonis non item, Vnde Senior. Sapientes vſi ſunt diuerſis tropis in aſſimilatione, & ſunt diuerſi in nominibus, ſed intellectus in quę innuunt eſt idem. Et Alphid. Corda brutorũ animalium, & fel, & ſuccos herbarum, & omne quod eſt in terra & ſuper terram multiplicauerunt ſapientes in hoc opere, parabolas, nomina & actiones, vt ab inſipientibus tollerent, & intelligentibus demonſtrarent. Scito quod non eges illis nominibus, ſed vno tantum nomine quod eſt aqua, & vna actione quod eſt coquere. Et Mireris. Quilibet ſapiens eam proprio nomine nuncupauit, quodlibet tamen nomen verũ eſt & directum. Hanc enim artem dicunt eſſe ad inſtar cœli & ſtellarum, & verũ dixerunt: in eo namque ſunt ſeptem planetæ. Huius autem rei quod ſurſum eleuatur cælis aſſerunt eſſe ſimile; quod vero deorſum deſcendit, terram dicunt: quod vero calidum, igni referunt; quod aëreum, vẽto: quod humidum, marium nuncupant & aquarum nominibus, ac maris animalium: quod de colore ſuæ viriditatis, vegetabilibus referunt & arboribus: quod coniunctum & ſiccum, lapidibus; quod vero ſequeſtratum, arenæ referũt, & cine-

 rem eſſe dicunt; quod mobile volatilibus, quod fluxibile & liquabile oleo comparant, quare eius nomina multiplicata ſunt. Et Anaſtratus in Turba. hoc ſecretum Inuidi aſſimilauerunt arboribus, metallis; volatilibus & reptilibus, & quanto plus potuerunt nomina variarunt. Hæc ſapientum dicta quanquam ſufficere deberent, tamen ad maiorem legentium vtilitatem exempla quædam in medium adducere non pigebit, & ab homine quidem incipientes, ad animalia, vegetabilia, metalla, media mineralia, colores, diſtinctionem humidi & ſicci, & ſi quæ ſunt ſimilia progrediemur. Primum itaque Lapis homini comparatur, quia non niſi ratione & ſcientia humana ad eum peruenitur, & quia non niſi ab homine perficitur: aut propter animam lapidis quam hominis animæ comparunt. Vnde Auctor Coniugij Solis & Lunæ ex Turba maiori ni fallor. Accipe hominem & tunde eum ſuper lapidem, trahendo donec moriatur, & corpus ſpirituale fiat, poſtea redde ei animam ſuam. Mirum eſt profecto idiotas & indoctos qui verborum ſonum & non intellectum occultum attendunt, cum iſtiuſmodi legant, non eadem trahere

Lapis homini aſſimilatur, & quare.

here ad ſimilia. Quis enim ita inſaniat vt iuxta literam hominem capiendum putaret, tundendum & occidendum, vt philoſophorum lapis ex eo producatur, & tandem anima ſemel exempta in eum denuo refundatur? Sic non maiore pollent iudicio, qui philoſophorum verbis inſiſtentes, ex animalibus, vegetabilibus, medijs mineralibus, & lapidibus Elixir conſtitui poſſe credunt. Quos merito ſubſannat Hamuel in Seniore. Hi inquit dixerunt quod pater auri & argenti ſit animal terræ & maris, vel homo, vel pars hominis, vt capilli, ſanguis, menſtruum, ſecundina, & quidam dixerunt in arboribus, plantis & herbis, & quidam in lapidibus, arſenicis & alijs mineralibus, & alienati ſunt à veritate ſcientiæ. Sed pergamus vlterius. Interdum lapis homo galeatus & altus dicitur, cum nimirum humiditas eius per cucurbitam & alembicum diſtillatione excipitur. Sic etiam lapidis compoſitum Rex & Regina dicuntur, Vnde in Turba legimus. Veneramini regem & eius vxorem quoniam neſcitis quando indigetis his quæ regẽ & ſuam vxorẽ emendant. Sic vir et mulier dicũtur, maſcul⁹ et fœmina propter copulã

Lapis quandoque dicitur Homo galeatus altus.

Rex regina

Vir & mulier, mas & fœmina.

 videlicet, & actionem & passionem. Rosinus. Artis auri arcanum ex mare & fœmina consistit. Pater item & mater, & filius, respectu generãtium & generati. Hermes. Pater eius est Sol, mater Luna. Et Rosarius. Ipsa vt pia mater fouet filium suum. Quandoque solum de muliere loquuntur subtracto nomine masculi, Sicut Theophilus in Turba. Mulier suos fugiens generos illis per se quamuis coacta domestica fit. vbi mulier pro lapidis humiditate, quia instabilis & inconstans fugiens ab igne. Quandoque solum de viro. Non opus est de singulis exempla adducere, cum vbique apud auctores occurrant. Sufficiat monuisse hæc omnia diuerso dici respectu, & nunc eos de lapidis principijs terra videlicet, aqua, & igne, seu corpore, spiritu, & anima singulis & separatis, nunc de omnibus & coniunctis loqui. Senem etiam & iuuenem lapidem dixere. Vnde Rhasis, Lapis noster primo senex, vltimo iuuenis, quia albedo est initio, rubedo in fine. Et in Turba. Accipe arborem & impone ei magnæ ætatis hominem, &c. Cum vero terra paulatim aquam suam ebibit, dicitur puer lactans. Vnde Eminganus in Turba. Inspicite lactantem puerum, & non impe-

Pater & mater filius.

Senex. Iuuenis.

Puer lactans.

impediatis eum, in eo enim manet arcanum. vocãtur eadem frater, & soror, patruus auunculus, socer, gener, fratres vterini, socij; seruus rubicundus, virgo, puella, vir indutus pulcherrimis vestimentis, Rex diademate rubeo coronatus, &c. Eodem modo animalibus lapidem assimilauerunt propter sanguinem quo viuunt, nam anima cuiusque animalis in sanguine, Tincturam enim suam sanguini comparauerunt propter rubedinem, & quia colorem & vitam dat corpori sicut sanguis animali, quo priuatum priuatur & vita. Lilium. Si animalia lento igne regantur, compositum suaue fit. Et Acsubuson in Turba. Accipite animal quod dicitur kenkel, & eius humiditatem quam eiecit. Sed non solum nomine animalis generali vsi sunt, sed etiam ad species descenderunt, sic Leonem vocarunt, gryffum, camelum, equum, canem, vitulum, propter rationem supradictã, aut proprietatem aliquam quam habent prædicta animalia & similia communem cum lapide. Vnde in Alleg. Sap. Hermes. Si camelorum tuorum tertiam partẽ consumas, duab⁹ tertijs residuis iam ad propositum peruenisti. quæ similitudo desumpta videtur à longitudine colli ca-

Animalibus comparatur lapis.

 melo-

 melorum quod est instar cucurbitæ per quam ascendit spiritus, de quo loquitur

Lib. secret. Alch. cap. 8.

Haly in secretis. Accipe Canē corascenem masculū, & caniculum Armeniæ, & iunge simul, & pariēt canem coloris cœli.

Lapis auibus & volatilibus omnibus assimilatus.

Auium etiā & insectorum omniumq; volatiliū nomina lapidi donarūt eo ꝙ sursum eleuetur & quasi volet, quā uis etiā ꝓpter alias rationes Sic gallum, gallinā, corruū, aquilā dixere. Alphid. Nulla aqua fit quelles, nisi illa quę fit de scarabeis aquæ nostræ. Piscibus item as-

Piscibus.

similarunt, vnde Mundus in Turba. Recipe partem de felle piscis, & de vrina vituli partem, &c. Et in ænigmatibus

Animalium partibus.

Sapientum. Est in mari nostro pisciculus rotundus, ossibus & cruribus carens, &c. Animalium etiam partibus, Cordi, hepati, stomacho, capiti, cerebro oculis, ventri, mammis, neruis & venis. Humoribus quoq; eorundem, bili, sangui-

Humorib.

ni, pituitæ, melancholiæ. Vnde Morienes. Accipite phlegmaticum, & cholericum, & terite sanguineum cum eis. Omnibus etiam ex animalibus ortum habentibus. velut sunt capilli, secundinæ, vngues; menstruo item, semini & lacti, qa sicut animalia ex seminibꝰ maris & fœminę generātur, & menstrui accessione crescunt & augentur, & lacte c

ni'

nihil aliud est quã menstruum aut sanguis bis coctus nutriuntur, ita & lapis. Hinc Arnal. Nutritur aũt lacte suo id est spermate ex quo fuit ab initio. Excrementis itẽ animalium, stercori, vrinæ, & sudori, propter fæces lapidis, & puri ab impuro separationem, aut malum odorem, & euaporationem humiditatis suæ superfluæ, quę vrina infantis Lullio vocatur. Possem hic & in pluribus alijs rationes assignare ab his diuersas ex stollicis Platonis, & cõmentatore eiusdem Hebuebes Hamech, sed nolo esse longior. Ouo etiam lapidem compararunt, quia sicut in ouo est album & rubeum, videlicet albumẽ & vitellus, & cortex qui est loco terrę, ita & in lapide. Vnde Mireris. Nonne vides quod nutritionis gallinæ calore fit ex ouo gallus volatilis? similiter huius putrefactionis calore, fit ex ouo nostro gallus volans. Et Hermes. Inquisita à philosophis dispositio vna est, in vno nostro ouo. Vocarunt etiam lapidem venenum, & compararunt basilisco, draconi, Viperæ, salamandræ, serpenti, lacertis & alijs reptilibus & bufoni. Vnde in ænig. Sap. legimus. Accipe viperam & priua eam capite & cauda, in ijs enim locis latet eius venenum. Et Hermes. Tunc

In libro qui flos florum inscribitur.

Excrementis.

Ouo.

Tract. 2.

Venenatis & reptilib.

 fit draco alas ſuas comedens, ſeq; mortificans. Et Roſarius. Aquila volans in cœlum, & bufo gradiēs ſuper terram eſt magiſterium. Ratio hæc poteſt reddi, quia ſicut baſiliſcus, & vipera & ſimilia venenata interimūt animantia ſuo afflatu & contactu aut morſu, & venena naturam humanam peruertunt, ita & ſulphur philoſophorum mercurium viuum vapore ſuo & tactu mortificat, & naturā eius immutat. E diuerſo dicitur quoq; lapis theriaca, antidotū, medicina medicamentū, quia ſicut theriaca & medicamētis arcetur à corde venenū, aut retunditur vis eiuſdē, & corpora ægrota ad ſanitatem reducuntur, ita per Elixir mercurio venenum ſuum aufertur & dum in aurum tranſit ſalubre temperamentum ei conciliatur & alia metallorum corpora leproſa & impura mundantur, & in aurum vel argentum tranſmutantur. Idcirco Auctor perfecti magiſterij, ſiue Rhaſis is fuerit, ſiue alius. Elixir eſt compoſitum ex ſpeciebus limpidis antidotum, medicina & purgamentum omnium corporū purgandorum & curandorum & conuertendorum in Lunificum & Solificum verum. Arboribus etiam, fruticibus, plantis, herbis, radicibus, floribus omnibus

Theriaca & medicina.

Vegetabilibus.

nibus

nibus vegetabilibus lapidem assimila-
runt. Vnde Balgus in Turba. Quidam
fructus exeunt à perfectissima arbore
primo vere & in exitus initio florent. Et
Hermes vitis sapientum succus in 150.
diebus extrahitur. In ænig. quoq; Sap.
Radix est quæ cum suo stipite & succo
teratur, &c. Sic passim legimus de rosis
albis & rubeis, de Lunaria, mercuriali,
portulaca marina, chelidonia & gel-
do alijsq; compluribus. Et hoc quidem
propter viridem colorem qui est pro-
prie vegetabilium. Quare Mireris Nul-
lum vegetabile nec fructus vllus appa-
ret germinando, quin sit ibi viridis co-
lor, similiter huius rei germinatio viri-
dis est, quãuis in quibusdam aut nomen
claturã aut succi colorẽ sequuti videan-
tur philosophi. Sed quoniã de reptilib.
& vegetabilibus egi, potuerunt etiã præ
ter rationes iã dictas lapidi nomina quę
dã imposita fuisse propter mirabilẽ va-
rietatem figurarum quæ in ipso opere
apparent, colorib. aliquot simul emer-
gẽtibus, sicut in nubibus aut in igne for-
mas miras animalium, reptilium aut ar
borum quandoque imaginamur, prout
in fragmento quodam libri Moysi ad-
scripti inueni in hunc modum. Cum
corpus fuerit solutum, apparebunt ali-
quando

Tract. 1.

Imaginibus & figuris in opere apparentibus.

quando rami duo, aliquando rami tres, aliquando plures, aliquando formæ reptilium, aliquando ac si sederet homo super cathedram cum capite & omnibus alijs membris, &c. Gummis etiam, resinis & alijs liquoribus ex arboribus, fruticibus, aut plantis defluentibus lapidem compararunt. Vnde Mundus in Turba. Gumma nostra fortior est auro. Et Maria. Matrimonifica gummi cum gummi vero matrimonio. Partibus item arborum & plantarum, vtpote, folijs, radicibus, corticibus & lignis siccis. Metallis quoq; tam imperfectis quam perfectis, partim quia omnia metalla sunt in lapide virtute & potentia, partim etiam ob alias diuersas rationes. In principio enim decoctionis dum lapis niger est & crud⁹ admodum, plumbum nominatur, cum vero aliquantulum nigredinem dimittit, & dealbari incipit, stannum dicitur: item cum corpus calcinatum priuatum est humiditate sua vt fluere non possit quemadmodum solebat, ferrum vocauerunt, quod nisi difficulter admodum fluit. Vnde Anastratus in Turba. Sumite ferrum & facite inde laminas tenues, & aspergite illas veneno. Similiter æs & latonem lapidem appellarunt. Vnde in

Gummis & resinis.

Metallis.

Plumbo.

Stanno.

Ferro.

Æri.

Turba. Non fit tinctura vera nisi ex ære 61
stro, ꝑpter candē cum ferro rationem,
vel colorē æri similē. Mireris. AEs phi-
losophorum non est æs, sed propter co-
lorem ęs dixerunt. Argento quoq; com
parauerunt lapidē cum iam perfecte de *Argento.*
albatus est, & nō eget nisi fermento Lu-
nari, Auro vero cum perfecte rubet. Ar *Auro.*
gento viuo cum lapis iam solutus est, & *Arg. viuo.*
in argentum viuum conuersus. Lapidē
suum etiam dixerunt nummos, pecuni- *Nummis.*
niam, domum thesaurariam. Astratus
in Turba. Accipite ex ære philosopho-
rum partem, & nummis miscete. Ad
prædictorum intellectum confert illud
Rosini. Philosophi quando dicunt æs
nostrum, pecuniam nostrā, aurum no-
strum, magnesiam nostrā, æs sibi ipsis re
latum dicere voluerunt, similiter de au
ro, plumbo, magnesia, pecunia ipsis re-
lata Medijs itē mineralib: auripigmen- *Medijs mi-*
to, arsenico, sulphuri, marchasitis, ma- *neralibus.*
gnesiæ, thutiæ lapidē assimilauerūt, vel
ob adstrictionē, vel pondus, vel scintil-
las auri & argēti quib⁹ micant, cum idē
cōtingat in opere philosophico, iuxta
illud Morieni. Terra fœtida cito recipit
scintillas aureas, vel ratione vnctuosita
tis, aut sulphuris ꝙ in se cōtinent, siue a-
lias ob causas quę multę sunt: Exēpli lo-

co pau-

In claui Sap.ma.

co paucula erunt. Parmenides in Turba. Accipite argentum viuum & in magnesię corpore coagulatę, vel in sulphure quod non comburitur. Senior. Nisi in auripigmento virtus esset congelandi mercurium, nunquam perficeretur magisterium. Et D. Thomas. Recipe

Ad frat. Reinald. cap. 5.

Antimonium nostrum, vel terram nigram oculosam, &c. Salibus itē omnib. aluminibus, atramentis. Et salibus quidem, quia aperiunt, incidunt, extenuāt, corrodunt, humectant, soluunt, & metalla calcinant, & eadem fluere faciunt. Et quoniam eorum quædam volatilia sunt, ea spiritui, fixa verò corpori compararunt. Alumina & atramenta adstringunt, & cruda humore abundant, calcinata vero sicca magis sunt, & ignea, coloremque rubeum assumunt, instar lapidis qui primum solutus humiditate superflua laborat, quæ diuturna coctione perit, & tādem in rubedinem conuertitur. Aquis etiam corrosiuis spiritum suum comparant philosophi, quia sicut aquæ compositæ ex salibus, atramentis & alumine corrodūt & soluunt metalla & eadem diuidunt & separant ab inuicem, ita etiam spiritus seu aqua philosophorum corpus suum soluit, & tincturam ab eo separat. Vnde Auctor

Salibus.
Aluminib.
Atramentis.

Aquis fortibus.

Auctor Ros minoris aquę fortis laudes & opera deſcribit. Reſoluit inquit ſolidum, & reddit liquidum, mundat immundum, corrodit ſuperfluum, omnia penetrat, durum mollificat, & eſt clauis totius artis, &c. Lullius etiam frequenter aquis fortibus vtitur. Sed quoniam de medijs mineralibus, ſalibus item & atramentis necnon aluminibus in tertia huius libri parte aliquid etiã dicendum eſt, ad colores tranſibo à quib. nomina infinita mutuarunt Philoſophi; A viridi enim omnium vegetabilium appellatione lapidem dictum fuiſſe ſuperius demonſtraui; Sed cum præter illum & alios intermedios tres præcipuos enumerent philoſophi, nigrum videlicet album & rubeum, ab illis potiſſimum lapidem denominarunt. Propter ingredinem enim ab omnium nigrarum rerum appellationibus nomina deſumpſerũt. Sic antimonium, pix, carbo, coruus, caput corui, plumbum, æs, vſtum, ebur vſtum dicitur. Hermes. Caput corui artis eſt origo, id eſt, nigredo. Et Socrates in Turba. Abſq; plumbo nulla fit tinctura vera quę vim habeat, id eſt, abſq; nigredine. Propter albedinem omnium alborum denominationes acceperunt, quare lapis dealba-

Coloribus.

 tus, talcum dicitur, marmor, argentum, ebur, flos salis, ossa, christallus, lumina christallina, margaritæ, calx, cortices ouorum, luna calcinata, nix, grando, cineres clauellati, terra alba, lapis candidus, puluis albus stellatus, splendidus. Item ab omnibus rubeis, rubificãtibus, & per artem rubificatis. Propterea lapis rubeus, crocus, cinnabrium, minium, lapis hæmathitos rubeus, sanguis humanus combustus, vitellus ouorũ, alumen calcinatum, coralli, aurum vocatur. Exempla non adduxi, quia infinita vbiq; occurrunt. Similiter quia in opere duabus egemus naturis seu qualitalibus, humidi videlicet & sicci, Aquam suam omnis humidi nomine vocarunt, aceti, vrinæ, sudoris, lactis, syrupi, brodij & aliorum innumerorum. Baccen in Turba. Reddite ei sudorem suum. Et Borates ibidem. Regite lapidem granatorũ syrupo. Maris etiam & marium flumi-numque; hinc Mireris tria maria nominauit tria argẽta viua siue tres aquas quibus in opere suo egent philosophi mare nempe Aegypti, meridiei, & Indorum. Et Aristhenes in Turba. Accipite corpus, & maris nostri æquæ impo-nite. Senior. Sapientes nominauerunt lapidem suũ mare, quia ex eo ascendunt nubes

Humido omni.

Mari.

In libr. de fig. & ima.

nubes eorum & pluuiæ. Vnde Lucas in Turba. Sumite nubem & cum suo coquite corpore donec stannum fiat. Fellis etiam & fellium nomine vsi sunt. Hinc Rosin. Fella de quibus loquuti sunt philosophi, nihil aliud sunt quam aqua Sulphuris. Forte propter colorem bilis flauum, aut quia amara, quæ calida sunt & acuta & pungentia. Olei etiam, butyri, pinguedinis & vnguenti appellationibus, tincturam suam intelligi volunt, quia sicuti pinguia omnia tenacius adhærent, nec facile eluuntur è panno & vestibus, aut alijs rebus quibus inciderunt, ita nec tinctura philosophorum, cum semel corpus suũ introiuerit. Hinc illud Arnaldi. Aqua abluit & mundificat, oleum vero tingit & colorat. Hermes, Terræ nostræ vnguentum est sulphur. Senior. Pinguedo & pinguedines sunt nomina aquæ diuinæ. Eodem modo terram suam omnis sicci appellatione intelligũt, lapidis, arenę, calcis, cineris, &c. Vnde Attamanus in Turba. Accipite lapides marinos veteres. Et Dardaris ibidem. Accipite album humidum, eoque arenam imbui e.

Oleo.

Ros. part. 2. cap. 11.

Sicco omni

Nominibus itẽ omniũ siccantiũ, constringẽtiũ, coagulantiũ, aggregantium,

 attra-

 attrahentium. Vnde etiam assimilatur magneti & ferro, spermati & matrici. Hinc Pythagoras in Turba. Scitote quod res quam multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium cõsequitur, sicut magnes ferrum, nec sine causa confertur spermati & vulnæ. Sic è diuerso aqua vocatur nominibus omnium rerum quę soluunt, humectant, emolliunt, laxant, rarefaciunt, purgant, lauent, mundificant. Hinc illud. Aqua nostra est sapo sapientum omnia immunda abluens. Sic eadem dicitur culter, incisorium, spata, gladius, quia diuidit purum ab impuro, & separat animam à corpore. A terrestribus ascenderunt ad cœlestia philosophi, & res suas cõparant cœlo. Vnde Hermes. Cœlum mas est fœminæ, terra vero fœmina masculi. Et Planetis, sicut in Alleg. Sap. Opus nostrum fit ex septem planetis, Primo ex Saturno, secundo ex Ioue, tertio ex Marte, quarto ex Sole, quinto ex venere, sexto ex mercurio, septimo ex Luna. Loquuntur etiam de coniunctionibus Planetarum suorum, & oppositionibus, & eclipsibus luminarium, de cauda & capite draconis. quẽadmodum Lullius in testamento suo. Et Anastratus in Turba. Luna Solis lumini

Cœlo.
Terræ.
Planetis.
Cap. 42.

mini iungitur. Et Alius, Mercurius radijs Solis occurrit. Similiter res suos resolutas, fumo, vento, aëri, vapori comparauerunt. Hermes. Portauit eum ventus in ventre suo. Et Morienes. Si fumus albus non esset, aurum ethees non perageretur. Et Pythag. in Turba. Huius artis scientia nihil est quam vapor & aqua. Imo & ad ea quæ non sunt transierunt, & lactis virginis & lactis volatilium meminerunt. Hermes. Occulta apparebunt, & lac virginis dealbabitur, apud eundem etiam, & in Turba legimus de lacte volatilium. Et hactenus quidem de nominibus ipsius lapidis, siue lapidem componentium, sed ex diuersitate operis & regiminis eiusdem non minor oritur varietas. Testis mihi erit Rosinus, cuius vnicum exemplum adducam. Scias inquit quod contritio & dealbatio est necessaria, vnde quibuscunq; modis res dealbantur & cõteruntur, vel subtiliantur, vel diuiduntur, vel separãtur, vel quib⁹ operationibus hęc fiũt, vel per quas res, ab illis modis, operationib⁹ & rebus receperunt similitudines. Et quia quædam res purificantur per distillationẽ, vt per alembicũ aquę: quędã per sublimationẽ, vt spiritus; quędam per solutionem vt sales; quædam

Vento.) Vapori.

Ex operis diuersitate nomina variari.

Lib. de diuinis interpretationibus.

per ablutionem, vt panni: quædam per combuſtionem vt calx, quædam per diuiſionem, vt metalla ab inuicem per cineritium; quædam per colationem, vt per pannum & filtrum: cum dicitur ſub lima vel aliquid iſtorū, intellige quod debes tunc dealbare, &c. Opus etiam comparant quatuor anni temporibus. Solutionem namq; lapidis hyemi conferunt, quia hyems frigida, humida & pluuioſa. Coagulationē veri, quod calidum & humidum flores producit & germinare facit cuncta vegetabilia. Rubefactionem æſtati, quæ calida eſt & ſicca, Fixionem Autumno, quo fructus colliguntur. Sed vt his ſimilitudinibus finem imponam, breuiter concludo, omnia quæ dici aut tractari poſſunt de elementis, & eorum qualitatibus, de eorum confuſione in materia prima, & eorum diſtinctione, & eorum proprietatibus & paſſionibus, de mundi creatione & eius principio & fine, de corruptione & generatione, de materia & forma, de actu & potentia, de virtutibus & vitijs, pace & bello, victore & victo, perſequente & fugiente, amore & odio, de forti & debili, de ſano & ægro, de comburentibus & aduſtionem impedientibus, de vnitate & multitudi-

Opus lapidis quatuor anni temporibus aſsimilatur.

ne,

ne, de conceptione & partu, de vita, morte, & resurrectione, de paradiso, eius celsitudine & gloria, de inferno & abysso & alia multo plura, de hoc lapide venerando dici. Hinc Senior. Lapis iste est diuersus ab omnibus lapidibus in naturis suis & perfectione sua, & susceptione nutrimenti, & augmenti in præparationibus suis, quibus nihil nostrarum operationum assimilatur, quia est de semine mundi (al. mundo) multam habens benedictionem. Et si esset vt opinantur de lapidibus siue terris, aut vegetabilibus, non nominaretur sapientia, cum nec mors, nec vita in ipsis sit, nec desponsatio, nec conceptio, nec generatio prolis, nec nutritio, cum nostræ preparationes quas nouimus ex animalib. nostris & lapidibus nostris quos vidimus & fecimus super eis, non ex vanitatibus & præparationibus illorum sint. Hic itaque est lapis ille mirabilis, cui nulla alia res totius mundi comparari potest, & in quem impingunt imprudentes. Hæc sunt vincula plus quam vulcania quibus inuoluti tenentur qui sonum verborum sequuntur, & non intellectum occultum sub illis velatum. Vnde idem Senior.

Nihil in mundo lapidi posse assimilari.

 obſcuritas atq; nigredo ab eo auferatur. Hoc eſt, quando terra philoſophica aqua ſua ſeu argento viuo irrigatur. Et Roſinus. Nihil agit in Solem quam noſtrum ſulphur, quod Solem denigrat & conſumit. Hinc etiam aqua ſulphuris nominatur argentum viuum. Vnde Belus in Turba. Omnibus in argentum viuum verſis, ſulphuris aquã nominãt. Et Alius. Aqua ſulphuris eſt aqua viua ab ære extracta, quæ poſtquam extrahitur, potens eſt in decoctione ſoluere & congelare omnia. Capitur item pro anima

4. & tinctura. Lullius. Anima ipſa eſt

In codicillo ſulphur ac virtus formans & ſigillans ſpecies rerum. Et Hermes. Anima eſt

Tract. 2. vnguentum & ſulphur occultum. Idem tria ſupradicta, ſulphur videlicet, argentum viuum, & tincturam, vnius ſulphuris appellatione complexus eſt. Qui

Tract. 6. non diſcernit, inquit, duo ſulphura à

5. ſulphure, nihil nouit. Et pro Elixeris

Roſ part. 2. materia immediata, lapide à ſordibus

cap. 16. & fœcibus repurgato. Arnaldus. Pulu is aſcendens ſuperius eſt terra alba foliata, & ſulphur album. Pro lapide etiam perfecto, ſed nondum fixo. Arnaldus. Quartum operis regimen eſt figere ſulphur album & rubeum ſuper corpus fixum. Item pro lapide perfecto & fixo.

fixo. Rosarius. Sulphur album & rubeum cõgelat argentum viuum in aurum & argentum. Pro auro etiam quandoq; & argento. Vnde Plato, omne aurum sulphur. Et Arist. Spiritus cum soluerit corpus sulphureum non figitur, nisi occupaueris ipsum cum sulphure nouo de quo præparatum erat in principio, scilicet auro vel argento. Lullius etiam voce sulphuris puluerẽ intelligit dum ait. Per hanc intentionem potes habere verum pondus virtutum nostri lapidis, nam quando dimittit argentum viuum in forma sulphuris, tunc ostendit quod magnæ ignitionis est. Quotupliciter sulphur philosophis dicatur ostẽdi, restat demonstrandum totidẽ fere modis argenti viui appellationem vsurpari. Primo quidem pro vulgari & vbique venali omnib. cognito, deinde pro altera parte materiam lapidis constituente videlicet humiditate lapidis vel aqua philosophorum. Arnaldus. Aquam distillatam serua ad partem, quoniam ipsa est Mercurius. Idem. Contere calcem & imbibe cum mercurio, & decoque donec corpus vnum fiat. Pro sulphure item & terra philosophica, Constans in Turba, Nihil aliud curate quam hæc

7. 8. 9. *In pract. test. cap 28* *Arg viui æquiuocationes.* 1. 2. *Ros. par. 2. cap. 8.* *Ibid. ca. 18.* 3.

duo

duo argenta viua, videlicet fixum in ære, & volatile fugiens in mercurio, vnum namq; retinet aliud & à fuga cohibet. Hermes. Hoc est argentum viuum quod dicitur terra residua, quæ aquam ad se trahit & ebibit. Pro anima siue tinctura lapidis. Hermes. Oportet nos duo argenta viua simul mortificare; nempe argentū viuum auripigmenti, & argenti viuum orientale, id est, oportet humiditatem lapidis & tincturam in spiritu deportatam simul figere in corpore. Pro proxima lapidis materia omnimode purificata. Lullius. Collige quod in medio sublimatū inuenies, quoniam illud est quæsitum bonum, lapis noster, & mercurius. Pro fermento etiam auri & argenti. Iximedrus in Turba. Sulphura tingunt & fugiunt, nisi argento viuo sui generis iuncta sint. Possem hoc loco multo plura adducere similium exempla, nisi breuitatis causa omittēda iudicarem. Progrediamur itaque vlterius, & alias quoque occultandi rationes enumeremus, inter quas est Diuersitas; sed quoniam de illa in tertia huius tractatus parte diffusius agetur, vbi de materiæ, & regiminum artis diuersitate sermo erit, hic tantum de contradictione ei cognata & vicina aliquid

[Margin notes: 4. Tract. 3. — 5. In codicillo. — 6, — Contradictio.]

quid effari visum fuit, quæ in alijs scientijs probrosa foret, & vituperio digna, & earum veritatem in dubium vocare posset: in hac autem Philosophi id sibi vitio non vertunt, imo consulto non alijs tantum sed sibi ipsis contradicunt, vt videlicet legentem exerceant, & iudicium ipsis explorent, num in delectu naturalium erret, & ea quę contra naturam sunt potius quam naturæ amica accipiat, an è conuerso: ad firmante id ipsum Rhasi. In Alchimicorum, inquit, libro perfectum insinuani fermentum annotatione planum, in inquirendo facile, quod non esse fermentũ in eodem asserui: sed qui discretione viget, & sapiẽtia floret, si nostri sermonis interiora perscrutari voluerit, tam ipsius locũ, quam exordium se inuenisse gaudebit. Auctores alios citemus, & quid de Sulphure dicant recenseamus; quod marem fœminæ scilicet argenti viui quidam, alij è contra fœminam mãris appellant. Et marem quidem Lullius in pract. testam. in hunc modum. Sulphur nostrum habet virtutem sigillandi & formandi simile sibi, & ideo dicimus quod est pater & semen mascul. Item Beatus Thomas Aqu Purissima & subtilissima substantia sulphuris in ipsis cor-

In lumine luminum.

Sulphur mas dicitur.

Cap. 22.

In cõment. super. Tab. Hermetis.

 corporibus contenti est quasi semen paternum, actiuum & formatiuum. Et Rosarius. Quamdiu durat nigredo, obscura dominatur fœmina, quæ quidē prior vis est lapidis, quæ etiam acetum acerrimum nominatur. Per Acetum autem significari aquam lapidis & argen. viuū supra demōstratum, quod cum dicatur fœmina, necessario terra siue sulphur lapidis mas erit. Atq; hi quidem consensu quodam sulphur loco maris habent; alij ècontra loco fœminæ: inter quos est Arnaldus. Sic enim ait. Dum terra incipit aliquātulū retinere mercurium secum, tūc agit masculus in fœminam, id est mercurius in terram. Et Lilium. Per lenem decoctionem masculus, id est argentum viuum, à fœmina, id est, à sulphure tingentem accipit spiritum. Cerus quoque in Turba. Accipite argentum viuum in quo est masculina virtus. Quātum autem referat supradictorum notitia, scit diligens librorum lector, cui vbiq; maris & fœminæ, viri & vxoris, agentis & patientis nomina occurrunt, quæ si distinguere nesciat frustra laborat. Sed posset quis dicere sulphur & argentum viuum vicissim agere & pati, proinde mirum non esse, si nunc maris nunc fœminæ nomen sortiantur iuxta illud

Sulphur fœmina.

In lib. qui flos fl.

illud Lilij. Quod prius egit scilicet fœmina, tunc incipit pati à mare, & quod primo trahebat scilicet fœmina, siue sulphur, tunc trahitur à mare siue ab argento viuo, Adducam in medium alia exempla, in quæ non cadit istiusmodi suspicio, nempe de lapidis materia, quã vnicam esse complures affirmãt, prout Arnal. ad Reg. Neapoli. Omnia inquit quæ sunt in lapide sunt ei necessaria, & nullo alio indiget, est enim lapis vnius naturæ & vna res. Et Liliũ. Plurib. rebus non indigetis sed tantum vna re, quæ in vnoquoq; gradu operum nostrorum in in aliam vertitur naturam. Et Rosinus. Certum habe quod vna res sit ex qua omne quod petis fit. Atq; hi quidem vnitatem, alij è contra pluralitatem commendant. Et imprimis Geb. Quærimus ait substantiam vnam facere, tamen ex pluribus aggregatam. Idem. Vnus lapis philosophorum nuncupatur, quamuis à multis extrahatur corporibus siue rebus. Et in Alleg. Sap. Labem aufer à corporibus, id autem non fit nisi in duabus aut tribus speciebus, & in pluribus rebus, in vna enim & simplici re minime fit. Et Philotis in Turba. Prima compositio ex pluribus fit rebus. Ostendi contradictionem diuersorum

Aliud exẽplum de materia lapidis.

Ad Euticbiam.

De Inuestig. per c 3.
Ibid. ca. 12.

auctorum, nunc quomodo idem auctor in eodem libro, & quandoq; in eodem capitulo sibi contradicat restat indicandum. Et primum quidem occurrit illud Pythagoræ in Turba. Aqua munda ex solo est sulphure, & statim in sequenti sermone eiusdem libri Belus contrarium asserit dicens. Aqua munda non est ex solo sulphure, verum ex pluribus cōposita rebus, quæ vnum sulphur facta sunt, ex pluribus sulphuribus. Similiter Bacsem in Turba Philosophi; inquit, opus varijs nominibus diuiserunt, dixerūt enim Commiscere, coquere, sublimare, dealbare, terere, assare, coagulare, rubiginem facere & tingere, hæc plura sunt nomina, regimen tamen vnum est. Et statim cum videatur vnam actionem continuam prætēdere, scilicet decoctionem, subdit oppositum in hanc sententiam. Et si scirent philosophi vnam decoctionem & cōtritionem sufficere, non tantum eorum dicta reiterarent; quod ideo fecerunt, vt teratur cōpositum & coquatur iugiter, neq; laboris vos tædeat. Arnaldus quoq; cum dicat in rosario suo. Quod facis in albo, facias in rubeo, quoniam hæc medecina in essentia est vna, & in modo agendi similirer vna. Item alio loco. Vnus est la-

Aliud.

Aliud.

pis

pis ad album & ad rubeum simul & semel faciendum. Item. Vnũ est opus ad album & rubeum, & repetat cap. decimo, in principio opus auri & argẽti per omnia conuenire, Tamen eodem cap. quasi omnium ante dictorum oblitus. Opus inquit albi est ad albificandum, & opus rubei ad rubificandum: non ergo misceas opus vnius lapidis cum opere alterius, quia vehementer errares si secus faceres. Aliud exemplũ ex eodem. Indiges quod in subtiliatione & solutione corporum labores, sunt enim fortia, & indigẽt præparatione longinqua & operatione continua, vt primo calcinentur, & postea soluantur, quoniam cum calcinata fuerint facilius soluuntur, eo quod calor ignis penetrans partes corporis, facit aquam ingredi post ipsum, & sic est magis solutionis susceptiuum. Eodem capite quasi oscitans & à somno expergefactus dicit expedire corpora solui per aquam solam sine calcinatione. Num cogitandum est tantum doctorem, & in alijs scientijs præclare versatum memoria lapsum fuisse? nihil minus, imo studio & quidem data opera id fecit, non hoc in loco solum, sed multis præterea alijs. prout etiam Lullius & cœteri. quorum

Ros. part. 1.

Aliud.

Ros. part. 2. cap. 3.

 exempla non dissimilia passim occurrunt, quæ huc conferre non est necesse, cum ad aliam velandæ doctrinæ artem mihi sit transeundum. Ea est vt vtantur nominibus inusitatis & incognitis, aut si nota sint ad aliam prorsus significationem detortis, ita vt peculiari idiomate quo se mutuo intelligant loqui videantur. Sic præter metalla quæ planetarum nominibus insigniuere, vt videlicet aurum Sol, Argentum Luna, æs Venus, ferrum Mars, stannum Iupiter, plumbum Saturnus, argentum viuum Mercurius dicatur, infinita alia introduxere, veluti sunt laton, Azoc, anima, Leo, Draco, terra foliata, Cambar, marteck, kuhul, alkibric, boritis, zandarich, muchal, Corsuphle, fermentum, menstruum, coagulum, venenum & similia innumera. Præcipue vero auri & argenti appellationibus ita omnia intricarunt, vt vix multorum annorum studio huiusmodi vocabulorum significatio erui possit. Sic Morienes, auri fermentum aurum est, Hermes, Seminate aurum vestrum in terram foliatam. Rosinus, Nisi aurum in aurum ponas nihil habes, quoniam magnum non est in paruo. Item in Turba, Non tingit Sol nisi tingatur.

Nomina inusitata.

metalla.

Et

Et Lullius. Scientia hæc elegit aurũ pro patre, & argentũ pro matre, quia de istis duob. corporib. in eorũ sulphure & arse nico præparatis nostra medecina elicita est. Difficultatẽ ex vocibus incognitis aut nõ vulgaribus ortam, nõ mediocriter augent, incogniti characteres, cũ præter planetarum omnib. fere notos, sulphuri, salibus, atramentis, aluminib. & medijs mineralibus imo elementis ipsis & calcinationi & sublimationi alijsq; artis operationibus peculiares donarint; Aut literarum transpositione, aut numeris & notis occultis vsi sint plurimi in libris suis scribendis. Sed nihil æque studentibus obest atq; imperitia eorum qui libros transcribunt, dum voces non intellectas, & vt ipsi existimant absurdas omittunt, aut quod peius est, emendare volentes sensum omnem & auctoris sententiam peruertunt, glossas etiam sæpe imperitorum hominum in textum transferunt. Nec dissimili vitio carent qui libros aliena lingua æditos in aliam transferunt, vt in posteriore æditione latina Comitis Bernardi nonnullis locis videre licet, & in Morieno qui ex Arabico in latinum sermonem conuersus à Roberto Castrensi

Characteres.

Transcriptio.

Translatio.

 tantum ab alia translatione differt, vt
multis locis alius plane auctor videa-
tur. Stilus etiam auctorum huius scien-
Stili varietas.
tiæ multiplex & varius non leue impe-
dimentum legentibus adfert. Quidam
enim physice seu naturaliter & secun-
dum naturæ progressum sermones suos
instituũt, alij medicorum tradendi mo
rem sequuntur, nonnulli arithmetice
edisserunt, quidam etiam Astronomiæ
& Geometriæ normas sectantur. Natu-
raliter & philosophicè de corruptione
Stilus physicus.
& generatione. de actione & passione,
de elementis & eorum qualitatibus, de
materia & forma de facultatibus & po-
tentijs animæ, de quatuor anni tempo-
ribus, de vaporibus & pluuijs, de Iride,
& eius causa, de viro & muliere, de con-
ceptione & partu. de fœtu & alijs multis
loquuntur. Medicorum vero stilum se-
Medicus.
quuti de sano & ægro disserunt, de muta
tione complexionum, videlicet à frigi
da & humida in calidam & siccam, & è
contra, de cruditate & digestione, de v-
rinæ inspectione, de Crisi natiuitatis &
ortus lapidis, quam crisibus acutorum
morborum putridarumq; febrium cõ-
parant, vt videlicet viso motu primo su
per finem attestari quis possit. Arithme
Arithmeticus.
tici quoq; hanc scientiam suis numero-
rum

rum distinctionibus in parte & in toto obscurarũt, nam terminos & finem totius operis in numerorum diuisionibus occultarunt, quemadmodum & pondera, cum addant & diminuant summam radicis pro libito, integrãtes interdum ipsum totum per partes, ne indocti capere possint. Exempli loco erit illud Senioris. Intellige principium numeri, primum & secundum, & dicis duo, & illa sunt tria in numero, deinde dicis tria quæ sunt numero sex, deinde dicis quatuor & fiunt in numero decem numeri manifesti, occulti autem quatuor. Et illud Eximeni in Turba. Iubeo vos argentum viuum coagulare vt duo tria fiant, & quatuor vnum, & duo vnum. Auctor etiam trium verborum dicit, quod à tribus oportet extrahere duo, nam à duobus non extrahuntur tria, sed à tribus intelliguntur duo & septem. Et Hermes in septem tractatibus. Aqua est quę diuidit ipsam in alias quatuor, vna scilicet duabus & tria vni, quarum colori tertia pars est, humori vero duæ tertiæ, quæ aquæ sunt pondera sapientum. Astronomicè vero loquuntur philosophi de zodiaco & signis zodiaci, de polis, de domibus planetarum, de eorundem exaltatione & casu, de coniunctionibus

Cap. 4.

Astronomicus.

 nibus & oppoſitionibus & eclypſibus luminarium, de infuſione luminis Solaris in Lunam & ſtellas, de Mercurij natura verſipelli qui cũ bonis planetis bon⁹ eſt, & fortunatus, cũ malis malus, & infortunatus, & de planetarum operationib⁹ in hæc inferiora & ſimilibus.

Geometricus. Geometrice vero de terminis & angulis, de quadrato, triangulo & circulo, quomodo item quadratum & triangulum fieri debeat rotundum & è contra. Hinc illud Roſarij conuerte quadrangulum in rotundum, & habebis magiſterium. Ad furni item fabricam Geometriæ regulas neceſſarias ait Haly. *Lib. Secret. Alch. in præfat.* Qui hunc librum inquit habuerit, legat aliquid Geometriæ, & eius menſuras addiſcat, vt clibanorum fabricam recte componat, nec modum excedat.

Impoßibilitas. His ad poſtremum adde quod Philoſophi impoſſibilia videantur præcipere. vnde non ſolum difficilis, ſed omnino fallax & impoſtorius videri poſſet de arte tractatus omnis, Iubent enim diſtillari elementa, ablui & mundari, & demum quod ridiculum videatur, certo pondere coniungi. Haly. *Lib. Secret. cap. 9.* Oportet vt accipias lapidem, & ſepares eius naturas, id eſt, quatuor elementa, terram, aquam, aërem, & ignem. Arnlad. Cum

habue,

habueris elementa diuisa, ablue ea, scilicet aquam & aërem distillãdo, ignem vero & terram fortiter calcinando. Si vero quis similitudinarie hic putet vocari elementa, veluti, exempli gratia, in ceræ aut mellis distillatione, vt quod primo egreditur phlegma, aqua vocetur, quod secundo loco oleum flauum, aëris nomen obtineat, tertio vero loco oleum rubrum ignis, fæces vero in fundo remanẽtes terræ nomen sortiantur, is haud dubie errat, cum dicat præallegato loco Arnald. ignem calcinari debere, quod in oleo rubeo & facile inflãmabili locum habere non potest. Dein de philosophi non curant de elementis tangenti adhærentibus, vt dicitur in Turba. De pondere autem elementorum, idem Arnaldus. Caue tibi in commistione. Elixeris, & operare ibi sapienter, vt scias quantum debeas apponere de aqua, de aëre, de terra & de igne, alioqui si secus feceris, opus non valebit. At quis mathematicus ita subtilis vnquam inuentus fuit, qui elementa inuisibilia, aërem dico & ignem, & impalpabilia mensura aut pondere complexus sit? dicente præsertim. Eximeno in Turba. Elementorum duo videntur, & eorum

Ros. par. 2. cap. 8.

Ros. part. 2. cap. 24.

eorum virtus & opus ſcitur, alia autem duo nec tanguntur nec videntur. Nec minus abſurdum videtur quod dicant conuertenda eſſe elementa, cum id videatur ſolius Dei & naturæ opus. Vnde Ariſtot. Chemicus. Conuerte elementa, & quod quæris inuenies. Et ſane hac elementorum traditione philoſophi artem ita obſcurarunt, vt plurimi hac difficultate inſpecta cum ipſorum mentem non capiant, à ſtudio librorum reſiliant, aut credant hæc omnia mera eſſe figmēta ad artis occultationē inuenta, dicentibus præſertim philoſophis, vna re, vnica diſpoſitione totum opus terminari. E quorum numero me fuiſſe quondam non inficiabor, quanquam immerito, quando nunc cum Raimundo Lullio fatear ex elementorum diuiſione & mundatione totam artem dependere. Sic enim Ille. Totum magiſterium eſt diuidere elementa à metallis, & ea purificare, & à metallis ſulphur naturæ diuidere : Nam totus labor eſt in hoc, & tota magiſterij fatigatio in elementorum & ſulphuris diuiſione. Et Arnald. Si non diuidis elementa lapidis, non poteſt coniungi anima cum corpore. Et Aſtanus in Turba. Spiritus non coniungitur cum corporibus, donec

Elementorum doctrina obſcuriſſima.

Totum magiſterium dependere ab elementorum diuiſione, & mūdatione.

donec à ſuis immunditijs perfecte fuerint denudata. Sunt & aliæ ſapientum technæ quibus artem obuelant, quæ in progreſſu operis manifeſtabuntur, eas hic volēs prætereo. Detexi etiam quaſdam in præcedenti huius tractatus parte, quas repetere & in hunc locum congerere opus non eſt, ſufficiat hic præcipuas & difficillimas enumeraſſe, quum aliquid relinquendum quoq; ſit ſtudioſorum inueſtigationi & labori.

PARS TERTIA.

IN QVA DE DIFFICVLtate praxeos agitur.

HActenus de impedimentis quæ ex parte artificis aut ex difficili librorum intellectu oriuntur dixi, conſequēs eſt, vt de tertia huius tractatus parte quę circa praxim verſabitur ſermonem inſtituam. Quę quamuis tota ex intellectu librorum dependere videatur, cum intellectis libris materia, operis regimen & reliqua quę ſequuntur cognoſci poſſe videantur, tamen cum aliud ſit artis rationem inueſtigare, quam attentare & manum operi adhibere, & multa ipſa experientia depræhendantur, quæ per

solam theoriam comprehendi nõ poterant, plurima etiam quæ prima fronte facilia apparent, cum quis praxim aggreditur difficillima reperiantur, & è contra, singulatim de ea agere potius visum. Ego sane cuilibet certo affirmare possum me nunquam philosophos de elementorum diuisione ratiocinantes intellecturum fuisse, nisi operando & experiendo sulphur naturæ & artis deprehendissem. Neq; tamen propterea me scientiæ huius notitiam profiteri quisquam existimet, cum tentantē sæpius luserit experientia, & multorũ cognitionem adhuc desiderem, quam ne sperare quidem audeo cũ ob librorum defectum, quorum tamen exẽplaria supra centũ habeo, tum ob impedimenta plurima quibus non nego me distineri.

Experimentis multa deprahẽdi, quæ falsa aut impoßibilia putantur.

Sed tertium hunc tractatum aggressuro imprimis occurrit materia, quæ totius operis philosophici basis est & fundamentũ, quo temere iacto, nihil quod solidum sit superstrui potest: Hanc cum vnam dicant Philosophi, plusquã mille legionum nominibus, vt ait Rosinus, nuncupauerunt nomine videlicet omnis rei quæ vel in terra vel in mari vel aëre reperitur. Hanc omnibus rebus assimilauerunt, hãc monstrũ Hermaphroditum,

Materia lap. omniũ rerum nominibus appellata. Lib. ad Euticbiam.

ditum, masculum & fœminam, cœlum & terram, corpoream & spiritualem, chaos, microcosmum, massam confusam, continentem in se omnes colores, & omnia metalla in potentia, & qua nihil sit in mundo mirabilius, cũ impregnet seipsam, concipiat seipsam, & parturiet seipsam. Hanc maxime occultãt, nec nomine proprio nuncupant. Vnde Rosar. Lapidem per descriptionẽ suarum radicum nominauimus, nec enim aliter nominare eũ possumus. Et Alph. Hic lapis à loco gloriosissimo sublimi maximi terroris ꝓcedit, qui multos sapientes neci dedit, qui cuilibet est similis, cuius nomen dici nõ potest. Et alius. Qui lapidem nominat eius virtutẽ ignorat, nam qui virtutem nouit, eum non nominat. Imo nec nomen propriũ habere affirmant quidam. Sic enim Alph. Si lapis proprium nomen haberet, lapis esset nomen eius. Aut si proprium nomen habet, vulgare non audent propter rationes ab ipsis traditas. Hinc Rosin. Non parum timui ne Deus amoueret à me gratiam suam, pro eo quod tibi de hac summa sapiẽtia exposui, cũ cuncti philosophi citius mori vellẽt, q̃ proprij nominib. eam nũcupare. Et Innominatus. Nomen lapidis patefacere

Materia lap. maxime occultatur.

In cla. Phil.

Lapis nomen proprium non habet.

Nomen lapidis non vulgandũ.

In tract de lap. philos.

nemo poteſt ſub animæ ſuæ condemnatione, quia coram Deo rationē reddere non poſſet.

Alius. Totius mundi periret ſtatus, ſi noſter in libris nominaretur lapis, vel ſi quandoque proprio nomine vocant, occulte id faciunt, & ſæpe eius nomini aliquid ficti addunt. Vnde Agmon in Turba. Vbi non prodeſt, ibi magnifice & ſignificāter nominatur, vbi prodeſt, ibi maxime cœlatur. Hanc inueniri in omni re, in omni loco, & tempore, quidam philoſophorum aſſeruere. Vnde plurimi deluſi illam in vegetabilibus & animalibus, aut ortum & originē ex illis trahentibus, vnde elementa ſeparari poſſe diiudicarent, quæſiuerunt, ſed fruſtra, cum ſingula non proferant niſi ſibi ſimilia. Hos deridens Senior, Si talibus inquit diceretur, Ouis peperit hominem, aut volatilia parturiunt piſces, aut palma portauit mala granata, reſponderent vtique. Fabulam narraſti, nō generant res niſi ſibi ſimilia, & non fert vnaquæque arbor niſi fructus ſuos. Et tamen iſti ſtultis ſtultiores præparāt quod non habet tincturam in ſe, ex omni re quæ tendit ad nihilum, & credunt bene facere, ſed nihil acquirunt præter laborem, quia in impoſſibilitate excœcati

In Vegetabilibus & animalibus artem ſupponentium error.

cati

cati ſunt à veritate. Naturaliſſimum vero & perſectiſſimum opus eſt vnūquodque generare tale quale ipſum eſt, vt plāta plantam, capra capram, vt ait Philoſophus: Cum autem materialia iſta ſint à natura metallorū aliena, impoſſibile eſt ex eis fieri generationē in metallis, quia metalla non generantur niſi ex ſuis proprijs ſpermatibus. Ideo non ſine ratione perquirendum monet Arnald. quid ſit ſperma metallorum, quia non inuenitur in re quod in ea non eſt, non ſunt autem metalla in animalibus & vegetabilibꝰ, ſanguine, capillis, menſtruis & ſimilibus, quanquam philoſophi huiuſmodi nominibus aliquando ſimilitudinarie vſi ſint, prout ſupra eſt declaratum. Ad generationem certe hominis vel animalis, non fit alicuius rei permiſtio niſi ſpermatis maſculi & fœminæ in vaſe naturali nempe matrice, vbi conuertitur de re in rem pręparatione naturali, donec formetur inde homo vel animal, ſine ingreſſione alterius rei niſi ſanguinis menſtruorū ei conſimilis. Et in vegetabilibus ſemen proprium cuiuſque arboris vel plantæ terræ committitur abſq; additione rei alterius, vbi ſuæ naturæ alimento enutritum & ſolis calore cuocatum germinat & au-

2 de anima

Metalla ex ꝓprijs ſpermatib. generari.

In fl. florū.

Naturam imitandam à ſimili.

& augmentatur. Ita & magisterium philosophorum commistione alicuius nõ eget extranei, sed ex proprio semine metallico terræ philosophicæ per artẽ præparatæ immisso, producit lapidem multiplicabilem in igfinitũ, si suo proprio menstruo & humore connaturali alatur, & calore Solis philosophorum de potentia ad actum excitetur. Alij in salibus, aluminibus, atramẽtis, & bauracibus lapidem philplophorum inueniri crediderunt, aut per ea perfectiora metalla deduci posse ad eum statum vt tingant in infinitum, eo quod per illorum cementationes ab alijs metallis impuris illa expurgari, & colorem vegetiorem & magis splendidum ijs conciliari viderent, & scirent inde aquas vi ignis prolectari, quas fortes, graduales, & regias vocant, quibus aurum & argentum solui putant, aut ad altiorem coloris gradum promoueri. Sed de solutione istiusmodi non curant philosophi, cũ potius sit corrosio & dissipatio quædam totius in partes minutissimas, quæ denuo in argentum & aurum liquefactione redire possunt. Et si quis metallis perfectis color accedit, is reiterationibus fusionum & attractatione diuturna euanescit. quia non alterant intrinsece, sed

In salibus, aluminibus & atramẽtis artem supponentiam error.

sed tantum superficialiter, nec ingrediuntur, cum incommiscibilia sint cum metallis, nec fusionem metallicã præstent, nec in se habeant alias proprietatum differẽtias quas in lapide suo requirunt philosophi. Merito itaq; à nõ omnino insulsis & fatuis reijciuntur. Decipiũtur autem forte ex eo quidam, quod Sapientes aquam siccam quandoq; nominent, quod nullis rebus melius conuenire arbitrantur quam salibus, aluminibus, & atramentis, quę resoluta facile in aquam transeunt, & modico calore denuo ad pristinam formam redeunt. Sed philosophi per aquam siccã nihil aliud intelligunt quam argentũ viuum ea nempe de causa quod tangentem nõ madefaciat, cum tamen liquidum sit & fluidum instar aquę. Credant Gebro qui lib fornacum sit ait. Studeas Solem & Lunam resoluere in aquã suam siccam quam vulgus mercurium vocat. Falluntur etiã in eo quod Philosophi passim de sale loquantur. Veluti auctor soliloquij. Qui sine sale operatur, est velut is qui cum arcu sine corda sagittat. Et in lib. Sal. & alum. Si Deus non creasset salem, non perficeretur Elixir, & vanum esset studium alchimicũ. Et in Allegorijs Sap. Qui sine sale operatur vel

Erroris causa secunda.

Cap 19. Tertia.

agit,

agit, corpora mortuorũ non resuscitat. Item Alius. Sales sunt radices tui operis. Illi sciant philosophos non de sale communi loqui, sed de eo quem in opere suo requirunt minerali, similitudine ducta à rebus calcinatis, à quibus omnibus cũ possit extrahi sal, merito etiam ex calce metalli sui salẽ extrahi dicunt, quo tamen aliud non significant quam terram suam. Iuxta illud Auctoris innominati. Quod inferius in cucurbita manet est sal noster, id est, terra nostra. Et in Alleg. Sap. Nota quod hæc corpora alumina & salia sunt, quæ à corporibus nostris fluunt. Et Auctor Schalæ phil. Secundæ aquæ opus est exaltare terram in salem mirabilem sola sua virtute attractiua. Nonnulli in medijs mineralibus, tutia, magnesia, marchasitis lapidis materiam quæsiuerunt, & prçsertim in antimonio. Cum enim philosophi dicant metalla & suum lapidem constare sulphure & argento viuo, & hæc facili artificio ex antimonio educi possint, nihil obstare quominus materia lapidis inde petenda sit. Sed cum non sufficiant philosophis simpliciter sulphur & argentum viuum, sed eadem velint esse pura & munda & omni coinquinatione carentia, homogenea, & non adu

Clang. buc.

In medijs mineralib. & marchasitis artem supponentium error.

stibilia

ſtibilia, ſed perſeuerantia ſuper ignem & fundentia, argentum vero viuum & ſulphur illius ſint in radicibus ſuis impura & immunda, & quę nullo artificio depurari poſſint, adhæc heterogenea, & facile ab igne recedentia, aut nō fluentia, omnibus ſanis ſuſpecta erit antimonij & reliquarū marchaſitarum natura.

Quidam in lapidibus gemmis & chriſtallo artis principia inquirūt. Sed ſi ea quæ propius ad metallorū naturā accedunt, materiā Elixeris præſtare nō poſſunt, profecto neq; gēmę aut chriſtallus neq; lapides cœteri. Si enim id ꝙ magis videtur eſſe tale non eſt tale, profecto neq; id quod minus. Hæc itaq; cū alterationes in corporib. metallorū facere nō poſſint, quia nō ingrediuntur, nec enim quicq̃ alterat ꝙ nō ingreditur nec fuſionē metallicā præſtent, ſed tantum vitrificatoriam, aut omnino nullam, ab arte vt omnino aliena repudiabuntur. id ipſum præcipiente Alphidio, Caue, inquit fili, & à corporibꝰ lapidibusq; mortuis te ſepara, quoniam in eis nullū eſt iter, quia vita eorum non augetur, imo tendit ad nihilum, ſicut ſunt ſalia, auripigmenta, arſenicum, magneſia, marchaſita, thutia, & his ſimilia. Alij in ſulphure communi materiam lapidis prę-

In lapidib. & gemmis.

In ſulphure

 ſupponunt. Cum enim philoſophi in materia Elixeris requirant homogeneitatem, fixionē, & tincturam, & hæc omnia in ſe contineat ſulphur, merito lapidis materia aut pars illius cenſebitur, dicente Gebro. Sulphur habet homogeneam & fortiſſimam cōpoſitionem, & eſt vniformis ſubſtantiæ. Ibidē. Ipſum dat pōdus completum vnicuiq; metallorum, & ipſum à fœditate depurat & illuſtrat. Et paulo poſt. Per Deum altiſſimum ipſum illuminat omne corpus, quoniam eſt lumen & tinctura. Itē Pythagoras in Turba. Aqua ſulphuris munda ex ſolo eſt ſulphure. Et Acſubofon ibidem. Sulphura ſulphuribus continentur. Reſpondeo Gebrum doctiſſime & acutiſſime vt ſolet veritatem deſcribere, & miris verborum inuolucris eandē occultare, non ſecus ac is qui ſub magno palearum aceruo granum frumenti reconderet. Igitur non de cōmuni & aduſtibili, ſed de philoſophorum ſulphure loquitur; Ideo addit ibidem, nō vtendū eo ſine magiſterio, quia ſine eo nihil horū præſtat, ſed corrumpit & denigrat. Et Alibi. vbi de natura ſulphuris & arſenici loquitur, ſulphur habet in ſe duas cauſas corruptionis, inflāmabilē ſubſtantiam & terream fœculentiam.

Sum. perf. cap. 27.

Sum. perf. cap. 85.

per-

per primam, ipsius natura stare in igne non potest, quoniã comburit semper & comburitur, & nigredinem in omni opere præstat Per alterã vero neq; fusionem habet neq; ingressionẽ, quoniam si fixũ fuerit, prohibet fusionẽ, & ipsum nunq̃ figitur, nisi prius calcinetur; cum vero calcinatur nullo modo funditur in artificio, quoniam in terrenã substãtiã redigitur. Hæc Geber de sulphure cõmuni, sunt etiã Arnald. & alij omnes, ꝙ quantum à philosophorũ sulphure distet, q̃libet vel mediocriter in chemicis libris versatus facile cõsiderat, cũ illud argẽto viuo sit planè extraneũ; at istud ex intimis argẽti viui perfectorum corporum visceribus petitum, nec est aliud quam ignis simplex nec vrens, viuus, viuificans alia corpora mortua, & ea maturans, & naturæ defectum supplens, cũ ipsum sit superfluæ maturitatis, secundum quod in natura sua est perfectum, ac per artificium magis depuratum. Senior. Satisfecerunt Sapientes hominibus cum dixerũt, sulphur nostrum non est sulphur vulgi, quia sulphur vulgi cõburitur, sed sulphur sapientum album comburit combustione albedinis & meliorationis.

Ros. par. 1. cap. 3.

Differentia sulphuris vulgi & philosophorũ.

Cum igitur ex supradictis omnibus

 lapidis materia elici non possit, consequens videtur, vt argentum viuum, nobis eandem subministret, quando sola mercurialis natura omnibus notis philosophici lapidis materiæ respondeat. Argentum enim viuum solum, cum sit incombustibile & homogeneum, quia aut cum tota sua substantia in igne manet, aut cũ tota sua substantia ab igne recedit, adustionis est saluatiuũ, fusionis effectiuum, & corporum perfectiuum, cum corpora illa minus comburantur & maioris sint perfectionis, quæ plus de sua natura participant & possident, quę vero minus, minoris, affirmante etiam Auicenna, Ipsum solum recipere in se quod suæ naturæ est, & alienum respuere, & cum sit metallicum, continere totum in se quo indigemus ad nostrũ magisterium. Sed ne de argento viuo vulgari hęc intelligantur, obstat illius fuga quæ sisti non potest, nisi sulphuris sibi adiuncti virtute, aut metallico vapore, dicentibus etiam Philosophis, mercurium suum non esse mercurium vulgi. Ad hæc cum imprimis corpus soluendum aut calcinandum præcipiant philosophi, neutrum in vulgare argentum viuum cadere potest, cum sit totum aëreum & spirituale. Igitur in corporibus

In argento viuo vulgari.

Elixe-

Elixeris ſubſtantia quærēda: ſed ea ſunt aut perfecta aut imperfecta, Hæc autem cum perfectionem quam non habent, alijs dare non poſſint, cum ex ſulphure & argento viuo impuris, & parum aut nimium decoctis conſtent, & celeriter ab igne & alijs adurentibus comburantur Elixir nobis subminiſtrare non poſſunt, ſubtilioris enim ſubſtãtiæ & liquidioris fuſionis neceſſe eſt illud eſſe, quã ipſa corpora vulgi, & maioris fixionis, quam ſint in natura ſua. Impoſſibile etiam eſt vt ait Arnald. non fixum figere, & immundum mundare, quia non inuenitur in re, quod in ea nõ fuit antea, nec aliquis dare poteſt quod nõ habet. Deinde vt ipſa Elixir fierent, oporteret ea primum conuertere in ſimilitudinem duorum corporum perfectorum, quod fruſtra fieret, cum habeamus duo corpora perfecta à natura facta. Nec obſtat quod Philoſophi ſæpius corporis imperfecti aut immũdi mentionem faciant. Veluti Morienes, Niſi corpus immundum mundaueris, & ipſum dealbatum reddideris, & animam in ipſum miſeris, nihil huius magiſterij direxiſti. Item Aſtanus in Turba. Corpus imperfectũ coloratur coloratione firma mediante fermento. Et Geber. Paſtam fer-

In corporibus imperfectis.

Roſ. part. 1. cap. 10.

Obiectio.

Lib. fornacum cap. 9.

 mentandam extrahimus more ſolito ex imperfectis corporibus. Et ex hoc tradimus tibi regulam generalẽ, quod paſta alba extrahitur de Ioue & Saturno, paſta vero rubea ex Venere, Saturno & Marte. Qui locus Gebri doctiſſimos viros multum torſit, vt exiſtimarent corpus ſiue materiam lapidis ex imperfectis metallis petendam, formam verò ex auro & argento vulgaribus: cum tamen & materia & eiuſdem forma ab vna re ſola deſumenda ſint, materiam enim lapidis vnicam & ſpecie & numero eſſe conſtat, quamuis poſtea in plures veluti riuulos ſpargatur. prout auctor eſt Morienes. Hoc magiſterium inquit ex vna primum radice procedit, quæ poſtmodum in plures res expanditur, & iterum ad vnum reuertitur. Et Lilium, Anima, corpus, & ſpiritus ſimul ſunt, & vna res eſt, in ſe habens omnia cui nihil additur, & cui nihil extraneum introducitur. Haly. vnus eſt lapis, ſuper quem non miſceas aliam rem; cũ eo operantur ſapiẽtes, & de eo exit cum quo medicatur, nõ commiſcetur cum eo aliud, nec in eius parte, nec in toto. Quando igitur corporis imperfecti aut immundi meminerunt Philoſophi, aliud nihil quam terram ſuam intelligunt,

Lib. Sec. c. 9

gunt, cuius locuplex testis mihi erit Arnald. Mercurius, inquit, cum terra coniungitur, id est, cum corpore imperfecto, quæ terra mater dicitur, ideo, quia terra est mater elementorum. Nō quod ex corporib⁹ vulgaribus, plumbo, stanno, ære aut ferro materiam fermentandam desumi velint, sed ex composito suo in terram verso, quæ imperfecta adhuc est respectu perfectionis vltimæ ad quam illam perducere conantur philosophi, & ratione tincturæ quæ illi ablata fuit, & postea redditur per artificium. Nec arguitè contra quod Geber expresse dicat pastam albam extrahi debere ex Ioue & Saturno, pastā vero rubeam ex Venere Saturno & Marte. Superius enim à me ostēsum est omnia metalla tam perfecta quam imperfecta in philosophorum composito contineri, virtute & potētia & similitudine quadam, prout etiam ex allegoria Comitis Bernardi patet. Cum itaq; Elixir albū non egrediatur terminos albedinis & fixionis lunaris, pasta ipsius siue corpus dicitur extrahi ex metallis albis, & parū decoctis, Saturno videlicet & Ioue, quę fermentāda erit cū Luna, nam albedinem in operere cruditatis signū esse affirmāt philosophi. Vnde Ros. vsq; ad albedinē

In fl. flor.

non vtimur igne forti, quia album crudum est, & semicoctum. Metallum autem crudum perfectum esse non potest. Arnald. Opus album est opus hyemis, rubeum vero æstatis. Pasta vero rubea dicetur extrahi ex Venere, Saturno & Marte, quia rubedinē aut manifestam aut occultam in se habent hęc metalla, ad quam maiore decoctionis calore cō positum perducitur, quamuis adhuc im perfectum, quia nondum peruenit ad finem in quo completur, nec adeptū est formam qua perficitur, quæ est fermentum Solare. Neque mirum cuiquam videri debet si etiam de Saturno pastam suam rubeam extrahi præcipiat Geber, quem rubedinem in se occultam habere demonstrat minimum quod ex eius fit calce. Et Zenon in Turba. Hoc plumbum rubeum nostri est operis. Sed hæc quidem dicta sint ijs qui Gebri auctoritatem saluam volunt, quem ego magis occultandæ veritatis studio quam alia de causa talia scripsisse suspicor, solitū pauculis veris plurima falsa immiscere. Si vero extrahendi verbum huiusmodi interpretationem non admittere quispiam existimet, is sciat eadem significatione id apud huius artis doctores vsitatissimum esse, Regor. *Signum*

boni-

bonitatis primæ decoctionis est sui ruboris extractio, & in nigredinem conuersio: non quod velit rubedinem extrahi, sed tantum putrefieri & decoqui donec nigrum fiat. Et in Turba. In ventre nigredinis apparentis est albedo occulta, vnde oportet albedinem illam ab eius nigredine extrahere. Rosinus. Sapientes eum dicũt, Accipite sputum Lunæ, gummamque simul liquefacite, cumq; liquefiunt ista non iusserunt rubea fieri, sed flores tãtummodo ex eorũ ventrib. extrahi. Cũ igitur ex impfectis metallis lapidis materia frustra petatur superest vt ex pfectis ea proliciatur. hęc autem si de sua perfectione alijs cõmunicent, ipsa imperfecta manebunt, eo quod non possunt tingere nisi in quantum se extendunt. Si vero ea perficere velimus plus quam sunt in natura sua, necesse est ea in radice magis mundari, cũ oporteat Elixir esse magis mundum & purum, nec non subtilius, quam sit ipsum aurum vel argentum. Sed ad eorũ necessariam mundationem perueniri non potest propter fortissimam ipsorũ compositionẽ naturalem, quæ nisi per corruptionẽ labefactari potest, At quæ corrupto auro euenire potest, ꝙ nec terra nec aqua alteratur, nec rebus com-

Imperfectis metallis.

Natural. hist. lib. 33. cap. 3.

burentibus comburitur, cum in igne etiam melioretur, dicente Plinio, Auro omniũ corporũ nobilissimo nihil igne deperit, tuto in incendijs rogisq; durante materia? Sed dicet aliquis. Cum nihil sit sub Lunari globo corruptionis expers, fieri nõ potest, quin etiam modus inueniatur aurum ipsum corrumpendi. Fateor. qui enim alioqui sulphur & arg. viuum, & olea inde fieri possent, & ipsi⁹ deniq; color siue tinctura, quam incomparabilis & summus arcanorum naturę scrutator Clariss. Vir, D. Ioan. Baptista Porta Neapolitanus nostri æui decus, in suo, quem de Magia naturali inscripsit libro, quasi digito demonstrauit? Sed aurũ corrumpere ad generationem sub conseruatione suæ formæ, hoc op⁹, hic labor est. Docent itaque quidam ipsum cum argento viuo magno artis studio elaborato cõmiscere; eo nãq; modo nec alio quopiam exaltari potest vltra perfectionem suam naturalem, sed hoc nõ peruenit nisi ad artificem solertissimi ingenij. Quod tamen si fiat, iam plures res erunt, cum vnitatem in suo opere commendent philosophi. Deinde materiam suam vilẽ & parui pretij esse affirmant, cum auro post gemmas pretium sit maximum. Qui religiosiores

Auri forma in opere corrumpi non debet.

A. Viuo nostro

paulo

paulo fuere in hac arte, docent aurum cum argento & mercurio commiscere, vt aurum sit loco patris, argentum loco matris. mercurius sperma vtriusq;. Vnde Hermes. Pater eius est Sol, mater Luna, portauit eum ventus in ventre suo. Idem. Draco non moritur nisi cum fratre & sorore sua interficiatur, non per vnum solum sed per ambo simul. scilicet per Solem & Lunam, Et Auicenna. Cōsulo vt non opereris nisi cum mercurio Sole & Luna, istorum enim duorū corporum coniunctio est necessaria in hac arte ad album & ad rubeum. Et Morienes. Sine stultos quærere & querendo errare circa quamlibet rem, quoniam ad propositum nō peruenient, donec Sol & Luna in vnum corpus redigātur. Addunt etiam rationem, Quia si in lapide esset tantum alterum eorum, nunquam facile flueret medecina, neq; tincturam daret, & si daret, in fumū euolaret, quia non esset in eo receptaculum tincturæ. Sed qui manum operi adhibere volet, diligenter prius excutiat, quæ sint illæ species & res quæ Sol & Luna à philosophis nominātur, ne operam & oleum, vt est in prouerbio, perdat.

In auro argento & Mercurio.

In tab. smaragd.

Hic locus me admonet, vt quoniā miranda quadam & non credenda de lapide

de suo prædicant philosophi, quæ sini-
stre intellecta experientiæ deditum in
varios & deuios errores perducere pos-
sent, antequam vlterius progrediar, de
ijs paucula interseram, quæ non modo
scitu iucunda, sed & maxime vtilia e-
runt omnibus veritatis studiosis. Impri
mis autem occurrit, philosophos lapi-
dem suum omnem rem dixisse, quod
ideo fecerunt, vt ait Rosarius, quia om-
nia in se habet quibus indiget, & quæ ad
sui perfectionem necessaria sunt. Quod
verum esse testãtur passim philosophi,
& imprimis. Senior. Lapis Sapientum
inquit in ipso & ex ipso perficitur, radix
& rami, & folia, & flores & fructus. Est
enim sicut arbor, cuius rami & folia &
fructus sunt ex ea, & per eam, & ad eam,
& ipse est totum, & ex ipso est totum.
Idem. Lapis sapientum quem nomina-
uerunt omnem rem, habet in se totum
quo indiget ex corpore, ex sole, ex aqs,
ex spiritibus, ex animabus & tincturis.
Omnibus etiam nominibus nomina-
tur vt ait Rosarius ad ipsius occultatio-
nem, & propter naturæ suæ dignitatem,
& propter diuersa eius regimina, & mi-
rabilem colorum varietatem in opere
apparentium, & participationem om-
nium elementorum in eo existentium.

Quare lapis omnis res dicatur.

In lib de fig & imagin-ibus.

Cur omnib. nominibus vocetur rationes quinque.

Pytha-

Pythagoras in Turba. Multis nominibus ipsum nũcupauerunt propter naturæ suæ excellentiam. Et Lilium. Quandoque in lapidis operatione colores omnes quæ hodie in mundo sunt & excogitari possunt apparent, & sic secũdum diuersos colores in opere apparentes diuersificantur eius nomina per diuersos philosophos, Est & alia ratio, quia ex omnibus quatuor elementis hic lapis perfectus est, quare cuiuslibet rei elemētatę nomine appellatur. Est & tertia ratio vt insipientes illũ nõ cognoscant, hæc ille. Præterea dicunt Philosophi lapidem suum animalem, vegetabilem, & mineralem, non quod ex animalib⁹, vegetabilibus, aut mineralibus indifferenter fieri possit, vt multi opinantur, frustra in illis pecuniam & labores suos insumunt. Sed Animalem quidē propter animam qua proprie homini animalium dignissimo competit, si tamen fas est hominem inter animalia connumerari, quamuis anima à philosophis his quoq; sicut & vegetabilibus tribuatur, sed non eadem ratione. Bonellus in Turba. Aes nostrum sicut homo corpus habet & animam. Et propter sanguinē, qui proprie in animalibus, quo subtracto moriuntur. Vnde Lilium. Spiritus

Lapis cur Animalis dicatur rationes duæ.

conuertit corpus in ſpiritum tinctum, prout ſanguis eſt, quia quod ſpiritu habet, habet & ſanguinem. Et Dardaris in Turba. Non vtendum in toto regimine niſi aquā permanente, vis enim eius eſt ſpiritualis ſanguis. Morienes. Quod corpora maxime coaptat, ſanguis eſt, nam illa viuificat atque coniungit, & ex omnibus vnum corpus efficit. Ariſtot. Sanguis eſt anima, & anima eſt vita, & vita lapis noſter eſt. Non quod reuera, in eo ſit ſpiritus, anima aut ſanguis, qualis in homine, ſed ſimilitudine quadam non ineleganti. Sicut enim homo per ſeparationem animæ à corpore mortuus dicitur, & remanet ipſius cadauer, ſtatuæ potius ſimile quam homini. ita & in lapide ſeparata ipſius meliore & radicali eſſentia quæ formam dat lapidi & tincturam, quę eſt philoſoporum anima, remanebit matetia quædam informis, quantum ad formam metallicam, quæ cum non ſit in cura naturæ nomen proprium nō habet, dicente Morieno, omne corpus cum anima caruerit, tenebroſum & obſcurum erit. Et ſicut credimus in reſurrectione animam cuiuſque corpori reſtitutam iri, & corpora deinde perpetua fore & incorruptibilia:

Compara- [illegible] [illegible] cum [illegible] hominis.

ia: ita in hac arte corpore per ignem & aquam regimine debito examinato & purgato, anima sua id est tinctura non aliunde sed ex proprio corpore extracta illi redditur, ac tum primum induit colorem & formam metallicam, sed illustriorem quam prius habuit. Quæ dixi communi sapientum consensu vera esse, productis eorũdem sententijs probabo. Hermes in Alleg. Sap. Spiritus è lapide extractus est albus, anima autem rubea, quibus ei redditis viuit & lętatur, quoniam decore & lumine pristino ornatur, hilaris est tunc maxime cum resurrexit, quia non amplius moritur. Zinon in Turba. Lapidis tinctura vita est quibus introit, detrimentum & mors à quibus extrahitur. Bonellus ibidem. Illa natura cui humiditas adēpta est cum per noctes dimittitur mortuo similis videtur, & tunc illa natura igne indiget, quousque corpus & illius spiritus in terram vertatur, & tunc fit puluis mortuo similis in suo tumulo. His peractis reddet ei Deus spiritum & animam, & omni infirmitate ablata confortatur illa res, & post corruptionem emendatur, quemadmodum hom post resurrectionē fortior fit & iunic

qua

 quam fuerat in hoc mundo. Rosinus. Spiritus & anima cum extrahũtur à corpore, corpus remanet mortuum, redde sibi animam suam, & tunc viuit, & scias quod mortui resuscitati perpetui erũt. Et D. Thomas Aquinas Superior pars lapidis est spiritus & anima, quæ mortificatum lapidem viuificat & facit resurgere. Senior. Anima est præparator siue rector corporis, & extractor, & ipsa est reductor ad corpus suum, quod viuificabit post mortem suam: Per hanc vitam postea nulla erit mors, propterea quod vita infunditur sicut spiritus corpori.

Ad Seratãtam epist.

In cõment. super tab. Her.

Nota masculinũ adiectiuũ propter actionem in materiam.

Quod autem anima siue tinctura extrahatur non aliunde, sed ex seipso, & ex proprio corpore quamuis ex antedictis satis liqueat, tamen audiamus adhuc Menabadum in Turba. Corpus ait non potest tingere seipsum, nisi spiritus occultus extrahatur è ventre eius, & fiat spiritualis tinctura. Lilium. Hoc ouum vitam quam habet ex se in generatione extrahit, nõ autem ab alio, vel ab alijs, sed ex eius ventre flores extrahuntur, & seipsum germinare facit, & quod est intus mittit foras, & quod est foris mittit intus. Idem. Natura naturã vincit mortificando corpus & viuificando, quoniam ex ipso fuit, & in ipsum conuertitur,

&

&augmentatur. Comparatur etiam animalib⁹, propter aëris respirationem, Hinc Bonellus in Turba. Hominum inspiratio ex aëre est, quæ sibi post Deum vita est, similiter æs humore inspiratur, quo vitam suscipiens multiplicatur & augmentatur vt cœteræ res. Atque hæc quidē de lapide animali. Vegetabilem vero dixerunt à similitudine animę vegetatiuæ quæ tamen cum animalibus communis est, & dicitur vis quædam in viuentibus conuertens alimentum in substantiam aliti, vt ipsum in esse conseruet, ad quantitatem debitam proue- hat, & similem in sua specie generare tribuat. Cum igitur hæ tres potentiæ, Nutritiua videlicet, augmentatiua, & generatiua, reperiantur in lapide, quāuis non plane eodem modo sicut in vegetabilibus, non absurda ratione vegetabilem nominarunt. Amplius, sicut alendi vis vt suum mun⁹ obeat quatuor alijs subseruientibus facultatibus indiget, Attractiua videlicet, retentiua, digestiua & expulsiua, eadē in opere considerantur. Per attractiuam enim substantia lapidis de mercurio attrahit id quo in artificio indiget & quod sibi familiare est, & hoc per virtutem elementatiuam implere cupiens vacuum. Per

Quare Lapis vegetabilis dicatur.

Quatuor facultates altrices in lapide.

retentiuam, ad coctionem retineat ratione vacui appetentis. Per digestiuam retentum in similitudinem substantiæ immutat, vt argẽtum viuum in substantiam sulphuris coagulantis. Per expulsiuam natura expellit quod ei conuenit nõ enim aqua, vt quidam ait in Turba, plus ponderis adijcit corpori, quam de humiditate metallina in se habet, quia humiditas aquę trãsit, & metallina manet. Ne quis autem hæc mea putet esse figmenta, videat Raimundi Lullij Codicillum, & testamenti eiusdem cap. 32. Quod autem lapis crescat & sibi simile possit generare, quamuis probare non sit necesse, cum is sit finis & scopus totius studij chemici, tamen aliquot philosophorum dicta ea de re proponam, & imprimis Marsilij ficini qui in lib. suo de Arte chemica ita loquitur. Lapidem partes innumeras posse tingere apud philosophiæ consultissimos ita decernitur, Quemcumque spiritum esse multiplicabilem, sed nullũ corpus; & cum lapis noster factus sit maxime volatilis, atq; vt ita dicam spiritualis, totusq; igneus, & per multi iugas solutiones & coagulationes sæpius repetitus, quid ni crederes lapidẽ innumeras partes posse tingere? si emunctis narib. naturæ rationem

Cap. 16.

tionē eiusq; dotes mirificas introrsum olfeceris? Quo plus enim solem solueris, & iterato coagulaueris, eo plus tinges. Quāto itē plures fœminas vir acceperit, eo plures habebit proles. Auctor quoq; Thesauri philos. sic ait. Aqua sapientum est vt granum tritici, nutritur enim & putresit, & corrūpitur, deinde germinat, resurgit & seipsum multiplicat. Et Alius. Philosophi volūt nutrire granum eorum metallicū donec vegetetur, & fructū adferat, tale quale ipsum est. Auctor etiā Dialogi Nat. & fil. phil. Lapis vel medecina quam quæris pullulat & multiplicatur, quemadmodum granum frumenti cadens in terram bonam quum mortuum fuerit, multū fructum adfert: cum igitur corrumpitur multa alia grana inde ꝓducere poteris.

Aurora consurgens.

Lapis mineralis dicitur ex eo quod materia ipsius aūt res ex quibus componitur & constituitur, sint minerales & metallicæ, nec aliunde esse possunt, si metalla transmutata sint. Si quis allegет, eadem ratione lapidem vegetabilem aut animalem dici posse, quod ex vegetabilibus aut animalibus eius sit origo, respōdeo nullam subesse rationē, qnimo planè naturæ repugnare, vt metalla in animalibus aut vegetabilibus

Cur Lapis mineralis dicatur.

Obiectio.

Solutio.

caibe..ò

inueniantur, cum illorũ principia plane diuersa sint & nullo modo simul misceri queant, vt in igne perseuerent; & philosophis sufficiat similitudo aliqua quamuis non in omnibus conueniens, vt quiduis lapidi suo attribuant. Nec est quod sibi blandiatur quispiam, eo quod argenti viui fluxibilitas sistatur succis quarundam herbarum, & color quandoque illi coagulato & metallis imperfectis alius à naturali inducatur per res quæ aut ab animalibus aut vegetabilib. ortum habent, cum extrinsece tantum agant, & non alte penetrent, nec inducant formam metallicam nisi corruptam, formam vero auri & argẽti nunquam dare possunt. Veras autem esse rationes quas attuli cur lapis animalis, vegetabilis & mineralis dicatur, ipsimet Sapientes mihi testes erunt. Sic enim Rosinus, Recipe hunc lapidem animalem, id est, animam in se habentem, scilicet mercurialem sentientem præsentiam ac influentiam magnesiæ suæ, magnetis, & calaminarem, ac apicem per motum localem, prosequẽdo & fugando. Auctor quoq; noui luminis. Ostendit quasdam animæ virtutes, mouet & mouetur, agit & patitur. Pergit Rosin. vegetabilem, id est, vim suam in natura
indi-

inditam communicantem ſuo generi, multiplicantem virtutem influentiæ, ſicut radix ſtipiti ſiue herbis. Mineralē quia de minera extrahitur. Auctor Viæ vniuerſalis. Philoſophi nominauerūt lapidem Vegetabilem, quia vegetatur & creſcit, Animalem quia corpus habet, animam & ſpiritum, vt animalia. Mineralem, quia res ex quibus componitur ſunt minerales in natura ſua. Michael Scotus. Lapis dicitur mineralis, quia ex ſolis mineralibus fit, vegetabilis quia nutritur & augetur, quæ ſunt potentiæ vegetatiuæ, Animalis quia odore reficitur, & fœtore corrūpitur. quod poſtremum tamen iuxta verborum ſonum intelligendum non eſt. Auctor noui luminis. Hic eſt lapis qui in vertice montium inuenitur & dicitur merito mineralis. Animalis etiam fertur eſſe quoniam animam habet, vegetabilis etiam dicitur quia vegetatur. Non eſt itaque quod alias rationes inquirant viri docti & Alchemię ſectatores, credant Sapientibus & Magiſtris ſuis, ſi modo eorum diſcipuli eſſe deſiderant. Nec timeant Elixir ex mineralibus compoſitum minus conducere ſanitati, quam illud quod in vegetabilibus & mineralibus inquirunt, cum omnes tum philo-

Cap. 11.

Lib. de Nat. Solis & Lunæ.

Cap. 1.

Philoſophis credendum.

 ſophi tum Medici eximias auri dotes & virtutes ſemper commendarint.

Elixir nil niſi aurum ſpirituale.

Elixir autem ſiue lapis philoſophorum de quo nobis ſermo, nihil niſi aurum eſt, ſed millies auro vulgari pfecti us: & ſi aurum non eſſet, alchimiæ ſtudium vanum eſſet, cum aurificãdi principium ab auro procedere neceſſe ſit, ſicut ignificandi principium ab igne, neque enim imperfecta metalla in aurum tranſmutaret, niſi eſſet aurum; ſimile enim à ſuo ſimili generatur. Non nego quin ex melle, vino, & ſimilibus tam ex animalibus quam vegetabilibus deſumptis Elixiria quædã fieri poſſint ad corpora humana præſeruanda, & nonnunquam etiam ſananda; ſed ea nihil ad noſtrum Elixir de quo agimus, cui nullo modo comparanda ſunt, imo in metallica metamorphoſi etiam abdicãda, & pro inutilibus reijciẽda. Si Philoſophi dicant aliquando lapidem ſuũ recipere adiutoriũ ab alijs rebus, & nominent res extraneas, & à metalli natura alienas, tamen plerunq; cum additione aliqua id faciũt, videlicet quędã eſſe magis propinqua quam alia. Et hoc eſt vnum ex vſitatiſſimis ſophiſmatib. ſapientũ in hac arte. Propterea tyronem Philoſophiæ pfundę rationis eſſe voluit Her-

Sophiſma ſapientum.

Tract.

mes.

mes. Existimant præterea quidam lapidem ideo dici à philosophis mineralē, animalem & Vegetabilē, quod non solum humana corpora & metallica ad sanitatem & verum temperamentū deducat, & in ea vim ac potestatem suam exerceat, sed etiam in vegetabilia, quia vt ait Lullius, rectificat omnes plantas in tempone veris per suum magnum calorem Nam si de ipso grani milij quantitas in aqua dissoluta fuerit, & posita in circuitu stirpis vel vitis, vel in corde arboris, artificialiter nascentur flores & folia, & fructificabunt mēse Maio. Quæ ratio quãuis non sit incõueniens, tamen Philosophorū auctoritas maioris semper apud me ponderis erit, cū presertim in ea aliqd plus energiæ & latētis doctrinæ deprehēdatur, q̃ vt à quocumq; percipi possit. Cur vero lapidem suum in omni re & quocunq; loco inueniri dixerint, modo excutiamus. Ostendi superius ex varijs sapientum dictis, lapidē philosophorum constare mercurio & sulphure, siue aqua & terra, quæ elementa in lapide maxime sunt cõspicua, vtrunque vero demõstraui lapidē vocari. Cū itaq; nulla res corporea sit quæ nõ constet aqua & terra, & nullus locus humido aut sicco vacuus, meritò lapidem

Pr. test. cap. penult

Cur lapis in omni re & vbique inueniri dicatur.

 suum vbiq; reperibilem affirmant. Hermes. Ars nostra duabus indiget naturis. Humido scilicet & sicco. Et in Allegorijs Sap. Duo lapides Sapientum, in ripis sunt, & cacumine montium ventreque fluminum, atq; in parietibus domorum regalium, inueniuntur & in stercore eiecti. quibus verbis aliud nihil intelligi quam aquam & terram, siue humidum & siccum, certum est. Sed quia spiritus siue aqua prædominatur in opere, quoniam cum ea, & ex ea, & per eam totum magisterium fit, hanc præcipue huius scientiæ doctores vbiq; inueniri dixerunt. Hinc Hermes. Secretum cuiuslibet rei & vita in vna est aqua, & hæc aqua est susceptibilis nutrimenti, in hominibus & in alijs, & in aqua est maximum secretum: aqua enim est quæ fit in tritico frumētum, & in oliua oleum, & in quibusdā arboribus gummi & fructus diuersi, & principium generationis hominum est aqua. Hamuel in Seniore. Non est res in mundo quæ magis cognoscitur quā lapis, vnusquisq; & omnis homo indiget eo, & est apud illum, non potest etiam esse sine eo, intendit philosophus omnia quæ dicit aquam, inuenitur enim aqua omni loco, in vallibus, in montibus, & apud diuitem &

paupe-

pauperem, robustum & debilem. Et Alphid. Cum dicit, Lapis noster ex vili re est, in oculis hominum pretio carente, fastidita, quam homines pedibus conculcant in vijs, & à qua se prolongant Quid aliud quam aquam intelligat? Auctor Cons. coniugij, massæ Solis & Lunæ. Lapis dicitur vilis quia nullius pretij in oculis ignorantis, & est carissimus, quia sine eo non operatur natura, scilicet sine humido, lapis enim philosophorum aqueus & humidus est; humor autem vilissimus. Et Rupescissa: Natura seu materia lapidis est res vilis pretij vbique reperibilis, quia est aqua viscosa. Alij non aquam solam, sed omnia elementa respexerunt, quæ in omnibus sunt rebus. Hinc Comes Bernard. Cum Philosophi dicunt quod lapis ex omni fit re, intelligunt ipsum fieri ex quatuor elementis, ex quibus fit omnis res generabilis & corruptibilis. Et Rosarius. Vbique inuenitur propter elementorum participationem. Rosinus. Vt homo ex quatuor elementis est compositus, ita & lapis, itaq; lapis est in homine. Quidã humorem radicalem per huiusmodi dicta intelligi volunt vel calorem omnibus rebus innatum: quęlibet enim res mundi, id est, omne corpus elementatũ

In cla. phil.

Lib Lucis.

Ad Thomã de Bononia.

habet in se calidum radicale seu formale cuius causa persistit, & nõ est res adeo frigida, quin foueatur sub calido in ipso incluso tanquam radice. Nonnulli figuratiue hæc interpretari malunt, inter quos est Mars. ficinus sed magis vt credo ingenij ostentandi, aut velandæ veritatis studio, quam quod ita sentiant. vt cum dicatur lapis esse vbiq;, intelligatur esse in toto vitro, in omnibus rebus id est in omnibus metallis, quæ res eorum sunt. iuxta illud Hermetis. Omnes res natæ sunt ab vna re, vbi D. Thomas & Hortulanus interpretãtur res pro metallis. In omni tempore, scilicet sui operis, In omni homine suę complexionis. Lullius quodam loco voluit naturam considerari, vt videlicet lapis reperiatur in omni re in qua sit per naturam stuultũ enim ęst quærere aliquid quod in re non sit. Et alio. Lapis philosophorum est in omnibus rebus in quibus nutritur. Et Senior. Hunc lapidem dixerunt esse in omni re, & hoc est ex sophismatibus sapientum. Certum est autem quod sit in omni re præparationem habente. Lullius quoque alibi dicit lapidem in omni loco inueniri ratione suarum proprietatum. Quæ quamuis vera sint, tamen philosophorum intentio non

Lib. de arte chem c.27.

In tab smarag.

De intent. Alch. ca.3.

Test. ca.37.

non est alia quam in elementis, & præsertim Aqua, prout dixi.

Enumeratis difficultatibus circa veræ materiæ cognitionem emergentib⁹, quæ totius artis clauis est, procedamus ad eius præparationem, & expendamus num in ea Sapientes sint dilucidiores. Nihil enim prodest scire vnde constet lapis, nisi similiter eius præparatio innotuerit, quam difficillimam omnium rerum appellauit Senior. Et Baccen in Turba dicit regimen eius mai⁹ esse q̃ ratione compræhendi queat. Mandinus ibid. Regendi ignorantia plurimos errare fecit. Senior. Multi cognoscunt lapidem nostrum, & nesciũt virtutẽ eius, sed si virtutem scirent, quid valeret nisi scirent operationẽ? Operationem aũt scire non possunt, nisi per donum Dei, vel per doctrinam Magistri qui eam doceat. Et Lullius. Nihil in hac scientia secretum, nisi modus operis & operandi. Verum dixisse Lullium inueniemus, si singulos præparationum modos & varietatem auctorum diligentius excutiamus. Quidam enim ita succinctè lapidis regimen descripsere, vt mera tradidisse ænigmata videantur. Sic enim Geber & Auctor Perfecti magisterij. Perfecta corporum & spiri-

Regiminis cognitio necessaria, sed difficillima.

Lib. de ſ.g & imag.

In cla. Sapma.

Test. ca. 19

Auctorum varietas difficultatẽ parit.

tuum præparatio est per superflui remotionem & absentis additionem. Morienes. Opus nihil aliud est, quam extractio aquæ à terra, & eiusdem super eam remissio. Lullius diuersos passim operationum modos describit, nam vno loco sic ait. Duæ operationes sunt tibi necessariæ, corruptio quę facta sit sub suæ formæ conseruatione, & Generatio. Alibi sic. Rarefactio & condensatio est via originalis in elementorum trasmutatione, in gradibus eorum. Idem. De grosso fac simplum, de ponderoso leue, asperum mollifica, durũ fac molle, amarum dulce, & habebis magisterium. Rosarius. Viuum occidite, & resuscitate mortuum. Alius Solue, coagula & tinge. Et Emiganus in Turba. Definitio artis est, corporis liquefactio, & animæ à corpore separatio, & animæ corpori mundo coniunctio. Haly. Artificium maius fit per quatuor magisteria, Soluere, coagulare, albificare & rubificare. Philotis in Turba. Totum magisterium est, vt superius fiat inferius, & inferius superius. Alius quidam præcipit, diuidere mundare & congregare. Nõnulli diffusius lapidis regimina descripsere, sed non clarius. Arnaldus enim & Lullius & alij quidam quatuor opera-

Test. c.33.

Test. c.26.

Ibi. ca. 24.

Opus aureum.

Lib. secret. Alch. cap. 1.

Efferarius Monachus.

operationis modos aſſignant, Diſſolue re, abluere, congelare, fixare. Auctor Conſil. coniug. Solis & Lunæ, vult calcinari, diſſolui, coagulari, item calcinari, & incerari. Auctor perfecti magiſt. calcinari, ſolui, diſtillari, & igne leui coagulari. Marſ. Ficinus primo componit, compoſitum putrefacit, putrefactũ ſoluit, ſolutum diuidit, diuiſum mundat, mundatum vnit, & ſic cõplet opus. Auct. Scalę P. & Riplæus Anglus. tradũt operationum modos duodecim, Calcinationem, Solutionẽ, Separationem, coniunctionem, putrefactionem, congelationem, cibationem, ſublimationem, fermentationem, exaltationem, multiplicationem, proiectionem. Geber. & Arnald in floreſ. octo, ſublimationem, deſcenſionem, diſtillationem calcinationem, ſolutionem, coagulationem, fixationẽ, cerationem. Haly. Omnes operationes huius artis ſub ſex continentur rebus, quæ ſunt fugare, ſundere, incerare, dealbare, ſoluere, coagulare. Senior ſeptem docet diſpoſitiones, ſublimationem ſcilicet, calcinationem, ſolutionem, ablutionem, cerationem, coagulationem, fixionẽ. Auicenna totidem, ſed nõ eodem ordine, ſublimationem, ſolutionem, putrefactionem,

Sum. perſ. cap. 38.

Lib. Secre. Alch. ca. 13

In claui Sap. ma.

nem, ablutionem, coagulationem, calcinationem, fixionem. Alij alias, quas omnes non est opus in hunc locum cōferre. Cum igitur auctores tantopere varient, & necesse sit legētium animos distrahi tāta operum multitudine, quis cōfidat se lucem in tam densis tenebris conspecturum vnquam? an non tanta diuersitas necessario difficultatem parit, dum vnus solutionem primum operis gradum appellat, alter calcinationem, tertius sublimationem dicit? & sic in reliquis, si enim primus ordo variat, reliquos etiam variari necesse est. At si saltem in eisdem regiminibus concordes essent, sed ne id quidem, cum singuli ea definiant pro libito. Calcinatio enim cum dicatur rei per ignem pulnerisatio ex priuatione suę humiditatis partes consolidantis: docent tamen nonnulli non igne sed aqua corpora sua calcinare, inter quos Lullius. Sic enim ait. Calcinatio terræ non fit igne, sicut Sophistæ credunt, sed per proprium spiritum suum. Spiritus aūt in hac arte appellatione nihil aliud quam aquā indicari supra dictum est. At quid potest esse diuersius, dum vnus præcipit humiditate priuari corpus, alius aquā iubeat addi? Idē de solutione iudicandum, quæ cum defi-

Diuersitas legentium animos confundit.

In apertorio.

definiatur rei ſiccæ in aquam reductio quod non poteſt fieri niſi per vnionem ſoluentis & ſoluendi, vt videlicet corpus ſpiritus fiat, & ſpiritus corp⁹, tamen Arnaldus contrarium aſſerens, ſoluere inquit, eſt diuidere corpora, quod nihil aliud eſt quam compoſiti partes ſepara re, & ex vno duo aut plura facere. Eadem ratione ſublimationem, quę à Gebro & alijs definitur eſſe rei ſiccæ eleuatio cum adhærentia ſui vaſis, & ab Auicenna, eleuatio partium ſubtiliſſimarum à partibus fixis, alij affirmant nihil eſſe, niſi rei groſſæ ſubtiliationem, totumque opus philoſophorum vnica ſublimatione abſolui. Sic enim Arnal. Aqua noſtra corpora ſublimat nō ſublimatione vulgari, quam intelligunt phantaſtici, credentes ꝙ ſublimare ſit ſuperius aſcendere, vel eleuare per ignē, ſed ſublimare apud philoſophos eſt ſubtilimare, mundare defœcare. Sic in reliquis operationum modis maxime diſſentiunt, quos ſi diligentius examinare vellem prolixior fierem. Illud ſolum adijciam, cum ex ſuperioribus pateat plura regimina operis deſcribi, nōnulli tamen repudiata in totū varietate vnicam tantum decoctionem volunt, ad inſtar naturæ in locis minerarū, aut

Roſ. par. 1. cap. 1.

Lib. fl. flor.

in

 instar fœtus in vtero. Dicente Rosario. Quamuis sæpe dicant Philosophi, impone vasi suo & claude firmiter, tamen sufficit semel imponere & claudere, donec totum magisterium adimpleatur: quod amplius est à malo est. Lullius vero requirit tres graduales transmutationes, siue potius digestiones, ad instar earum quas in humano corpore fiũt, quarum prima est in stomacho, secunda in hepate, tertia in venis, & partibus. Tanta igitur auctorum diuersitas nõ potest nonnisi maximam caliginem operantium & studentiũ oculis offundere. Sed transeamus ad pondera. & primo quantopere referat ea nouisse audiamus ab ipsis magistris, quantumuis enim materia bene præparata fuerit & bene mista, nisi quantitates rerum sint iustæ, & secundum rationem, frustra laborat artifex. Auctor perfecti magist. Caue ne ad componendum accedas, antequam inuenias componendorũ pondera completa. Auctor dialogi Natu. & fil. phil. Debita proportio est clauis omnium secretorum, Arnald. Omnia sub termino definito & dispositione certa subsistunt, Idcirco vnicuique ponderi pondus, & omni mensurę mensura opus est. Haly. Si quantitas ponderum disconuenit

Test. ca. 14.

Ponderum cognitio difficillima & imprimis necessaria.

Ros. part 2. cap. 24.

uenit in compoſito, partibus eiuſdem naturæ tranſcendentibus per augmentum & diminutionẽ, deſtruitur cum ea proprietas cõpoſiti, & fit effectus eius caſſus & vacuus. Chambar in Turba. Si conficias abſque pondere mora euenit, & malum putabitur. Rhaſis. Qui ignorauit pondera non laboret in noſtris libris, philoſophi enim nihil ſuarum rerum poſuerũt, nec aliud occultauerunt niſi hoc. Vera dixiſſe Rhaſim depræhendent, qui in libris philoſophorum verſati ſunt; tantum enim in diuerſa abeunt vt referre pudeat, & ſi non pudeat, tamen nõ poſſim. Atqui ſi vnicum tantum pondus ſoluentis & ſoluendi dicerent, poſſemus vtiq; coniectura aliqua id aſſequi, ſi non prima ſaltem pluribus vicibus, ponendo tam varias partes in vitris, donec diuina fauente gratia id aſſequeremur, preſertim cũ nihil referre videatur, ſi paulo plus aquę addatur nec ne, exiſtimandũ eſt enim ſi paulo plures aquæ partes addantur, corpus citius ſolui, ſed tardius coagulari, at ſi pauciores, tardiꝰ quidẽ ſolui, citiꝰ vero coagulari, ita vt omnia in vnũ recidãt; nec videntur philoſophi hac in parte duodecimam partẽ prætergredi. Geber enim & Marſ. ficinus duodecim aquæ partes ſumunt,

Varietas Sap. in ponderibus. Lib. fornacum ca. 19.

Comes Bernard. decem, Senior nouem iuxta numerum nouem aquilarũ. Hinc quidam. A nouem vsque ad duodecim errare non potes. At Turba tres aquæ partes, vnam corporis assumi affirmat. Alij plus minúsve, quidam superfundi aquam iubent, vt tribus digitis super emineat. Sed esto, consequutus sit quispiam primum illud pondus, quod in corporis dissolutione expetitur, quid de reliquis expectãdum sit quæ in compositione depuratorum elementorum & tincturæ additione requiruntur, non video; in ijs enim multo maior varietas cõspicitur, nec enim ad duodecim aquę aut terræ partes ascẽdũt auctores, sed ad quinquaginta & amplius. Dicit n. Arn. Infunde aquã per vices cõterendo, quousq; ipsa terra biberit de sua aqua quinquages. sui partẽ. Alij min⁹ aquę plus terræ assumunt, alij cõtra plus aquæ minus terrę capiendum affirmant, ita vt quis è tot & tantis ambagibus se extricare nõ valeat, pręsertim si ad naturæ operationẽ respiciat, cuius arcana in cõbinatione sulphuris & argenti viui nulla inuestigatione perquiri aut sciri à nobis possunt. Huc accedit & alia difficultas, ꝙ philosophi non distingnant cum pondera pręscribunt, num ea in primo opere, se-

De arte che. cap. 19.

Ros. par. 2. cap. 15.

Philosophi confundunt pondera primi, secundi & tertij regiminis.

re, ſecundo, tertio & quarto aſſumi velint, ſed omnia confundentes, nunc de ſolutione corporis, nunc de elementorũ coniunctione loquentes, aliquando vero de vtroq; ſimul partiũ proportiones debitas confundunt. Sed ſi ſaltem aquã & terrã ponderandam dicerent quę palpantur & videntur, iam cũ velint etiam aërẽ & ignẽ librari, nõ poſſum non ponderum proportionẽ difficillimam iudicare, & artificũ multorũ irritos labores & errores deflere. Proximũ eſt vt de vaſe agamus in quo fit magiſterium, cuius notitia maxime neceſſaria eſt, cũ ſit veluti matrix in animalibus, quæ in ea generantur & capiunt incrementum pariter & nutritionem; nihil enim materia aut eiuſdem pręparatio aut ponderum cognitio artificẽ iuuerint, niſi vas aptum habeat, in quo artis & naturæ operationes perficiat. Locus enim principium generationis, & locus generat locatũ, nec refert vt ait Albertus vtrum quid fiat in vaſis artificialibus, an in naturalibus; in vtriſque enim, elementales & cœleſtes virtutes operantur, modo artificialia formẽtur ad modũ naturaliũ. Vnde Haly. Niſi res magiſterij inueniat vas ſibi idoneũ, totũ opꝰ deſtruitur, & eiꝰ operarij quæſitũ nõ inueniũt,

Vaſis cognitio quam ſit neceſſaria.

In præf. lib. ſecre. Al. h.

nec ipsa res prodit in effectum generationis, quia cum non inuenerit causam suæ generationis siue radicem, & ipsam caliditatem, contingit in operationibus casus destructionis. Et Morienes. Si sapientes antiqui & qui post eos fuere, suas expositiones de qualitate vasis in in quo conficitur magisterium non inuenissent, nunquam quisquam ad eius perfectionem peruenisset. Istud autem cum vnicum dicant, eius inuentio non parum impedimenti inquirentibus adfert, neque verisimile videtur in vnico vase posse tam diuersa artis regimina exerceri, sublimationem videlicet, calcinationem, distillationē, solutionem, incerationem & similia. Aut igitur vnicum esse non potest, aut tot rei pręparationes nil nisi mera figmenta & verborum inuolucra merito censebuntur, nisi forte aquam philosophorum quis intelligat, quæ nonnunquam pro vase capitur. Vnde Hermes. Vas philosophorum est aqua eorum. Et Arnald. Lapis vt dicunt philosophi fit in vno vase, & verum dicūt, nam totum magisterium nostrum fit cum aqua nostra, & ex ea: nam ipsa corpora soluit, & calcinat, & in terram reducit, dealbat, & mundificat. Itē alius. In aqua nostra fiūt omnes

Aqua philosophorū vas ipsorum.
Lib. fl. flor.

modi operationum, scilicet sublimatio, distillatio, solutio, calcinatio, fixio in dicta aqua fiunt tanquam in vase artificiali. Sulphur item vas naturę à Lullio quodam loco nominatur. Quamuis autem cũ aqua fieri posse dicantur omnes operationes, tamen aquam ipsam vase quopiam contineri necesse est, in quo sapientes plurimum discordant. A diuersis enim diuersa præscribuntur, vnus vitrum cum longo & stricto collo, ventre rotundo, alter cucurbitam cum alembico, tertius vas cum duabus cannis, quidam vas supra vas, nonnulli aludel siue sublimatorium præscribunt & alia infinita. Plures non vnum aliquod vas pro toto opere, sed diuersa requirũt in singulis eius regiminibus, ita vt tanta diuersitas maximæ difficultatis sit index. Huc annumerandæ sunt variæ etiam vasorũ formæ à similitudine quadam tam rei quam ipsius operis desumtæ, sic enim vas ouum appellat. Haly. Accipe inquit ouum, & igneo percute gladio, est enim eius clausura; quidam etiam cribratorium & cribrum, quia in eo diuiduntur partes, & mundantur, & in eo perficitur magisterium. Senior, cribra illud cribro & filo, id est, cucurbita & alembico. Et Mireris, suo cribro

Diuersitas Sap in vase operis describendo.

 ipsum

 ipſum ſepties cribrari oportet. Nonnulli marmor, quia in eo teritur philoſophorum materia, vas ſuum nominarunt. Dicitur etiam ſepulchrum. Vnde in Turba. Effodiatur illi draconi ſepulchrum, & ſepeliatur illic mulier cum eo. Et id totum ad eius occultationem, neque veriſimile eſt philoſophos id vſquam apertis verbis deſcripſiſſe, Teſte Maria, quæ in hunc modum loquitur. Omnia docent philoſophi præter vas Hermetis, quia illud eſt diuum, & de ſapientia Domini gentibus occultatum: & illi qui illud ignorant, neſciunt regimen veritatis, propter vaſis Hermetis ignorantiam. Lilij auctor Senior dicit viſionem eius magis quęrendam quam ſcripturam. Non autem tantummodo à vaſis forma oritur difficultas, ſed etiam ab eius quantitate, ne videlicet maius aut minus ſit quã æquum eſt. Si enim maius fuerit diſpergentur nimium lapidis vapores ſiue ſpiritus ſubtiles, neq; ad corpus ſuum reuertentur. Sin minus fuerit, reuolutio elemẽtorũ lapidis adimpleri non poterit, & germen eius ſuffocabitur. Sicut enim per motũ firmamenti fit reuolutio elementorum, perquam corpora ſubtilia nitũtur ſuperius aſcendere, & quod ponderoſum eſt manet

Difficultas in quantitate vaſis.

net

net inferius, ſic quoq; in opere peritorũ chemicorum fieri aſſerũt philoſophi. In vaſis item clauſura non minima difficultas conſiſtit: ſunt enim in eo ſpiritus ſubtiliſſimi, qui ſi detenti non fuerint, peribit magiſterium. Vnde Roſarius. Conſerua vas & ligaturam eius vt potens ſit in conſeruatione ſpirituum. Certe ſi tantum vnica eſſet in opere decoctio linearis & continua, ſufficere videretur vas oblongum cuius collum ſtringi & candẽte ferro ſolidari poſſet, ſed cum ſublimari diſtillari, & calcinari præcipiant, rationem non reperio, quomodo vapores aërei in vaſe contineri poſſint, quocumq; etiam modo lutum aut colla præparetur, niſi vas poſt ſingulas operationes frangendum ſit, quod neceſſe non eſſe ſatis innuunt ſapientes, cum dicunt vnico vaſe totum perfici magiſterium. Progrediamur vlterius ad ignẽ, ſine cui⁹ cognitione omnis operatio artificũ inualida eſt, cũ cõmodũ & incõmodũ hui⁹ rei ꝓueniat à cõmodo ignis, vt ait Haly. Et Plat. Ignis addit ꝑfecto cõmodũ & corrupto incõmodũ, ſeu corruptionẽ: vnde cũ fuerit eius quãtitas bona & idonea ꝓficiet, ſed cũ multiplicauerit in reb. vltra modũ, corũpet ambo, ſcz. ꝑfectũ & corruptũ.

In clauſura.

Ignis cognitio neceſſaria.

Secr. Alch. cap. 8.

Et Alphidius. Agens in hoc toto mundo est vnũ, scilicet calor, calore autem priuato nullus est mot⁹ aut actus, ipsius enim dispositionis radix calor est. Morienes. Maxima huius operis efficacia in suo igne perpenditur, nam cũ eo mineræ aptantur, & animæ in corporibus suis retinentur; ignis quoq; est tota eius natura, & perfecta probatio. Et. Si scieris dare ignem, aqua & ignis tibi sufficiunt. Maria. Totum regimen est in temperie ignis. Necessitatem cognitionis ignis recensui, audiamus modo quã difficile sit ignis regimen naturæ conueniens reperire, & perpendamus quid dicat Senior. Homines inquit qui operantur in ista scientia, sunt decepti magis in regimine ignis, quam in alia re, quia nesciuerunt temperantiam ignis: multi enim sciunt rẽ, sed regimen ignis ignorant, in quo iacet tota perfectio. Hermes. Ignium scientia mirabile munus est. Sed interrogabit fortasse aliquis, quare ignoretur ignis regimen, cũ ars naturam imitetur quantum potest; in mineralibus autem videmus viam quasi linearem, calorem videlicet lentum & æqualem, quia metalla in penetralibus terræ excoquit, & ad perfectionem ducit, igitur cognita materia & eius

In cla. phil.

Quam difficilis sit.

Tractat. 2.

eius diſpoſitione & vaſe, ſi lento igne omnia regantur, philoſophorum inde lapidem procreari neceſſe erit, Recte ſane quis ita ratiocinari poſſet, ſi ſemen lapidis purũ & numeris omnibus abſolutum natura nobis tradidiſſet, prout frumenti granum aut alterius vegetabilis ſemen, quod terræ commiſſum & ſolis calore fotum, cœlique rore madefactum abſque hominis adiutorio conſurgit in ſpeciem ſimilem ei vnde habuit originem, Sed naturæ non eſt conceſſum à Deo, vt inquit Lullius, quod lapidem philoſophorum poſſit generare ſine ingenio & operatione manuum humanarum. Ideo præcipiunt philoſophi lapidem corporea mole liberari, deinde mundari à ſuis ſuperfluitatib9, quod vt aſſequantur, varia deſcribunt regimina, quæ omnia igne tam lento fieri non poſſunt. Propterea nonnulli quatuor ignis gradus præcipuos tradunt, prætèritis inter hos medijs. Et quamuis vnico igne per omnia æquali Elixir perfici poſſet, difficile admodum iudicare eſſet, vnde ignis ille componi, & calor iſtiuſmodi excitari poſſit, cum in eo maxime varient auctores, Quidam enim balnei calore, cinerum aut arenę materiam ſuam continendam aſſerunt. Au-

Teſt. c.88.

 ctor Lilij ignem flammę dicit adhibendum qui supra vas reuerberet, Dracone inquit in vase posito & sepulto, ignis quinq; fustium siccatorum in fouea fornacis accendatur, qui sit continuus neq; minuatur neq; augeatur. Alphi. calorē fimi requirit, Sic enim ait, Igne coquere, est abscondere in equorum stercore humido, quod est sapientum ignis. Alij in vinaceis, serratura lignorum, stipulis, & carbonibus iuniperinis calorem illum quęrunt. Morienes sterc⁹ columbinum & folia oliuarum laudat. Multi oleo, sepo, butyro, aut aqua ardente ignem philosophicum nutriendum putant. Hunc cōparant calori hominis sani, aut gallinę quis incubantis, aut calori Solis dum est in Ariete. Proinde Comes Bernardus æthereum quendam calorem describit: vaporosum, digerentem, continuum non violentum, subtilem, circundatum, aëreum, clausum, in comburentem, alterantem, penetrantem & viuum. Ioan. Pontanus, cuius epistola practicæ Philippi de Rouillasco præfixa est, mirabilē admodum ignem describit, & qui vix à quopiam intelligatur, in hanc sententiam. Mineralis est, æqualis ęst, continuus est, non vaporat, nisi nimium excitetur, de sulphure parti-

Ignium varietas.

participat, aliunde sumitur quam à materia, omnia diruit, soluit & congelat, similiter & calcinat, & est artificialis ad inueniendum, est cõpendium sine sumptu aliquo, saltem paruo: & ignis ille est cum mediocri ignitione, qui omnes debitas sublimationes facit, qui non compræhenditur nisi per solam & profundam cogitationem. Putarem ipsum aquã philosophorum intelligere, quæ sæpenumero ignis à sapientibus nominatur. Sic enim Menardus & Dardaris in Turba, Argẽtum viuum est ignis corpora comburens & corpora mortificãs magis quam ignis. Et Alius. Ignis quem tibi ostendam est aqua. Sed obstare videtur quod dicat aliunde sumi quam à materia. Sic & terra Philosophorum nonnunquam ignis dicitur. Vnde Auctor Scalæ philos. Scias quod aqua nostra est oleum, & terra nostra est ignis siccus. Quare cum ignoremus quem potissimum ex tot igniũ generib. eligere debeam⁹, merito tota eius inqsitio difficultatũ plenissima erit: quas nõ mediocriter augẽt philosophi dũ de quatuor igniũ generib. sępe loquuntur, elemẽtali videlicet, naturali, innaturali, & cõtra naturã, quorũ cognitionẽ omnimodã artificẽ habere decet, anteq̃ opus tẽret.

Aqua phil. Ignis dicitur.

Quatuor ignium genera apud philosophos

De igne inuenio hoc ænigma. Littus maris, nō plene combuſtus ſanguis hominis, & ſuccus vuæ rubeus eſt ignis noſter. Sub igne autem & furni ſecretum contineri manifeſtū eſt, cum ignis non niſi in furno idoneo fieri poſſit. Quot autem furnorum genera à philoſophis paſſim recenſeantur ex Gebro facile colligi poteſt, qui ſolus vt alios auctores prætermittam, ſeptem enumerat, Calcinatorium videlicet, ſublimatorium, diſtillatorium, deſcenſorium, fuſorium, ſolutorium, & fixatorium; cum tamen vnicam ſolam fornacem quærant, quam cum indicare volunt, proprio ipſius nomine cœlato, furnum ſecretum appellant. Ex cuius augmento vel diminutione contingit ſimiliter artificem errare, Magna enim fornax magnum dat ignem, paruum vero parua; quemadmodum etiam ex eius ſpiſſitudine vel tenuitate, ſpiſſa enim fornax condenſatum & fortem dat ignem, tenuis vero debilem, Spacioſa item reſpiracula clarum & magnum dant ignem, ſtricta debilem. Quapropter vt proportionem æqualem igni quem quærit inueniat, laborandum imprimis eſt artifici.

Difficultas in fornace cognoſcenda.

Lib. fornacum.

In proportione fornacis.

Supereſt, vt de ortu & natiuitate lapidis

pidis aliquid dicam, & de eius terminis, omnis enim actio naturalis cum suum habeat motũ & tempus determinatum in quo persiciatur & terminetur maiore vel minore temporis spatio, vt ait Philosophus, necessario & lapis philosophorum suũ habebit tempus certum & determinatum intra quod oriatur & compleatur. Volunt autem Philosophi ipsum nasci post accuratissimam elementorum ipsius mundationem, & ab omnibus inquinamẽtis depurationem in albedine quadam quæ fulget candore admirabili vincens omnes mundi albedines, & ab igne fugiens & euanescẽs, nisi artifex decoctioni finem imponere sciat, & in ipsa hora animam ei adiungere. Exemplo fœtus in matrice, qui à principio conceptionis perficitur cõtinue vsq; ad tempus partus; & tempore natiuitatis perfectus est de se, & si tunc non egrediatur, suffocatur & moritur, quia tunc eget auxilio expulsiuę virtutis: & cum ortus est, tunc eget vltimo perfici, quia motus ambulationis deficit ei, cognitio & loquela. Eodem modo lapis hic oritur perfectus per se, sed deficit ei tinctura, & fixio stans, & coniunctio matrimonialis, ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc ipsum statim,

Tempus natiuitatis lapidis.

Quando nasci dicatur.

 tim, & complentis eum, antequam euolet ab igne, aut antequam senescat & morbidus fiat. Hinc Morienes. Radix huius scientiæ est in hora compositionis suæ. Et Alphidius. Omnis creatura potest augeri quousque perficiatur, cum autem ad finem perfectionis deuenerit, in detrimentum diminutionis tendit, vel descendit: per eiusmodi viam iter suum dirigunt vniuersa quæ in mundo sunt. Simile etiam quippiam euenire videmus in ijs quæ nostræ subiacent voluntati, in coctione panis videlicet & confectionibus mellis & sacchari, quæ cum fuerint in complemento suæ decoctionis, perfecta sunt & ab igne remouenda, & si vlterius coquantur, comburuntur & destruuntur.

In cla. phil.

Oportet itaque artificem attentum esse & vigilem, vt terminum in opere non transcendat, & sequi consilium auctoris Lilij, qui inquit, hoc opus teneas cum Hermete vt toties continue iteretur, donec visui patefiat mutatio, ita quod operis visio te doceat.

Terminorũ in opera varietas.

Hunc autem terminum nunquam nisi mystice & obscure admodum indica-

dicarunt philoſophi & conſulto variarunt, ne compræhendi aut cognoſci à quoquam verè poſſit, niſi per Dei gratiam & benignitatem, cum eo ignoto omnium prædictorum notitia nihil iuuet. Quidam enim hunc terminum definiunt anno vno, iuxta illud Platonis. Pauciores dies præparationis eſt circuitus luminaris maioris. Alij nouem menſibus, quidam centum quinquaginta diebus aut centum viginti, & etiam centum, nonnulli octuaginta aut ſeptuaginta, quin etiam quadraginta. Sunt & qui nouem aut ſeptem diebus aut etiam tribus terminum hunc definiant. & alijs modis infinitis, cum tamen non ſit niſi vnus terminus & dies, imo hora & momentum vt quidam volunt in qua fiat totius operis perfectio aut annihilatio. Moyſes. Iſtud opus fit ita ſubito, ſicut veniunt nubes de cœlo, vt inquit Hermes, & etiam in ictu oculi. Et Roſinus ſimiliter. Hoc opus fit in momento vno, & eſt eius efficacia in purificatione lapidis ab vnguentoſis ſuis, & alijs quæ impediunt virtutem eius. Huius termini cognoſcendi difficultatem & periculum innuēs Mireris

In quartis, ſiue Stellicis.

Ad Euſtchiam.

Mimen-

Mimensidum sic alloquitur. Si philosophice operaris, & terminum in ipso opere non transcendis, benedictus bis eris, hoc si subito videris, admiratio, terror & tremor tibi euenient, caute ergo operare. Et Plato. Caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nociuum, si enim contraxerit opus in solutione moram, fortasse augmentabitur in corruptione, Vnde caue ab hoc. Et quidam in Turba. Omnibus à te ratione peractis, si dealbationē tamen ignoras, speratam amittis lætitiam. Et Alius ibidem. Si compositū plusquam oportet regatur, lumen eius à pelago sumptum extinguitur. Item Haly. Lapis noster est vita ei qui ipsum scit & eius factum: & qui nesciuerit & non fecit, & non certificabitur quādo nascetur, aut putabit alium lapidem, iam parauit se morti, & pecuniam suam perditioni; quia nisi hunc lapidem honoratū cum germinauerit inuenerit, non consurget alius loco suo. Et Alphid. Cum iste lapis dirigitur & ei forma perficitur, tunc est aptus operationi, antequam melancholia super ipsum abundet, & antequā aër in eo gignatur & senescat. Hermes. Si ab angustia post angustiam ipsum extraxeris, & in diebus tibi notis ratione

Lib. secret. Alch. ca. 7.

Claui phil.

Tract. 2.

rexeris, comes & conueniens tibi erit, tu vero dux eo decoraberis. At Arnald. Additamentum diſpoſitionis & preparamentũ debent eſſe in magiſterio philoſophorum, & operantium, quia natura motum ſuum præterire non poterit. Certum namque tempus eſt quod ipſa habet ad imprægnandum, pariendum, nutriendum & operandum. Vnde cum terram imprægnatam habueris, expecta partum, cum vero pepererit, nutrias eam quouſque poſſit tolerare omnem ignem. Hanc difficultatem ortus lapidis non parum intendunt philoſophi, cum terminum hunc cum fine primæ & vltimæ decoctionis ſcienter confundunt, loquentes nunc de termino vnius, nunc de fine alterius, vt legentium animos diſtrahant, & veram intentionẽ ipſorum non capiant. Vnde bene nobis conſulit Parmenides in Turba. vt ad opus nõ accedamus niſi cognitis omnibus conditionibus lapidis & naturis. In hunc modum. Intendite noſcere imprimis, quid eſt quod naturam putrefaciat & renouet, & cuius ſit ſaporis, & quæ naturaliter habeat propinqua & longinqua, & quomodo ſe inuicem diligant, & qualiter poſt amorem corruptio & inimicitia illis accidat, & qualiter illæ

Natura lapidis cognoſcenda antequam artifex opus incipiat.

naturæ ſe complectantur inuicē, & quomodo in igne lento concordes fiant: quibus notis & perceptis, manus veſtras operi applicate. Quod ſi dictas qualitates ignoratis, nolite huic operi appropinquare, quóniam totum eſt noxium, infortunium & triſtitia. Quare cum ea quæ ſupra diximus de lapidis materia, regimine, ponderibus, vaſe, & igne, ſint inuentu & cognitu admodum difficilia, tempus autem præciſum natiuitatis & ortus lapidis noſſe difficillimū, imo vt quidam volunt ſupernaturale & diuinum, & merito tota ipſius praxis difficillima iudicabitur. Habent autem & aliud ſecretum Philoſophi, quod miris modis ab ipſis cœlatum hic pertrāſeo, cum nihil certi adhuc de eo compertum habeam, eo quod Lullius parciſſime de eo loquatur, alijs omnibus quos quidem ego legi tacētibus, excepto vno Seniore, aut interprete eius Hamuele, qui idem arcanum vnico verbo attingit. Videant igitur nunc & oculos tandem aperiant, & reſipiſcant, qui abſque librorum intellectu tam graue & difficile attentant opus. Valeant etiam qui lapidis opus ita leue & facile fingunt, vt quiuis vel ruſticus & indoctus, modo fortunatus, eius notitiam habere, aut

Secretum artis.

fructum

fructum ex eo aliquem ſperare poſſit, cum intellectu prę ditis ſatis iam pateat illum neque caſu aut euentu, ſed noctur no diurnoque ſtudio & labore Dei gratia adiuto parari debere. Quocirca Lullius reddēs rationem quare ita raro inueniatur, ſic ait. Homines ignorant naturam & naturalem illius commiſtionem & operationē, nec ſuccurrere poſſunt naturæ, ratione ſuæ ignorātiæ, quouſque per philoſophiam tranſierint vniuerſalem, quæ reuelat eis res, quæ illis erant abſconditæ atq; ignotæ. Ideo Lapis noſter eſt & non ruſticorum, & penitus noſtræ philoſophiæ, ſicut filius eſt patris qui illū genuit. Hactenus Lullius.

Quare tā raro perueniatur ad artem.

QVARTA HVIVS LIBRI pars & vltima, quæ artem chemicam cuiq; vitandam docet, & concludit.

SAtis ſuperq; de tribus impedimentorum generibus ſcientiam hanc perdifficilem reddentibus ſuperius dixiſſe mihi videor, quibus tametſi maximis, ſi quiſpiam non moueatur, aut à propoſito reuocetur, ſed ſuo confidens ingenio & iudicio porro ire pergat, & ſperet per induſtriam ſuam

obstacula omnia remoueri aut superari posse, & ad intentionem suam peruenire, is aliorum exemplo cautior euadat, & tanquam è specula aspiciat irrita studia doctissimorũ hominum, qui libros hac de arte ædiderũt. Pertractet Io. Braceschi opuscula, & in eundem animaduersiones Tauladani, videat Laurentij Venturæ de arte chemica librum, qui gloriatur se ducenta quinquaginta volumina huius scientię in bibliothecam Illustriss. Comitis Palatini intulisse, & præter illa quinquaginta adhuc alia habere; & videbit pudendos & prodigiosos istorum errores, vt interim taceam de illis qui nostra ætate Rosarium Arnoldi de Villanoua, & chemicos Paracelsi libellos declarandos & elucidandos suscepere, qui se paraphrastas & interpretes fateri non erubescunt eorum, quos non intelligunt. Sed sicut istorum dementia risum, ita aliorum frustrati labores misericordiam demerentur, qui cum doctrina & eruditione claruerint, nec laboribus aut sumptibus pepercerint in perscrutandis metallorum arcanis, tamen ab ijs veritas abscondita fuit voluntate proculdubio omnipotentis Dei, qui hominum scrutatur corda & renes, magno sane omnibus qui hanc artem

Doctos multos viros nõ peruenisse ad artis notitiam.

artem. inconſulte ſectantur exemplo. Si enim tam doctos & præclaros viros quibus diuerſorum auctorum libri non deſuere, huius artis practicą, imo ipſa materia latuit, quid mihi aut mei ſimilibus ſperandum eſt, qui ingenio & eruditione minus valemus, quibus etiam ne libri quidem, quod in hac arte maximũ eſt, niſi pauciſſimi reſpectu eorum quos ſe dicit habuiſſe Ventura ad manum ſunt? Quid poſtremo expectandum illis, qui muſas ne à limine quidẽ ſalutarunt, qui neque radices mineralium neque generationis modum callẽt? neq; vnquam naturæ abſcondita inueſtigare curarunt, ſed tantummodo auaritia vel ambitione, aut ſimilibus prauis affectibus inducti, ad has epulas illotis properant manibus tanquam pecudes ad pabulum. Profecto tam facilem illis artem iudico, quam ſi manibus ſuis ſtellas cœlo detrahere conarẽtur. Proinde mirum non eſt, ſi malis principijs innitentes, peiorem ſortiantur finem, cum decoctis bonis ſenectutem in mœrore & inopia agere cogantur, & metamorphoſim quam in metallis expectabant, in ſeipſis experiantur. in quos nõ inſulſe illud detorqueri poſſet, Quod habuerunt, ſcilicet diuitias, amiſerunt,

Exemplum ab alijs capiendum.

Indoctos ab arte omnino excludi.

 quod

 quod non amiserunt habent, paupertatem scilicet & miseriam. Deinde cum quã paucissimis huius artis notitia contingat, idq; solius Dei beneficio & misericordia, cuius voluntas nobis inexplorata est, & cuius potius iudicia timere debemus, nec quicquã de nobis præsumere; cumque tempus quo in hoc seculo versamur adeo breue sit & pretiosum vt nullis opibus resarciri queat, male admodum sibi consulit, qui incertos & ancipites euentus certis & securis anteponit. Quin potius Theologiam, Iurisprudentiam, medicinam, architecturam aut similia sectetur, in quibus vel mediocria ingenia ita ꝓficere possunt, vt alios consilio, opera vel re iuuare, sibi nomen & famam, diuitias & honores parare aut saltem familiæ prouidere possint. Neque enim quispiam à Republica aut muniis quibuscunque obeundis arcetur, etiamsi summum suæ facultatis aut scientiæ apicem non attigerit, quod rarissime euenit: neque enim omnes Theologi D. Augustino & Thomę Aquinati, Iurisperiti Papiniano aut Bartholo, Medici Hipocrati aut Galeno, Architecti Proclo vel Archimedi doctrina scientiáve aut experimentis pares sunt, nihilominus tamen & hodie

Propter finem & euẽtum incertum, artem cuiq; vitandam.

die in pretio sunt quamplurimi diuersis inter se eruditionis gradibus distincti in eisdem facultatibus, nec est quod eos temporis amissi aut male collocati pœniteat. At in chemica arte plane cōtrarium euenit, quam monti cuidam altissimo comparare soleo à parte septentrionali præcipiti & prærupto, ab australi leuiter decliui, qui duas regiones discriminet, quarum altera borealis sole rarissime illustrata, sed nube plærunq; opaca & densa caligine operta, ventis validissimis perflata, siluis horrida, sentibus & dumètis aspera, semitam nullam sed solum omne luto, aut niue glacieque impeditum habeat, nihilq; producat quod vel ad solatium sit hominis aut necessitatem. Altera contra meridionalis totos dies sole illustretur, aura suauissima ventiletur, collibus vitiferis, arboribusq; omnium pomorum feracibus distinguatur, fontib. & riuulis suauiter decurrentibus irrigetur, pratis longe viriduntib. & mille florum generibus distinctis, ædibusq́ue pulcherrimis, & vmbraculis adorata sit demum quicquid ad bene beateq; in hoc mundo viuendum desiderari possit, ibi cumulatissime reperiatur, sed ad quam aditus non detur nisi per montem.

Cōparatio.

Qui chemica ſectari inſtituit, is imprudenter & ſine cōſilio regionem ſeptentrioni expoſitam ingreditur, & in maximas difficultates ſeipſum præcipitat: cuperet oblectamentis alterius regionis auſtralis perfrui, ſed viam tritam nō inuenit, lutum veſtigia abſorbet, nix & glacies lubricitate fallunt, ſpinæ & vepres pungunt, tandem etiam præruptus & ſaxoſus mons impedit, quo minus ad culmen aſcendat. Quid faciat? fruſtra cœlum votis & ſuſpirijs fatiget, ni arrepta ſecuri vi & maximo labore arbores & dumeta excindat, ſaxa ferro & igni diſrumpat, viamq; ſibi interea aperiat. Aut ſi Deus & aſtra illi faueāt, è ſummo montis faſtigio ſcalam quiſpiam aut funem dimittat, quo ſurſum attractus, deſuper voluptatis hortum aſpiciat, & tandem plenis manibus fructus carpat, famem ſatiet, ſitimq; reſtinguat, & poſt exantlatos duriſſimos labores, exoptatiſſima quiete potiatur. Sed quotuſquiſq; eſt qui aſtra ita benigna habeat, vt aliena opera montem aſcendat? quis enim audeat manum alteri porrigere, niſi fide, cōſtantia, munificentia in pauperes, & vitæ ſanctimonia conſpicuo, quem non arrogantem, non ambitioſum, ſed humilem & manſuetum, non

Impedimē-ta chemiſtarum varia.

Labore & ſtudio viam ad ſcientiā parari.

Rariſſime euenire vt aliena doctrina quis artem aſſequtur.

suæ sed Dei gloriæ studiosum iamdudũ multis factis periculis sit expertus. Opus est igitur vt quisquis illam regionẽ inconsulte ingressus est, retrorsum pedem moueat, aut si vlterius pergere volet, solitudinem ne timeat, aduersus vẽtum vestigia firmet, frigora veste duplici & pellibus suffulta, alijsq; fomentis arceat, ocreas tibijs propter lutum adaptet, baculo & ferrata cuspide gressum in glacie fulciat, & tandem in monte gradus sibi paret, suoque marte ad ipsius cacumen ascendat. Quod ni fecerit, omni fructu laborum suorum priuabitur, timendumque est, ne vel per abrupta montis tandem cadat, & debilitatis artubus vel membris mutiletur, aut cœnosa voragine hauriatur, vel profunda niue glacieq; detineatur, aut sentib⁹ laceretur, aut fame, frigore & siti vitã misere finiat. In alijs facultatibus & scientijs nemo frustra laborat aut ingenium exercet, & si non summum saltem aliquẽ inter suos gradum meretur. Chemica vero qui tractat, nisi imperfectorum metallorum in aurum & argẽtum metamorphosim vere calleat, qui artis est finis & totius studij periodus, frustra ætatem suam triuit, temporisq; inconsulte amissi pœnitentiam aget. Quis

Artifici cito retrogradiendum, aut constanter operi insistendum.

Impedimẽta omnia primum remouenda.

Chemistarum studiũ omne inane, nisi plenam artẽ adipiscãtur.

 igitur

igitur nisi imprudens, loquor autē non Principibus & magnatibus, quibus parum decedit, si centenos aliquot aureos quotannis in re honestissima & pulcherrima iucundissimaq; si ratione & consilio omnia fiant, impendant, sed meæ conditionis hominibus, quis inquam dubia sectetur, vnde nil nisi temporis & operæ dispendium, egestatem & inopiam speret, & non potius ea vnde certa præmia, honor, diuitię, fauor inter suos & admiratio expectantur? Quid stultius quam ea inquirere, quæ postquam maximo labore & impensis non vulgarib. adeptus sis, ne audeas quidem euulgare? quam miseram vitam tuam fore existimas cum in summa fortuna fortunam desideres, & ne id possis quod velis, com pedes tibi iniectas senties. vt merito cū Horatio dicere possis,

Vita misera eorum quibus felicitas damno cedit.

Quo mihi fortunam, si non conceditur vti?

At poteris alijs benefacere; splēdidum id quidem & magnificū sed ne hoc quidem, nisi occulte. Deinde vt alijs sis amicus, tibi inimicus eris, vt alios promoueas, teipsum deprimes, & ancipiti fortunæ committes, animo inter spem & metum semper suspensus, vt alijs dones, tua prius insumes, floridam iuuentutem perdes, & in imum desperationis bara-

Sibi quisq; potius amicus sit, quā cuiuis.

barathrum te conijcies? cum ne gratia
qui dē vlla ab ingratis affinibus, consan-
guineis & amicis expectanda sit, existi-
mantibus te nō ex amore sed abundan-
tia, & parca admodum manu largiri cū
possis largissima, si tamen voto potitus
sis; sin autem, nemo tibi vel teruntium
reddet, etiamsi omnia tua insumpseris,
quinimo rideberis & ludibrijs omni-
um expositus contabesces. Et cum ne v-
nus quidem è decem millibus qui che-
mica tractant propositum sibi finē con-
sequatur, an non potius timendum est,
ne cum decem millibus operam ludas,
quam cum vnico illo rem quęsitam ob-
tineas? Quare omnes & singulos amice
rogatos & monitos velim, vt Alchymi
am tanq̄ pestem & carcinoma aliquod
euitent, serpit enim vbi semel admise-
ris, & interiora hominis depascitur, ro-
dit animum, nec quietē admittit spe in-
gentium bonorū, quæ nō secus atq; me-
tus magni vitā humanā nō solum diffi-
cilē & laboriosam reddit, sed senectutē
accelerat & mortē. Spes q̄ differtur in-
quit sapiēs affligit animam; id si in alijs
verum in hac certe arte verissimū. Quis
iam enumeret morbos, quos fumi, fœ-
tores, argenti viui crudi & sublimati
exhalationes reliquorumque venena-
torum

Ingratis nihil quicquā satis.

Spes rarissime contingentium fallax.

Cur Alchemiæ studiū vitandum.

Alchimia inquietum hominem reddit.

Prouerb. 13

Morbos creat & alia animi & corporis incōmoda.

torum attractationes, diutinæ vigiliæ, labores quotidiani chemiſtarum corporibus adferunt? quis vſtiones ex aquis fortibus aut candentibus metallis, quis animi tædia referat, dum aliter atq; præſumunt ſpes ſuas in irritum cadere proſpiciunt.

Magno conſtat.

Quis innumeros ſumptus breuiter perſtringat, dum hinc vitra, illinc ollæ ferreæ, inde catini aut argilla igni valido reſiſtens, argentum viuum, marchaſitæ auri & argenti aliorumque metallorum, & ſimilia ex ipſis venis maximo terrarum ſpatio diſtantibus petuntur, nebulones, frugiperdæ & ſycophantæ vt fallant, vltro etiam ex alijs prouincijs & tranſalpinis accerſuntur.

Odioſum & infamẽ reddit.

Omitto infamiam quæ hos auripetas plerunq; comitatur, & dubia de illis hominũ iudicia, dum quiſq; vt ſentit de illis loquitur, hic impoſtorem, ille falſarium, & monetæ adulteratorem ſuſpicatur: qui minus male, ſuarum rerum prodigum & male ſibi conſulentem, & ad egeſtatem ſponte properantẽ affirmant, multi etiam miſerentur, tanquam de ipſius ſalute conclamatum eſſet.

Differentia veræ Alchimiæ à falſa

Sed antedicta quanquam ab Alchymiæ vere ſectatoribus tantum abſint, quantum cœlum à terra, nec in philoſophantem & naturæ arcana callide perquirentem cadere poſſint,

possint, cum is nec multis nec etiam pretiosis indigeat, nec opus sit vt aliunde petat quæ vbique venalia inueniuntur, neque illi periculum sit à vaporibus aut fumis, tamen antequam eo perueniat, vt philosophorum scripta intelligat, materiam artis & eius regimen & cætera necessaria sciat, multa dum tentare, plurima expendere contingit, neque omnino forte ab exhalationib. tutus esse poterit, neque vulgi iudicia subterfugere, vt sileam interim nonnullos probos & doctos alioqui viros, qui audito Alchymistæ nomine non secus atque visa crudeli aliqua fera inhorrescũt, & quodammodo contremiscũt, & antequam norint impostorem iudicãt. Adeo hæc ars omnium dignissima non sine omnipotentis Dei iudicio vilis & improba iudicatur. Quod quamuis primum incipientibus difficile & iniurium videatur, tamen procedente tẽpore cum philosophorum dicta obscura intelligere & degustare incipiunt, & nonnulli eorum quamuis paucissimi ad ꝓpositum perueniunt, tum demũ in sinu gaudent, non tam ob auri argentiq; spem aut copiam, quam quod ars impossibilis & vana ab alijs iudicetur, ridentque occulte pridem irrisi aliorum vecordiam & im-

Non sine Dei iudicio artem vilipendi.

pro-

probitatem, cum secure etiamsi quæ suspicio oborta sit diuinæ in eos collatæ gratiæ hominum loquacitatē contemnere possint, prouocando ad maiorem illorum partem. Quid? dicerent, putasne hunc si tantis diuitijs affluerect, non hæc aut illa acturum? familiam numerosam aleret, emeret, ædificaret, pompose vestitus, seruorum cohorte comitatus incederet, & magnum quippiam moliretur. Recte sane, si omnes eodem essent animo, nisi & olim & nostra etiamnum hodie ferret ætas tales, qui moderate diuitias ferre, nec ꝓpter illas sese extollere, arrogantiā, pompas, & cœtera mundi vana fastidire, & securam semper & vbique continentiam, humilitatemq; nullis vndarum fluctib⁹ agitatam amplecti didicissent. Sciant hi qui tam diuersa meditantur, hanc artem à Deo non nisi pauperibus spiritu dari. Sic enim Alphidius. Hanc artem rationabilibus filijs Adæ, deinde pauperibus propriam tribuit Deus. Audiant Beatum Thomam dicētem, hęc ars inuenit hominem sanctum, aut reddit hominem sanctum, non quidem per se, sed quod fieri non possit, quin se ante faciem Dei prosternat & humiliet, & ei immortales gratias agat, qui tantum thesaurum

Vana hominū iudicia.

Ars quibus propria.

In cla. phil.

&

& sapientiam paucissimis datam solâ Dei misericordia cõsequutus sit. Itaque nihil mirum si sese intra rationis limites contineat, & tantum meditetur sui negligens quæ ad Dei gloriam, & proximorum charitatem spectant. Et quare tandem in vulgus efferat, quæ sibi mox sint obfutura.

Non vulgãda quæ auctori suo nocere possũt.

Vulgo nota sunt quæ paucissimis ab hinc annis Bragadino euenerunt, qui cum Venetijs metalla vilia in aurum transmutandi artem professus esset, & à populo perexcellentiam magnus Alchimista vocaretur, adijt eum Toparcha Picolomineus proscriptus à quibusdam Italiæ principibus, petit mutuum triginta aureorum milia, & cupit impudenter edoceri præterea artem, vnde tantum sibi pareret posthac quantum velit. Bragadinus pauore exanimis cum nec haberet quãtum ille peteret, & multo minus artem calleret, nihil tamen ob eius crudelitatem & temeritatem negare ausus, promittit vtrunque: sed cum differt & & tergiuersatur, nunc hæc, nunc illa excusando, alter acrius instare, & mortẽ minari ni promissum exoluat, nec enim se rideri à quoquã velle aut paruipẽdi. Cogitur itaq; stipatorum caterua

Historia Bragadini.

ſe munire aduerſus inſidiãtis ferociam quod tamen ipſi parum profuiſſet, niſi ſui immemor dum alteri laqueum tendit Picolomineus ipſemet in caſſes incidiſſet, & captus fuiſſet. Euaſit tum Bragadinus peiori ſorti ſuæ reſeruatus. Poſſet tamen contingere fortaſſe vt eadem ars ad indignos aliquando deueniret, quos ad aliorum exemplum Deus non ſerus vindex atrociter puniat, qui æque bonis & malis vtitur ad nominis ſui gloriam.

Hiſtoria alia.

Accepi à nobili quodam viro noſtra hac ætate monachum quẽdam Italum hac arte confiſum religioni & ordini ſuo renunciaſſe, & in Germaniam veniſſe vt liberius viueret, cucullam & aſpera monaſteriorum deteſtatum: ſed dum incautiꝰ ſe gerit, duos in intimam ipſius familiaritatem ſeſe inſinuaſſe, à quibus poſtea in ſilua quadam ex itinere maximo ſcelere trucidatus ſit. quorũ alter puluerem apud monachum repertum pro ſuo diuerſis principibus & magnatibus oſtenderit, & mille impoſturis ſub falſo ſcientiæ nomine homines illuſerit.

Aliorum periculo potius diſcendũ quam ſuo.

Quis itaque horum duorum exemplo non ſibi caueat, ſecretumque ſuum occultet, quod propolatum aut mortem aut carceres, aut ad minimum perpetuum metum, & ſpontaneum exi-

lium procul à patria & ſuis adferat. Multis iamdudum cōtrouerſijs inter philoſophos antiquos agitatum fuit, quid eſſet ſummū bonum, dum alius virtutem, alius gloriam, voluptatem, dolorum abſentiam, ſanitatem, fortitudinem, animi ſecuritatem, & ſimilia in cœlum laudibus vehit; Non dubitandum ſane eſt, quin maxima eorum pars ſi lapidis philoſophici notitiā aliquam habuiſſent hunc omnibus antedictis, cœteriſque in mundo rebus prætuliſſent, cum eo diuitiæ immenſæ, & omnia quæ auro & pecunia parantur haberi, morbi propelli & ſanitas conſeruari poſſit. Si enim expertis & ſua cuique in arte credendum eſt, cum vnanimiter auctores tradant Elixir iſtud corpus humanum ad verum temperamentū reducere (intelligo in diſpoſitis) ſublimem memoriam, hilaritatem perpetuam, ſi violentiam externam excipias, prudentiam & audaciam cōciliare, quid ni credendum ſit organum ita diſpoſitum virtutibus varijs, omnibuſq; fere vt ita dicam corporis & animi bonis efflorere poſſe? Sed quis ſummum bonum iudicet id, cuius adeptio tam anceps, & poſtquā adeptus ſis, ne audeas quidem euulgare, niſi inſidijs vndique peti, & mille periculis exponi

Diſputatio antiquorū de ſummo bono.

Elixeris miræ proprietates.

Beatus eſſe in perpetuo timore nemo poteſt.

poni

poni velis, aut in perpetuo metu & terrore versari. Qui antiquitus eximium quid consecuti sunt gaudebant videri & cognosci, & fama sui frui dum viuerent; Hæc sola scientia gaudet in tenebris, & latibula quærit, nec caput nisi post mortem audet exerere: nec id quidem nisi libello aliquo conscripto, & apud amicos deposito, quo fortunam suam posteris, & præsertim Chemię studiosis testatam volunt, quos eo munere dignatur summus Deus. Cum gloria in cęteris hominum actionib. & scientijs summum calcar sit ad ardua aspirantibus, in hac arte impedimentum potius adferre, animi vigorem retundere, & feliciter cœpto itinere quemcunq; posset auocare. Ac ne diuitias quidē summas prob⁹ quisque qui felicitatem suam cœlo & Dei amore metitur, expetere deberet, cum difficillimum sit animo temperare in summa fortuna, & ab iniurijs aliorum abstinere, aut ea non facere quæ repræhensionem & culpam in hoc mundo, & in venturo seculo pœnam ęternam mereantur. Cum igitur hæc scientia quamuis pręcellens tantopere sit incerta propter impedimenta & difficultates superius enarratas, vt vix quispiam vel sperare illam audeat nisi incōsulte admodum

Gloria virtutis incitamentum.

dum & temere, cum infiniti rem & tempus miserè perdant, & hominum ludibrijs se exponant, morbos & egestatem sibi vltro accersant, & seniũ accelerent: denique cum ars adepta tantum periculorum secum vehat, iterum consulo omnibus, iuuenibus præsertim & mediocris fortunæ hominibus, vt quisq; famæ suæ & salutis curam habeat, nec hanc semitam terat aut ingrediatur, aut vt ingressus mox pedem retrahat, ne sero nimium cum multis sapiat, & stultitiæ suę tarda & nihil profutura pœnitentia pœnas luat.

Alchimiæ incõmoda.

Sed vt is qui consilio meo nullo modo acquiescere, sed magis fortunam tentare maluerit, aliquam etiam vtilitatem ex hoc libello referat, præcepta non insalubria dabo. Primo semetipsum examinet, & consideret num conditiones in artifice requisitas habeat, & ante omnia rei familiari prospiciat, ne si proposito vacuus maneat, egestate postea laboret, aut opus incœptum dimittere cogatur. Diuersorum auctorum libros sibi accumulet, quia alioqui impossibilis est illorum intellectus, nec lectum semel, bis, terue librum reijciat, quamuis non intelligat, sed relegat decies, vicies, & quinquagies

Præcepta Chemistis omnibus maxime vtilia.

1.

2.

 iam & amplius: deinde videat in quo maxime concordent auctores, ibi enim latet veritas, sed naturæ possibilitatem imprimis spectet. Vnde Philosophus, secundum naturam sit tua intentio. Radices præterea mineralium cognoscat, vt ex ipsis faciat opus suum, alioqui in vanum laborabit. Ne aliena opera vtatur, non enim eo animo alijs atque sibi quisque operam nauat, Deinde hæc ars non secus atq; regnum aliquod est societatis impatiens, nisi fide, innocentia & Dei præcipue amore animi iuncti fuerint. Proinde Geber non temere inter artis impedimenta ponit membrorum truncationem. At quibus membra magis trunca videntur, quam ijs qui aliena opera artem quærunt, & seipsos naturalium rerum scrutatione indignos profitentur? Qui itaq; otium non habet alijs negotijs distractus, vt librorum lectioni vel exercitationi artis vacare possit, potius ab ea abstineat, quia nihil est quod votis suis secũdum expectet. Aut si diuitijs abundet & expẽsas non timeat, quærat sibi virum aliquẽ probum & eruditũ & linguarũ aliquot maxime vsitatarum peritum, mediocriter in distillationibus sublimationib. & calcinationib. cõmunib. versatũ, non quod eæ in hac

Senior in claui Sap. ma.

3.

4.

Ars impatiens societatis.

arte

arte admodũ necessariæ sint, sed vt opera philosophica à vulgarib. sciat distinguere. Ei salarium annuum cõstituat, libros & instrumenta arti necessaria suppeditet, sed eo animo vt iacturam pecuniæ suæ non ægre ferat, etiamsi per aliquot annos nec vnde potissimum incipiat sciat artifex. Neque enim lecto aliquo libro fortasse falso & ab impostore quopiam composito, manum operi adhibendam quis putet, sed post aliquot annorũ spatia cum se auctores iam probe intelligere existimauerit. Sic enim legimus in Allegorijs Sapientum. Noli opus incipere antequã ipsum scias, quia si opus nõ noueris errabis, & opus tuum in vanum peribit. Semel receptum nisi magna de causa non mutet, etiamsi tardiusculus videatur properanti. Circumforaneos & indoctos qui sese Alchimistas profitentur procul à limine arceat, neq; enim quenquam docebũt quæ ipsi ignorent. Si quid ab ipsis disci possit, id totum varijs fornacibus & ignibus, eorumq; gradibus consistit, quod dato munusculo ab ijs sciri poterit, aut si ea de causa retinendi videntur, vas semper sigillatum & exterius coopertum detineatur: Si materia aspicienda aut eximenda, aut miscendũ aliquid, domo amanden-

dentur. Caueat ſibi quiſq; à libris & char-
6. tis quæ varias receptas (vt vocant) con-
tinent, & albificationes aut rubificatio-
nes, auri argentiq; multiplicationes, aut
auri ex ære & argento extractiones pro-
mittunt. Nec credat facile ijs qui operis
7. abbreuiationes pollicētur, aut Elixeris
perfecti augmentationem, natura enim
tempus ſuum completū habeat neceſ-
ſe eſt quo actionē ſuam perficiat, ſi quis
motum illius turbet, non lucrū ſed dam
num & incommodū ſibi accumulabit.
Nemo etiam Elixeri augmentum dare,
aut eius virtutem intendere poteſt, qui
artem integre non calleat, & opus per
experientię viam antea ad complemen
8. tum perduxerit. Fugiat ſublimationes,
calcinationes, & ſolutiones omnes vul-
gares, nihil enim vtilitatis inde expe-
ctandum, cum philoſophorū regimen
à vulgaribus ſit longe diuerſum. Euitet
9. omnia quæ magno conſtant. Si in auro
& argento artem ſitā exiſtimet, paruam
eorum quantitatē ſumat, vtpote drach-
mam vnam aut ad ſummū duas, ſi prin-
cipia felicia fuerint, poſtea poterit ma-
10. iori pondere opus repetere. Vilipen-
dat cemētationes omnes, & olea, aquaſ-
que graduales, quibus miranda quædam
ſe poſſe efficere iactant nonnulli, cum

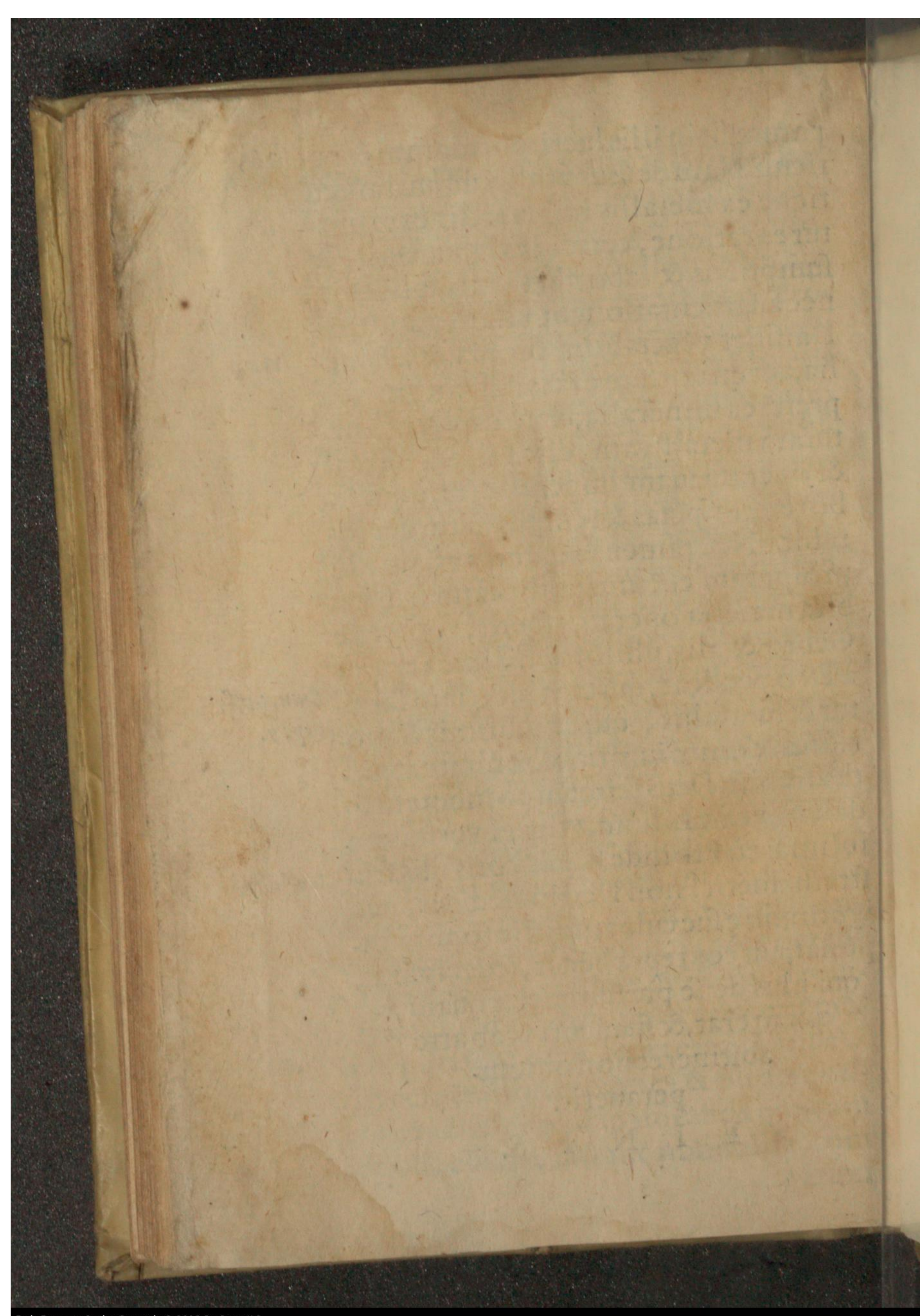
parum

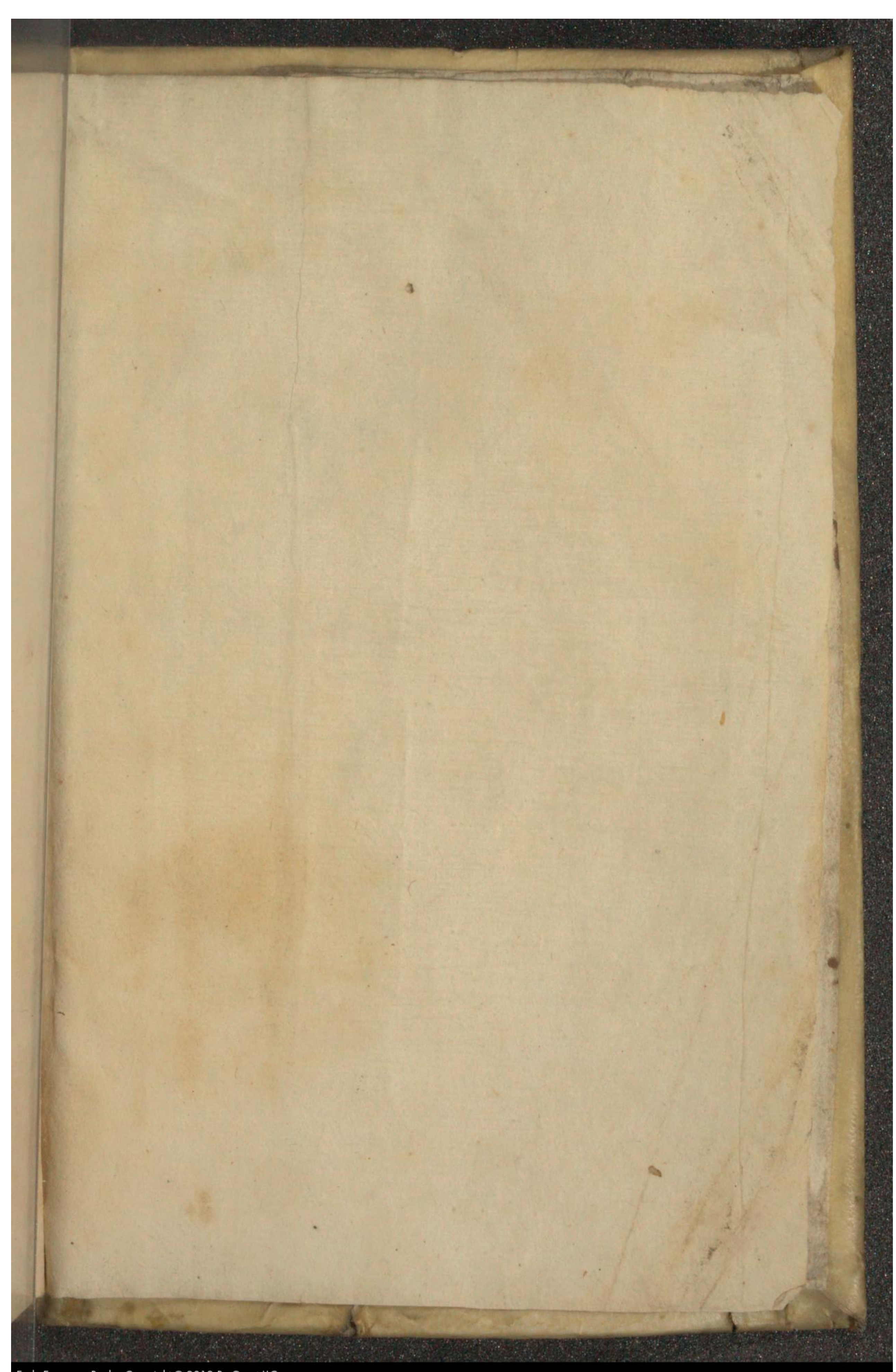
parum ſit in illis lucri, plus damni & periculi. Nam demus vt aliquid auri argentique ex metallis imperfectis exprimatur ea ratione, certe id exiguum erit, & ſumptibus & laboribus vix reſpōdebit, nec augmentationem vllam admittet.

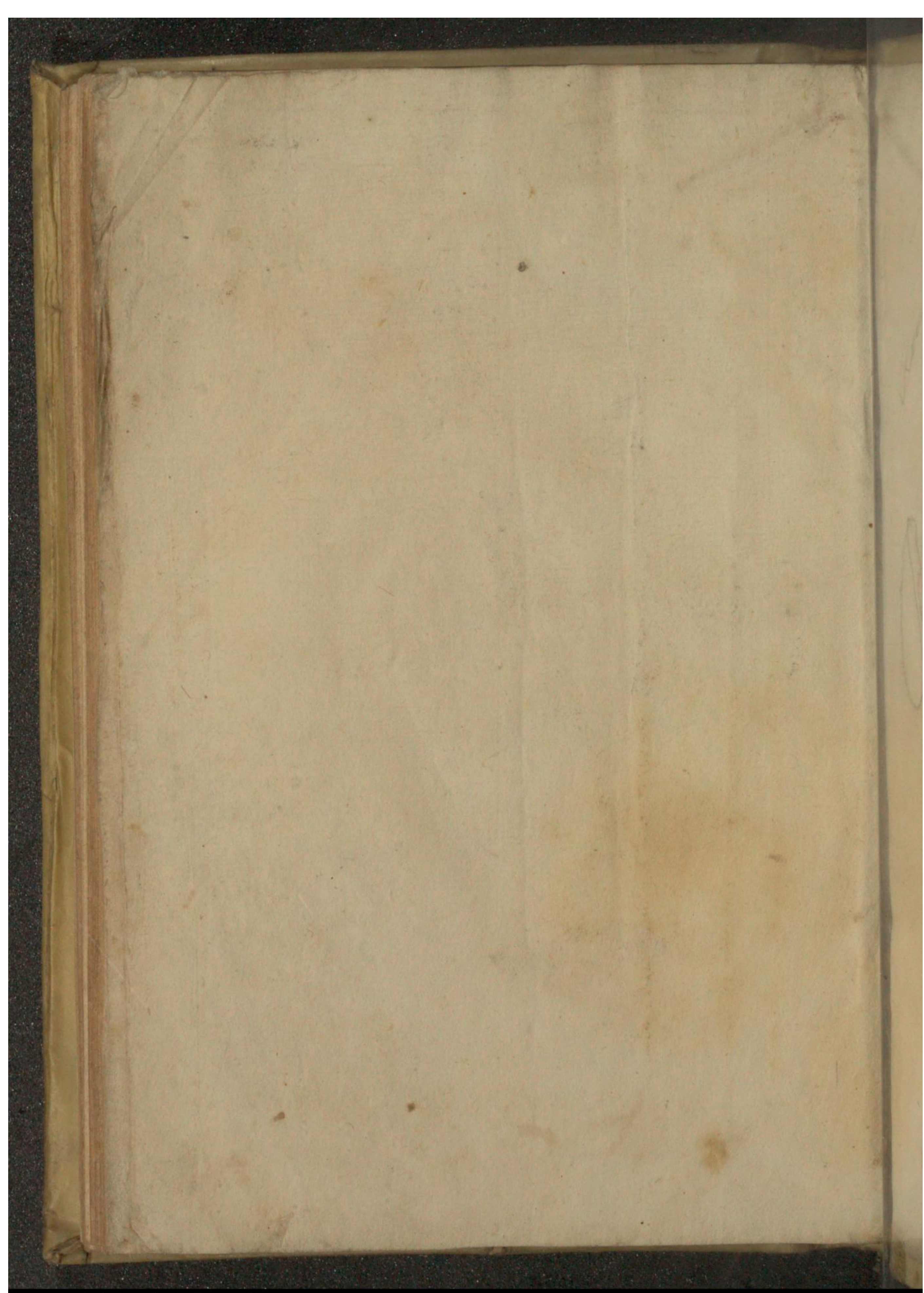
II. Damnet vegetabilia omnia & animalia, aut quæ ortum ex eis habent, media preterea mineralia, & nō capiat niſi naturam metallicam, circa illam hæreat & operam ſuam impendat, alioqui laborem, impēſas & tempus ſuum deplorabit. Nec tamen propterea etiam ſibi proſperum euētum polliceatur ſi in debita materia operatus fuerit, cum teſte Gebro & alijs philoſophis hæc ars tota à Deo pendeat, qui cui vult etiam largitur & ſubtrahit, qui eſt ſublimis & glorioſus & omni iuſtitia & bonitate repletus: ſi enim Deus ſciret in eo mentem fidelem, vt ait Lilium, vtiq; ei veritatem intimaret. *Sum. perf. cap. 7.*

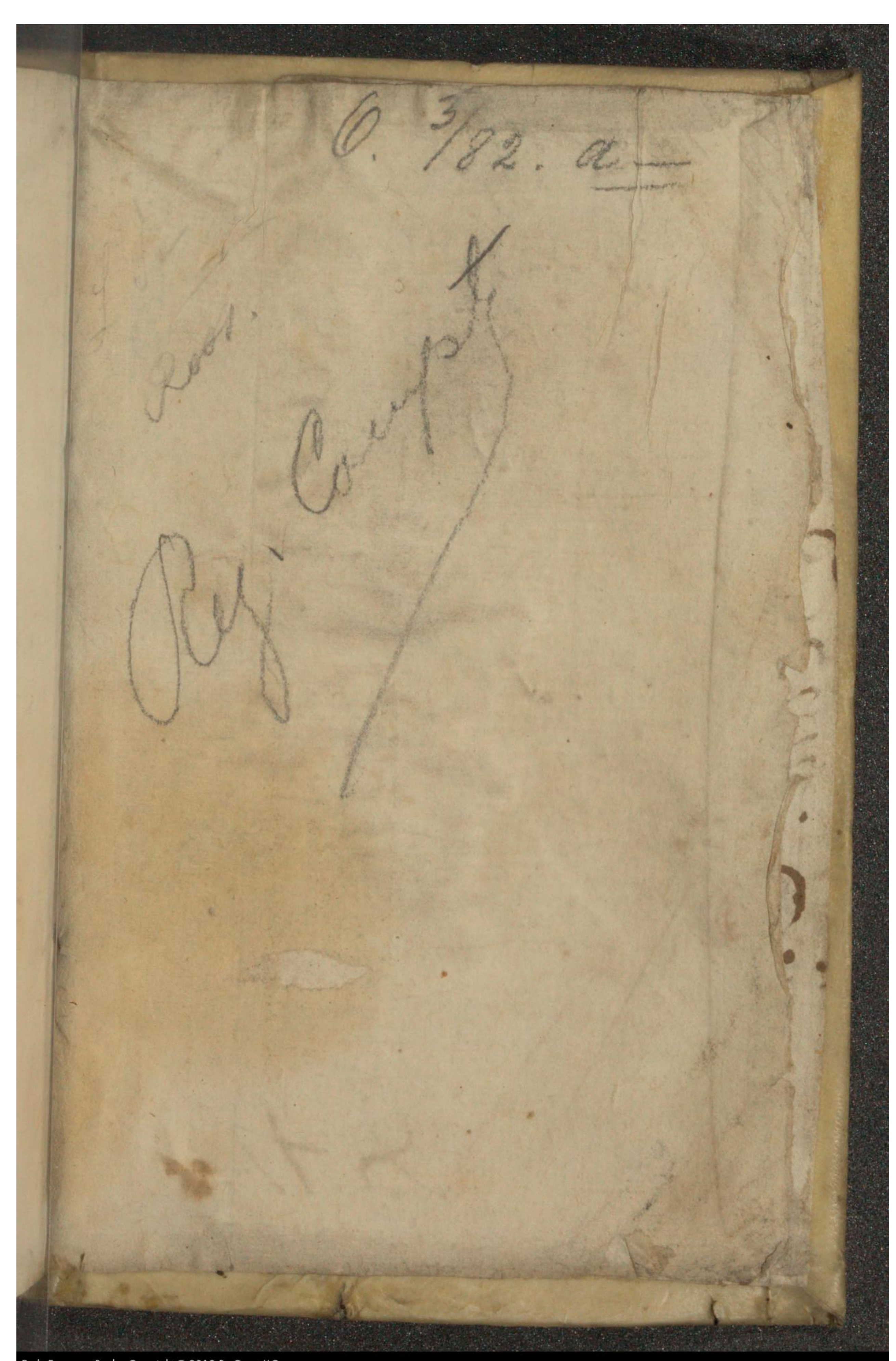
Concluſio. Proinde ſi quis votis ſuis fruſtratus fuerit, non Deo maledicat, nec ignorantię ſuę culpam philoſophis imponat, aut eos repræhēdat, ſed ſeipſum, qui plus de ſe præſumpſerit quam æquum erat, & ſuadenti vt ab arte abſtineret non obtemperauerit.

F I N I S.

O. 3/182. a
Coll.
Reg. Corrupt.